

วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2559

ISSN 2350 – 9937

เจ้าของ

งานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนก โตสุรัตน์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทยา อิทธิชินบัญชา

กองบรรณาธิการ

นายฉันทพงศ์ สารรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชานนท์ ไชยทองดี
นางสาวนันทพร บุญพรหม
นายสาวสายใจ เกิดมงคล
นางสาวศศิธร สมอินทร์
นายสุรพงศ์ เบ้าทอง
นางสาวจันจิรา ใจแก้ว

กองบรรณาธิการ (จากภายนอกสถาบัน)

รองศาสตราจารย์ ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง
ดร.สมพันธ์ เตชะอธิก
ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทับใจ สิกขา
ดร.ศุภชัย วรรณเลิศสกุล
ดร.นงลักษณ์ สูงสุมาลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา นาแพงหมื่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กำหนดการเผยแพร่

ปีที่ 2 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการวิจัย กิจกรรมผลงานวิจัย
ที่อยู่ในรูปบทความวิจัยของนักวิชาการหรือนักวิจัยจาก
หน่วยงานภายในและภายนอก

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารงานวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอมือเืองฯ
จังหวัดศรีสะเกษ 33000

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและวิพากษ์บทความ (ภายนอก)

สาขาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ณ ลำปาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงฤทธิ์ วิบูลกิจธนากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สาขาการศึกษา และบริหารการศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.สายหยุด จำปาทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.อศุภฤทธิ์ อุทัยรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ธงไชย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาขาศิลปะ และวัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ลำดวน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาขาบริหารธุรกิจ และการบัญชี

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญวรรณ วิงวอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ หวังเจริญเดช

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาขาภาษา และวรรณคดี

รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ธรรมวัตร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาขาประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาขาสังคม และการพัฒนา

รองศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา ภาณุรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา กุลรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สาขากฎหมาย และการเมืองการปกครอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ รัชชกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ประทีป ทับอัติตานนท์

ผู้พิพากษา หัวหน้าศาลประจำกอง

ผู้ช่วยศาลอุทธรณ์

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและวิพากษ์บทความ (ภายใน)

รองศาสตราจารย์จำเริญ อุ้นแก้ว

สาขาวิทยาศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหสา พลนิล

สาขาบริหารธุรกิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นนทยา อิทธิชินบัญชา

สาขาบริหารธุรกิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประติษฐ ศิลาบุตร

สาขาบริหารการศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง

สาขาบริหารการศึกษา

ดร.ปกรณชัย สุพัฒน์

สาขาสถิติประยุกต์

บทบรรณาธิการ

วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2559 จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานการวิจัย และผลงานทางวิชาการ เพื่อพัฒนาการศึกษาและเพื่อพัฒนาสังคม

วารสารวิจัยฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจากคณาจารย์ และนักวิชาการจำนวน 10 บทความ ได้แก่

บทความเรื่อง	การจัดการมูลฝอยติดเชื้อและการประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษ
บทความเรื่อง	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
บทความเรื่อง	การประยุกต์อัลกอริทึมคอนเวกซ์สำหรับการรู้จำรูปแบบภาษามือไทย
บทความเรื่อง	การพัฒนาตลาดลายผ้ามัดหมี่รูปดอกลำดวนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าทอสู่ความเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ
บทความเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
บทความเรื่อง	การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานี พ.ศ. 2530 – 2540
บทความเรื่อง	ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน วัฒนธรรมร่วมไทย ลาว และกัมพูชา
บทความเรื่อง	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
บทความเรื่อง	สังเคราะห์งานวิจัยในจังหวัดศรีสะเกษ
บทความเรื่อง	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรุนแรงของผู้ป่วยโรคสรีบไทฟ์ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ

จากบทความที่ คณาจารย์ และนักวิชาการได้นำเสนอในวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษฉบับนี้ พบว่ามีบทความที่เกิดจากการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาของนักวิจัยภายนอกสถาบันฯ ถือเป็นความร่วมมือทางวิชาการที่น่ายินดี นอกจากนี้บทความที่เกิดจากการวิจัยของนักวิจัยภายในสถาบันฯ ก็เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงการพัฒนาทางด้านการวิจัยตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ถือเป็นผลงานการสร้างสรรค์ทางวิชาการเหมาะสมต่อการเผยแพร่แก่นักวิจัย และบุคคลที่สนใจ

บรรณาธิการ

สารจากอธิการบดี

“การวิจัย” นับเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ก็ได้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัย นอกจากจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ การวิจัยยังเป็นการพัฒนาคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ ให้มีความรู้ ทักษะ มีความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ด้านการวิจัย และเมื่อดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นตามกระบวนการแล้ว การตีพิมพ์เผยแพร่ผลการวิจัยยิ่งจะช่วยให้ผลงานวิจัยนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สนใจสู่ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2559) เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิจัย ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณและชื่นชมผู้บริหาร บุคลากรกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้จัดทำวารสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้ และขอแสดงความยินดีในความสำเร็จทางวิชาการแก่นักวิจัยทุกท่าน ที่ได้ส่งบทความวิจัยลงในวารสารฉบับนี้ อันจะเป็นประโยชน์ไปสู่การพัฒนาและการประยุกต์เพื่อใช้ประโยชน์ต่อท้องถิ่น องค์กร สังคมและประเทศชาติต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยากร)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

สารจากที่ปรึกษาอธิการบดี

การทำงานวิจัยเป็นภาระหลักของอาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา ซึ่งงานวิจัยจะเกิดประโยชน์ทั้งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำผลการวิจัยไปพัฒนางานในหน้าที่ของตนเอง งานพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งเป็นการยกระดับสถาบันให้ก้าวหน้าสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการด้วยคุณภาพระดับสากล ควบคู่ไปกับการพัฒนาคนให้มีศักยภาพและสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมระดับชาติที่มีประสิทธิภาพขั้นสูง

การเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบเอกสารเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยหรือนวัตกรรมการวิจัยไปใช้ในหลาย ๆ มิติ การจัดทำวารสารงานวิจัยและพัฒนาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งต่อผู้วิจัยเองที่เป็นแหล่งเผยแพร่งานวิจัยของตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นที่จะนำผลการวิจัยไปใช้

ผมขอขอบคุณและชื่นชม คณะผู้จัดทำวารสารงานวิจัยและพัฒนา ที่งานวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ตลอดจนผู้มีอุปการคุณสนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และขอขอบคุณเจ้าของงานวิจัยทุกท่านที่กรุณาให้เกียรติวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยใช้เวทีแห่งนี้เป็นเวทีหนึ่งในการเผยแพร่งานวิจัยของท่านหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้ที่ได้อ่าน และจักขอบคุณเป็นพิเศษหากท่านมีข้อเสนอแนะต่อคณะผู้จัดทำวารสาร และนักวิจัยทั้งในส่วนของเนื้อหาสาระ และรูปแบบอื่น ๆ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนก โตสุรัตน์)

ประธานกรรมการบริหารงานวิจัยและที่ปรึกษาอธิการบดี

สารบัญ

บทความวิจัย

หน้า

การจัดการมูลฝอยติดเชื้อและการประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของ โรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษ.....	1
อริวัฒน์ กุลบุตร	
แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.....	12
เบญญาภา เกื้อเกตุกุล	
จิรายุ ทรัพย์สิน	
วันชัย สุขตาม	
การประยุกต์อัลกอริทึมคอนเวกซ์สำหรับการรู้จำรูปแบบภาษามือไทย.....	27
ดร. เจษฎา โพนแก้ว	
การพัฒนาผลผลิตผ้าไหมมัดหมี่รูปดอกกลาดวนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าทอ สู่ความเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ.....	37
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัทธรา ปราชญ์เวทย์	
การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ.....	48
ศิริกมล ประภาสพงษ์	
การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานี พ.ศ. 2530 – 2540.....	64
ฉันทพงศ์ สารรัตน์	
ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน วัฒนธรรมร่วมไทย ลาว และกัมพูชา.....	79
กันทิมา แสงใส	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.....	91
สะอาด ศิริโชติ	
สังเคราะห์งานวิจัยในจังหวัดศรีสะเกษ.....	105
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชานนท์ ไชยทองดี	
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรุนแรงของผู้ป่วยโรคสรีบไทฟัสในเขตจังหวัดศรีสะเกษ.....	125
วนิดา หาจักร	
แบบเสนอขอส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์.....	141

การจัดการมูลฝอยติดเชื้อและการประเมินมาตรฐาน การจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษ

อธิวัฒน์ กุลบุตร¹

บทคัดย่อ

มูลฝอยติดเชื้อที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น และยังพบว่ามีการจัดการที่ยังไม่สอดคล้องตามมาตรฐานในทุกขั้นตอน รวมทั้งยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เรื่องการผ่านเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการมูลฝอยติดเชื้อและการประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำข้อมูลไปบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อให้ได้รับการแก้ไขต่อไป การศึกษารั้งนี้ใช้รูปแบบการศึกษาเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐทั้งหมด 22 แห่ง ระยะเวลาที่ศึกษาคือช่วงเดือน มิถุนายน – กรกฎาคม 2559 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย (1) ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงขึ้น สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาลและการจัดการมูลฝอย (2) ใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาล ประเมินโดยผู้วิจัย ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ บรรยายข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า โรงพยาบาลของรัฐทั้ง 22 แห่ง ตอบแบบสอบถามและได้รับการประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง ร้อยละ 59.2 รองลงมาเป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย และโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก ร้อยละ 13.6 เท่ากัน ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อของทุกโรงพยาบาล 1,084.8 กก./วัน โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลแม่ข่ายเป็นแหล่งกำเนิดมูลฝอยติดเชื้อถึง 2 ใน 3 อัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อต่อวันต่อเตียงมากที่สุดคือ โรงพยาบาลแม่ข่าย เท่ากับ 0.85 กก. รองลงมาเป็นโรงพยาบาลทั่วไป มีอัตรา 0.80 กก. ในภาพรวมอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อเท่ากับ 0.68 กก.การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พบว่าส่วนใหญ่ส่งเทศบาลไปกำจัดร้อยละ 72.7 รองลงมาเป็น การว่าจ้างบริษัทเอกชนนำไปกำจัดร้อยละ 13.7 หน่วยงานที่นำไปกำจัดส่วนใหญ่เป็นเทศบาลเมืองวารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ร้อยละ 77.2 การประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อรายด้าน ส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์เกือบทั้งหมด ยกเว้นด้านการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 9.1 ด้านบุคลากร และด้านสถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อ ไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 4.5 ในภาพรวมการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานพบว่าโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษผ่านเกณฑ์ร้อยละ 86.4 จากผลการศึกษาแม้ว่าจะพบว่าโรงพยาบาลส่วนใหญ่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ แต่ยังมีบางส่วนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งควรได้มีการพัฒนาให้สอดคล้องตามมาตรฐานโดยเฉพาะในด้านการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ บุคลากร และสถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อ

คำสำคัญ: การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ, การประเมินมาตรฐาน, โรงพยาบาลรัฐ

¹ นักวิชาการสาธารณสุข กลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ

e-mail : Blukon_cup@hotmail.com

ABSTRACT

Infectious waste has increased and the management is not met criteria standards at all steps. They also lack empirical data of standardized assessment for infectious waste management of public hospitals in Sisaket province. This research aims to study the management of infectious waste and standardized assessment of hospitals in Sisaket province. These information to carry out the management of infectious waste to be resolved. This study used a cross-sectional descriptive study. Samples were community hospitals and general hospitals of all 22. Study period from June to July 2016. Data collection is divided into two parts: (1) questionnaire improved from the questionnaire about the hospital and infectious waste management (2) an assessment of the management of infectious waste in hospitals form. Statistic use frequency and percent to describe data.

The results found that public hospitals of 22 respondents, and was assessed standard management of infectious waste. Most community hospitals, medium-sized, 59.2%, followed by the main hospital, small community hospitals 13.6% equal. Amounts of infectious waste of all hospitals 1084.8 kg/day. Main hospital and general hospital a source of infectious waste in the second third. Most amount of infectious waste per bed per day was main hospital rate 0.85 kg, followed by a general hospital with a rate of 0.80 kg. Overall rate of infectious waste was 0.68 kg. Part of infectious management found use municipalities were sent to eliminate 72.7%, followed by a private company were 13.7%. Agencies to eliminate most of the Warinchamrab municipality, Ubonratchathani province were 77.2%. Part of standardized assessment in infectious waste management. Almost hospitals met the criteria. Except the eliminate of infectious waste not met 9.1%, personnel, including room of infectious waste does not met the criteria of 4.5%. In the overall evaluation criteria that hospitals in Sisaket, 86.4 percent met the criteria. In conclusion found that although most hospitals met the criteria for the management of infectious waste. However, have some hospital not met the standards. Which should have been developed to met the standards, especially in the criteria of infectious waste eliminate and personnel, including infectious waste room.

Keywords: infectious waste management, standardized assessment, public hospital

บทนำ

ปัญหามูลฝอยนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทย และนับวันยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณมูลฝอยทุกปีตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตประจำวันและด้านสุขภาพของประชาชน โดยจากการสำรวจพบว่าประเทศไทยในปี 2556 มีปริมาณมูลฝอยรวม 26.8 ล้านตัน แบ่งเป็นปริมาณมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดแบบถูกต้องจำนวน 7.2 ล้านตัน (ร้อยละ 27) ปริมาณมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนทำให้ตกค้างในพื้นที่ 6.9 ล้านตัน (ร้อยละ 26) ปริมาณมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนทำให้ตกค้างในพื้นที่ 7.6 ล้านตัน (ร้อยละ 28) และปริมาณมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 5.1 ล้านตัน (ร้อยละ 19) โดยมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นมูลฝอยชุมชนจากอาคารบ้านเรือน อุตสาหกรรม ธุรกิจ และโรงพยาบาล ตามลำดับ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในทุกปี (กรมควบคุมมลพิษ, 2556)

มูลฝอยติดเชื่อถือได้ว่าเป็นมูลฝอยอันตรายประเภทหนึ่ง ที่เป็นปัญหาสำคัญในระบบการจัดการมูลฝอย เนื่องจากมูลฝอยติดเชื่อเป็นมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากกระบวนการให้การรักษายาบาล การตรวจวินิจฉัย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การศึกษาวิจัยที่ดำเนินการทั้งในมนุษย์และสัตว์ ซึ่งอาจจะมีเชื้อโรคหรือมีเชื้อโรคที่อันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ปะปนเปื้อนอยู่ โดยพบว่าในปี 2558 มีมูลฝอยติดเชื่อเกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 52,000 ตัน โดยร้อยละ 57 มีแหล่งกำเนิดมาจากโรงพยาบาลของภาครัฐ ที่เหลือร้อยละ 43 มาจากโรงพยาบาลเอกชนและสถานบริการสาธารณสุขขนาดเล็กทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน มีเพียง 33,055 ตัน (ร้อยละ 64) เท่านั้นที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่วนที่เหลือยังไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง โดยถูกทิ้งรวมไปกับมูลฝอยอื่น ๆ (กรมควบคุมมลพิษ, 2558) โดยอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื่อที่เคยมีผู้ศึกษาไว้คือ 0.95 กก./เตียง/วัน (สมกานต์ ทองเกลี้ยง, 2557)

การบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื่อในโรงพยาบาลมีความแตกต่างกันใน 4 รูปแบบ คือ (1) บริหารจัดการเองทั้งระบบ (2) บริหารจัดการเองแต่ให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการกำจัดให้ (3) บริหารจัดการเองแต่ให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการกำจัดให้ (4) บริหารจัดการเอง แต่นำไปกำจัดในโรงพยาบาลอื่นที่มีเตาเผา หรือผสมผสานตามสถานการณ์ (สุพร ผดุงสุกลอย และชุตินาถ ทศจันทร์, 2550) ซึ่งแต่ละรูปแบบจะต้องพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสีย รวมทั้งเรื่องต้นทุนด้วย การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าหากโรงพยาบาลดำเนินการเองมีต้นทุน 24.1 บาท/กก. ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนที่จ้างเหมาเอกชนดำเนินการที่มีต้นทุน 25.2 บาท/กก. (บุปผา ลีฉลาด, 2554)

ทั้งนี้การจัดการมูลฝอยติดเชื่อต้องเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื่อ พ.ศ. 2545 ประกอบไปด้วยการประเมินตั้งแต่บุคลากร การคัดแยก การเก็บรวบรวม การเคลื่อนย้าย ลักษณะรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้าย สถานที่พักรวม และการกำจัด โดยที่ผลการประเมินจะผ่านเมื่อองค์ประกอบทั้งหมดผ่านตามมาตรฐาน (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, มปป.) ที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาในการ

ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวง โดยเฉพาะในสถานบริการที่จัดจ้างเอกชนกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พบว่ามีการจัดเก็บเงิน 7 วัน ถึงร้อยละ 23.3 และมีการจัดเก็บตรงตามเวลาตามที่กำหนดในการจัดจ้าง เพียงร้อยละ 40.7 (วีระชัย สิทธิปิยะสกุล, 2557) จากปัญหาดังกล่าว กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติเพื่อให้โรงพยาบาลสามารถจัดจ้างเอกชนดำเนินการได้อย่างถูกต้องลักษณะ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพ จึงออกกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2554 และคำสั่งกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2556 เรื่องกำหนดให้สถานบริการสาธารณสุขและห้องปฏิบัติการเชื้ออันตรายในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีการจัดจ้างเอกชนดำเนินการขนส่งมูลฝอยติดเชื้อใช้เอกสารกำกับการขนส่งมูลฝอยติดเชื้อ (Infectious waste manifest system)

นอกจากปัญหาด้านการจัดเก็บและขนส่งมูลฝอยติดเชื้อแล้ว ภายในสถานพยาบาลเองก็พบปัญหา ทั้งการเก็บรวบรวมไม่ถูกวิธี การเคลื่อนย้าย รวมทั้งปัญหาด้านบุคลากรที่ขาดความพร้อมขาดอุปกรณ์ป้องกัน รวมทั้งขาดความตระหนัก การศึกษาเมื่อไม่นานมานี้พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลคือ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน และการรับรู้เกี่ยวกับมูลฝอยติดเชื้อ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ติดเชื้อ และการรับรู้ภาวะสุขภาพ มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อ (พูนพนิต โอเอี่ยม, 2556)

จังหวัดศรีสะเกษ มีโรงพยาบาลของรัฐจำนวนถึง 22 แห่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดมูลฝอยติดเชื้อที่มีขนาดใหญ่ที่สุด หากขาดการจัดการที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน ประชาชนที่เข้าไปใช้บริการในสถานพยาบาล ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนทั่วไป การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โยธธร และศรีสะเกษ พบว่าส่วนใหญ่จ้างเอกชนกำจัดร้อยละ 52.2 ที่เหลือโรงพยาบาลดำเนินการเอง โรงพยาบาลทุกแห่งมีเตาเผาสำหรับเผากำจัดมูลฝอยติดเชื้อ แต่มีสภาพที่ยังใช้งานอยู่ปกติ เพียงร้อยละ 27.0 ในส่วนของจังหวัดศรีสะเกษ มีปริมาณมูลฝอยติดเชื้อ 0.44 กก. ต่อเตียงต่อวัน ซึ่งสูงกว่าจังหวัดอื่นในเขตบริการสุขภาพเดียวกัน อีกทั้งยังพบปัญหาตั้งแต่การคัดแยก การเก็บรวบรวม การเคลื่อนย้าย การขนส่ง และการกำจัด (เจริญชัย ศิริคุณ, 2555)

จากปัญหามูลฝอยติดเชื้อที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น และยังพบว่ามีจัดการที่ยังไม่ถูกต้องตามมาตรฐานในทุกขั้นตอน รวมทั้งยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เรื่องการผ่านเกณฑ์ตามมาตรฐานที่กำหนดของโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษ ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาล จำเป็นจะต้องมีข้อมูลสถานการณ์และการผ่านเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาล จึงทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ และการประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำข้อมูลไปดำเนินการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อให้ได้รับการแก้ไขต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โรงพยาบาลทุกแห่งทั้งโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ 22 แห่ง
พื้นที่ศึกษา

จังหวัดศรีสะเกษ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงขึ้นจากแบบสำรวจของสำนักงานปลัดกระทรวง
สาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย สถานที่ตั้ง ระดับของโรงพยาบาล
จำนวนเตียง ผู้ให้ข้อมูล ผู้รับผิดชอบ การผ่านการอบรมเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

ส่วนที่ 2 การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ได้แก่ ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อ
การคัดแยก การจัดสถานที่พักมูลฝอย ระยะเวลาใช้สถานที่พักมูลฝอย สภาพการใช้งานสถานที่พัก
มูลฝอย วิธีการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ หน่วยงานที่นำไปกำจัด

2. แบบประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาล (สำนักอนามัย
สิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.) มี 7 ส่วน ประกอบด้วย ในส่วนของบุคลากร การคัดแยก การเก็บรวบรวม
การเคลื่อนย้าย ลักษณะรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้าย สถานที่พักรวม และการกำจัด

ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล

มิถุนายน – กรกฎาคม 2559

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลในส่วนของการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ใช้การส่งแบบสอบถามให้ผู้รับผิดชอบ
ในโรงพยาบาลทางสารบรรณออนไลน์ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวม
จากแบบสอบถามที่ส่งกลับคืนที่กลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย สำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดศรีสะเกษ ในกรณีที่ข้อมูลจากแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จะประสานงานทางโทรศัพท์
เพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม และลงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในช่วงออกประเมินมาตรฐาน

2. ข้อมูลในส่วนมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาล ผู้วิจัยออก
ประเมินมาตรฐานที่โรงพยาบาลทุกแห่ง ตามแบบประเมินการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ บรรยายข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลทั่วไป
และข้อมูลการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

ผลการวิจัย

จากที่ส่งแบบสอบถามไปยังโรงพยาบาล 22 แห่ง ได้รับการตอบกลับทั้ง 22 แห่ง ข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกแห่ง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาล

โรงพยาบาลทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการสาธารณสุข ร้อยละ 36.4 รองลงมาคือนักจัดการงานทั่วไปร้อยละ 22.7 ผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการสาธารณสุขร้อยละ 40.9 รองลงมาเป็นนักจัดการงานทั่วไปร้อยละ 13.6

บุคลากรที่ผ่านการอบรมเรื่องการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ โรงพยาบาลที่ผู้ให้ข้อมูลชอบผ่านการอบรมเพียงร้อยละ 72.7 และยังไม่ผ่านการอบรมร้อยละ 27.3 แต่ละโรงพยาบาลมีผู้ที่สัมผัสมูลฝอยติดเชื้อตั้งแต่ 1-9 คน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.2 คนต่อโรงพยาบาล

ระดับของโรงพยาบาลมีโรงพยาบาลทั่วไปขนาด 500 เตียง 1 แห่ง และโรงพยาบาลชุมชนขนาดตั้งแต่ 30 – 200 เตียง จำนวน 21 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง คิดเป็นร้อยละ 68.2 ระดับขีดความสามารถในการให้บริการเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง ร้อยละ 59.1 ตามตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษที่ตอบแบบสอบถาม แบ่งตามขนาดเตียง (n = 22)

ขนาดของโรงพยาบาล (เตียง)	จำนวน	ร้อยละ
30	15	68.2
90	5	22.8
200	1	4.5
500	1	4.5

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละโรงพยาบาลในจังหวัดศรีสะเกษที่ตอบแบบสอบถาม แบ่งตามขีดความสามารถในการให้บริการ (n = 22)

ขีดความสามารถในการให้บริการ	จำนวน	ร้อยละ
โรงพยาบาลรับส่งต่อระดับต้น		
โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก (F3)	3	13.6
โรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง (F2)	13	59.2
โรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ (F1)	2	9.1
โรงพยาบาลรับส่งต่อระดับกลาง		
โรงพยาบาลแม่ข่าย (M2)	3	13.6
โรงพยาบาลรับส่งต่อระดับสูง		
โรงพยาบาลทั่วไป (S)	1	4.5

2. การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อ โรงพยาบาลของรัฐมีปริมาณมูลฝอยรวม 1,084.8 กก./ วัน 2 ใน 3 มาจากโรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลแม่ข่าย อัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อต่อวันต่อเตียงมากที่สุดคือ โรงพยาบาลแม่ข่าย เท่ากับ 0.85 กก. รองลงมาเป็นโรงพยาบาลทั่วไป มีอัตรา 0.80 กก. ในภาพรวมอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อเท่ากับ 0.68 กก./ เตียง/ วัน ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อและอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อ แยกตามขีดความสามารถในการให้บริการ (n = 22)

ประเภท	จำนวน โรง พยาบาล	จำนวน เตียง	ปริมาณมูลฝอยและอัตราการเกิด		
			ปริมาณมูลฝอย ติดเชื้อรวม		อัตราเกิด
			กก./วัน	ร้อยละ	กก./ เตียง/วัน
โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก (F3)	3	90	32.0	3.0	0.36
โรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง (F2)	13	450	240.6	22.2	0.53
โรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ (F1)	2	180	88.8	8.2	0.49
โรงพยาบาลแม่ข่าย (M2)	3	380	323.4	29.8	0.85
โรงพยาบาลทั่วไป (S)	1	500	400.0	36.8	0.80
รวม	22	1,600	1,084.8	100.0	0.68

โรงพยาบาลร้อยละ 95.5 มีการคัดแยกที่แหล่งกำเนิด โรงพยาบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 77.3 มีสถานที่พักมูลฝอย ในจำนวนนี้มีร้อยละ 11.8 ที่สถานที่พักมูลฝอยชำรุดแต่ยังใช้งานได้ ระยะเวลาใช้งานสถานที่พักมูลฝอยส่วนใหญ่จะน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 47.1 แต่ขณะเดียวกันมีที่ใช้เกิน 10 ปี ถึงร้อยละ 35.3

การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พบว่าส่วนใหญ่ส่งเทศบาลไปกำจัดร้อยละ 72.7 รองลงมาเป็นการจ้างบริษัทเอกชนนำไปกำจัด หน่วยงานที่นำไปกำจัดส่วนใหญ่เป็นเทศบาลเมืองวารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ร้อยละ 77.2 นอกนั้น เป็นสถานที่ของบริษัทเอกชนและดำเนินการเอง ตามตารางที่ 4 โดยมีค่าจ้างกำจัดในอัตรา กก.ละ 10 – 12 บาท

ตารางที่ 4 การจัดการและการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาลรัฐ (n = 22)

วิธีการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ	จำนวน	ร้อยละ
เผาเองในเตาเผาของโรงพยาบาล	2	9.1
ว่าจ้างบริษัทเอกชนนำไปกำจัด	3	13.7
ส่งโรงพยาบาลแม่ข่าย (ส่งเทศบาลต่อ)	1	4.5
ว่าจ้างเทศบาลนำไปกำจัด	16	72.7
หน่วยงานที่นำไปกำจัด	จำนวน	ร้อยละ
ดำเนินการเอง	2	9.1
ส.เรืองโรจน์ จ.สระบุรี	3	13.7
เทศบาลเมืองวารินชำราบ จ.อุบลราชธานี	17	77.2

3. การประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

การประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อรายด้าน ส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์เกือบทั้งหมด ยกเว้น ด้านการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 9.1 ด้านบุคลากรและด้านสถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อ ที่พบไม่ผ่านตามเกณฑ์ร้อยละ 4.5 ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อแยกรายด้าน (n = 22)

ด้านที่ประเมิน	ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน	
	จำนวน	ร้อยละ
บุคลากร	21	95.5
การคัดแยกมูลฝอย	22	100.0
การเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อ	21	95.5
การเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อ	22	100.0
ลักษณะรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้าย	22	100.0
สถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อ	21	95.5
การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ	20	90.9

ในภาพรวมการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานพบว่าโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 86.4 ผ่านเกณฑ์ ขณะที่มิโรงพยาบาล 3 แห่ง ไม่ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 13.6 ตามตารางที่ 6 โดย 2 ใน 3 แห่ง เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ
(n = 22)

ผลการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
ผ่านการประเมิน	19	86.4
ไม่ผ่านการประเมิน	3	13.6

อภิปราย

ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อในจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าการศึกษาของเจริญชัย ศิริคุณ (2555) เกือบ 2 เท่า จากปริมาณมูลฝอยติดเชื้อ 564 กก./ วัน เป็น 1,084.8 กก./ วัน สอดคล้องกับอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อ ที่เพิ่มจาก 0.44 เป็น 0.68 กก./ เดือน/ วัน แม้จะพบว่าน้อยกว่า ที่พบในการศึกษาก่อนหน้านี้ที่มีอัตราการเกิด 0.95 กก./ เดือน/ วัน ความแตกต่างนี้อาจจะเนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เป็นระดับโรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลทั่วไป ส่วนการศึกษาก่อนหน้านี้ เป็นโรงพยาบาลศูนย์ถึง 4 แห่ง และมีปริมาณมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาลศูนย์ถึงร้อยละ 47.9 (สมกานต์ ทองเกลี้ยง, 2557) ขนาดของโรงพยาบาลที่ใหญ่ขึ้นและขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อสูงขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าโรงพยาบาลแม่ข่าย (M2) ซึ่งเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 90 – 200 เตียง มีอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อ 0.85 กก./ เดือน/ วัน ซึ่งสูงกว่าโรงพยาบาลทั่วไป (S) ที่มีอัตรา 0.80 กก./ เดือน/ วัน สอดคล้องกับที่พบในการศึกษาของ (สมกานต์ ทองเกลี้ยง, 2557) ที่พบว่าโรงพยาบาลชุมชนมีอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อ 0.85 กก./ เดือน/ วัน ส่วนโรงพยาบาลทั่วไปมีอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อเพียง 0.38 กก./ เดือน/ วัน

การจัดการมูลฝอย ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.7 เป็นการว่าจ้างเทศบาลนำไปกำจัด ซึ่งแตกต่างกับที่ สมกานต์ ทองเกลี้ยง ศึกษาพบว่าโรงพยาบาลร้อยละ 95.1 ว่าจ้างบริษัทเอกชนนำไปกำจัด ส่วนเจริญชัย ศิริคุณ ศึกษาพบว่าการว่าจ้างเอกชนนำไปกำจัดร้อยละ 52.2 เช่นเดียวกับข้อมูลของโรงพยาบาล ในภาคเหนือที่พบการว่าจ้างเอกชนนำไปกำจัดระหว่างร้อยละ 89 – 95 (วีระชัย สิทธิปิยะสกุล, 2557) อาจจะเนื่องจากบริษัทเอกชนที่รับจ้างอยู่ไกล ส่งผลให้การรับมูลฝอยติดเชื้อไม่ตรงเวลาตามสัญญาจ้าง จึงได้มีการปรับเปลี่ยนมาใช้บริการของเทศบาลเมืองวารินชำราบ โดยมีต้นทุนในการว่าจ้างเอกชนนำไปกำจัดอยู่ที่ กก.ละ 10 – 12 บาท ซึ่งต่างไปจากที่บุปผา ลีฉลาด (2554) พบว่าต้นทุนที่จ้างเหมาเอกชนดำเนินการมีต้นทุน 25.2 บาท/ กก. ถึง 2 เท่า อาจจะเนื่องจากความคุ้มทุนจากปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งโรงพยาบาลที่ว่าจ้างอยู่ในเส้นทางเดียวกันทำให้ประหยัดค่าขนส่ง

การประเมินมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ส่วนใหญ่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นด้านการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 9.1 เนื่องจากไม่มีใบกำกับขนส่งมูลฝอยติดเชื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ (สมกานต์ ทองเกลี้ยง, 2557) ที่พบว่าโรงพยาบาลส่วนใหญ่ไม่รู้จัก

แบบฟอร์มใบกำกับขนส่งมูลฝอยร้อยละ 53.7 โดยในจำนวนนี้นำไปปฏิบัติเพียงร้อยละ 57.9 นอกจากนั้น ด้านที่พบว่ายังไม่ผ่านเกณฑ์เช่นกัน คือ ด้านบุคลากร ที่ยังไม่ผ่านการฝึกอบรมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน มูลฝอยติดเชื้อ (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, มปป.) ซึ่งบุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้มีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องมากขึ้นเช่นที่มีในการศึกษาก่อนหน้านี้ (พูนพินิต โอเอี่ยม, 2556) ในด้านที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์อีกด้าน คือ ด้านสถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อที่จะต้องได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่นเดียวกับที่เจริญชัย ศิริคุณ ที่ศึกษาพบว่าสถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อไม่มีการใส่กุญแจล็อก และขาดการควบคุมอุณหภูมิ ไม่มีลานสำหรับล้างแยกเฉพาะ ในภาพรวมมีโรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อร้อยละ 86.4 ซึ่งต้องมีการประเมินเปรียบเทียบอีกครั้งในปีถัดไป รวมทั้งพัฒนาโรงพยาบาลที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานให้ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานต่อไป

ข้อเสนอในการใช้ประโยชน์และการใช้วิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมการนำมูลฝอยติดเชื้อบางชนิดที่ผ่านการทำลายเชื้อแล้วนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อลดปริมาณมูลฝอยติดเชื้อที่เพิ่มขึ้น
2. การว่าจ้างเทศบาล และเอกชนนำมูลฝอยไปกำจัดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ควรมีมาตรการติดตาม การขนส่ง และแหล่งกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามมาตรฐาน
3. ในส่วนของโรงพยาบาลที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ควรมีการพัฒนาโดยเฉพาะในส่วนของ การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ บุคลากร และสถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อให้ได้ตามมาตรฐาน เพื่อลดอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน ประชาชน และชุมชนที่จะได้รับผลกระทบ
4. โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กที่เปิดใหม่ พบว่ายังมีการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่เหมาะสมกับโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก เพื่อให้สามารถจัดการมูลฝอยติดเชื้อได้ตามมาตรฐาน และเหมาะสมกับบริบท

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้รับผิดชอบงานอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลทั้ง 22 แห่ง ที่ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบคุณ ดร.อนุพันธ์ สุวรรณพันธ์ อาจารย์สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาในงานวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2556). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2555. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- (2558). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2557. ข่าวสารสิ่งแวดล้อม, 1, 4.
- เจริญชัย ศิริคุณ. (2555). การจัดการมูลฝอยติดเชื้อโรคในโรงพยาบาล ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
อำนาจเจริญ ยโสธร และศรีสะเกษ. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม. 14(2), 31 – 42.
- บุปผา ลีฉลาด. (2554). ต้นทุนการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อระหว่างโรงพยาบาลดำเนินการเองกับการจ้างเหมา
ภายนอก: กรณีศึกษาโรงพยาบาลบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์. การประชุมวิชาการระดับชาติ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประจำปี 2554. หน้า 622 – 632.
- พูนพินิต โอเอี่ยม. (2556). พฤติกรรมการจัดการขยะติดเชื้อของบุคลากรและเจ้าหน้าที่
ในโรงพยาบาลสมุทรสาคร. วารสารวิทยบริการ. 24(4), 126 – 134.
- วีระชัย สิทธิปิยะสกุล. (2557). ขยะติดเชื้อ ใคร?...รับผิดชอบ. เชียงใหม่: เกวลี พรินติ้ง.
- ศมกานต์ ทองเกลี้ยง. (2557). สถานการณ์การจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลในพื้นที่
เขตนครชัยบุรีรินทร์. http://203.157.71.139/group_sr/index.php?mid=7_5&year=2557
เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2559.
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, กรมอนามัย. (ม.ป.ป.). คู่มือแนวทางพัฒนาสถานบริการสาธารณสุข
ให้ได้มาตรฐานด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ. กรมอนามัย,
กระทรวงสาธารณสุข.
- สุพร ผดุงสุกโล และชุตินาถ ทัดจันทร์. (2551). สถานการณ์การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาล
สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปี 2549. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม,
4 (1), 90 - 106.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

GUIDELINES FOR IMPROVING THE QUALITY OF ELDERLY LIFE IN SAKAEPRONG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUEANG BURIRAM DISTRICT, BURIRAM PROVINCE.

เบญญาภา เกื้อเกตุกุล¹
จิรายุ ทรัพย์สิน²
วันชัย สุขตาม³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง 2) เพื่อเปรียบเทียบการได้รับบริการมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามมาตรฐาน 6 ด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงโดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส รายได้ ที่พักอาศัย และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง โดยใช้การศึกษาวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ จำนวน 399 รายและการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 ราย ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี 2) ผลการเปรียบเทียบการได้รับบริการมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามมาตรฐาน 6 ตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ และลักษณะที่พักอาศัยที่ต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสและรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง พบว่าควรเพิ่มการบริการด้านสุขภาพจากองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงให้มากขึ้น โดยการจัดบริการเยี่ยมบ้านและบริการตรวจสุขภาพประจำปีเพิ่มขึ้นจากปีละ 1 ครั้ง เป็น ปีละ 2 ครั้ง เพิ่มกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมให้มากขึ้น และจัดอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยจะต้องผ่านการฝึกอบรม caregiver คือการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยผู้ดูแลสุขภาพด้วย

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ เลขานุการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ABSTRACT

The objectives of this study were to study : 1) to study the operation in the improving quality of elderly life in Sakaepkong Sub-District Administrative Organization, Meung Buriram District, Buriram Province, 2) to compare the services obtained by the six standards in the improving quality of life of the administration classified by sex, age, marital status, income and residential, and 3) to study the guidelines in the improving quality of elderly life. In this research study, quantitative was used to collect data from the elderly with the total number of 399 participants. Besides there was the interview of 10 participants who gave the important data. The research findings were : 1) The operation in improving quality of elderly was in the high level average. 2) The comparison of the services in improving quality of elderly life was analyzed by their status : gender, age, standard of living found that the elderly had different quality of life. For the married couple who has different occupation and income had different quality of life too. 3) The guidelines of improving the quality found that There should be the securement of the lives of the elderly by conducting home visitations once a month by the administration officers in Sakaephong Sub-District. There should be volunteers as care givers from the community to assist the elderly.

Keywords: improving the quality of elderly life

บทนำ

จากสถานะที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มาตั้งแต่ปี 2548 เนื่องจากอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงและผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุต่อเนื่อง จากสถานการณ์ดังกล่าวคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม คือ ผู้สูงอายุขาดหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ หวังพึ่งพิงบุตรหลานมากขึ้น จึงเกิดปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง (สารรักผู้สูงวัย, 2557)

ประเทศไทยได้มีการรวบรวมข้อมูลด้านผู้สูงอายุ เพื่อติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่องและรัฐได้นำข้อมูลต่าง ๆ นั้น มากำหนดเป็นนโยบายและแผนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยมากขึ้น ทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 มีการกำหนดแผนประชากร (พ.ศ. 2555 - 2559) ภายใต้วิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพประชากรผู้สูงวัยว่า “ประชากรไทยทุกคน

เกิดมามีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาทุกช่วงวัยให้สามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของประเทศ มีหลักประกันที่มั่นคงพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุที่มีการจัดสวัสดิการอย่างยั่งยืนโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม” นอกจากแผนประชากรในแผนพัฒนาแล้ว ยังมีการกำหนดกรอบทิศทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันเป็นแผนฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) และรัฐยังได้กำหนดนโยบายจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุขึ้น ได้มอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) ร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีแผนขยายผลการดำเนินงานให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ 2559

กระทรวงสาธารณสุขเปิดเผยว่าผู้สูงอายุในประเทศไทย มีอัตราเพิ่มขึ้นปีละ 5 แสนคน และคาดว่าใน พ.ศ. 2568 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ จากผลสำรวจล่าสุดพบว่าผู้สูงอายุกว่า 1 ล้านคน ที่สุขภาพไม่ดี นอนติดเตียง ต้องพึ่งคนอื่นดูแล จึงต้องเร่งพัฒนาการดูแลทั้งระบบทั้งการรักษาและการชะลอความเสื่อมร่างกาย โดยใน พ.ศ. 2557 ได้จัดสรรงบประมาณ 39 ล้านบาท พัฒนาการตรวจคัดกรองสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตรวจพบว่า มีผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 70 ที่สายตาไม่ดี มองเห็นไม่ชัดเจน และเกือบครึ่งหนึ่งมีปัญหาในการบดเคี้ยวอาหาร จึงต้องเร่งพัฒนาระบบการดูแลที่เหมาะสมทั้งการดูแลในโรงพยาบาล การดูแลในชุมชนและการดูแลที่บ้าน ซึ่งในการดูแลรักษาฟื้นฟูผู้สูงอายุนั้น มีความแตกต่างจากประชาชนทั่วไป ทั้งลักษณะอาการป่วยและการตรวจวินิจฉัยโรค เพราะร่างกายอยู่ในวัยเสื่อม เสี่ยงบาดเจ็บ พิการ อาจเสียชีวิตได้ง่ายกว่าวัยอื่น (ไทยรัฐออนไลน์, 2557)

นักวิชาการด้านผู้สูงอายุมองว่า ช่วงชีวิตของผู้สูงอายุในการเตรียมตัวเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะอยู่ในช่วงวัยตั้งแต่ก่อนอายุ 60 ปี จนถึง 80 ปี สิ่งที่ต้องถือเป็นความจำเป็นและเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาประกอบด้วย การเตรียมการด้านการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) การบริการดูแลสุขภาพ (Health Care Service) ตั้งแต่การเจ็บป่วยเฉียบพลัน (Acute illness) การป้องกันภาวะทุพพลภาพ (Disable) จนกระทั่งถึงระยะสุดท้าย (Death) ทั้งที่โรงพยาบาล (Hospital) บ้าน (Home) และสถานดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Hospice) รวมทั้งยังมีเรื่องของเตรียมสภาวะแวดล้อมในบ้านให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตที่พึ่งพาผู้อื่นน้อยที่สุด การเตรียมการด้านเงินออม เพื่อดูแลตัวเองในช่วงชีวิตที่เหลือ ระหว่างระยะเวลา 20 ปี ที่ไม่มีรายได้จะอยู่อย่างไรตลอดจนเรื่องของความรู้ ทักษะนิตินกิจกรรมเพื่อสุขภาพ เหล่านี้เป็นประเด็นที่ต้องให้ความสนใจ การพิจารณาเรื่องคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากคู่มือการให้บริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค พ.ศ. 2552 พบว่า การที่ระบบมีผู้สูงอายุและผู้ดูแล/ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง จะมีบทบาทอยู่ด้วยกันทั้งหมด 3 องค์ประกอบ คือ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทของผู้ให้บริการ และบทบาทของชุมชน (สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2555)

จากนโยบายต่างๆด้านผู้สูงอายุของรัฐบาลดังกล่าว จึงนำสู่การแปรรูปนโยบายลงสู่การปฏิบัติของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ซึ่งจังหวัดบุรีรัมย์ ก็ได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตภายใต้ชื่อโครงการ “บุรีรัมย์สุขภาพดีบนวิถีแห่งความปรองดองสู่ครอบครัวเดียวกัน” โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาระบบบริการเยี่ยมบ้าน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยจิตเวช ให้ได้รับการดูแลด้วยบริการที่ดีควบคู่กันไป ซึ่งการพัฒนาระบบบริการที่ดีจะช่วยลดความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมกัน ถือเป็นการสร้างความสมานฉันท์ได้อีกทางหนึ่ง โดยมุ่งเน้นให้ความรู้แก่ผู้บริหารหน่วยงานสาธารณสุข ได้แก่ ผู้บริหารในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ โรงพยาบาลชุมชนทุกแห่ง ผู้บริหารในสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และผู้รับผิดชอบงานผู้สูงอายุ คนพิการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำนโยบายและกระบวนการไปพัฒนาระบบบริการที่ดีในสถานบริการของตนสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจของประชาชน ซึ่งปัจจุบันจังหวัดบุรีรัมย์มีผู้สูงอายุทั้งสิ้น จำนวน 207,403 คน เป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงจำนวน 2,293 คน (วรัญญา นันตาแก้ว, 2557)

นอกจากนี้จังหวัดบุรีรัมย์ยังได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามนโยบายของรัฐบาลในปีงบประมาณ 2557 ไปแล้ว 23 แห่ง และกำลังขยายการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ให้ครอบคลุมทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ (การจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ, 2557) และในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายหนึ่งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำนโยบายภาครัฐลงสู่การปฏิบัติ มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 1,593 คน (สารสนเทศเบี้ยยังชีพประจำปีงบประมาณ 2558 ข้อมูล ณ วันที่ 6 ตุลาคม 2557 : ออนไลน์) ซึ่งจากการดำเนินงานโครงการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ (จปฐ.) พ.ศ. 2556 ได้วิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนเป็นรายครัวเรือนพบว่า พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงมีประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. จำนวน 5 ราย ทั้ง 5 รายนี้เป็นผู้สูงอายุที่พิการใช้ชีวิตอยู่ตามลำพัง ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้อื่นนอกจากเบี้ยยังชีพที่รัฐบาลจ่ายให้ ไม่มีที่ดินทำกิน บางรายไม่มีไฟฟ้า ห้องน้ำใช้ และบางรายติดสุรา ซึ่งข้อเท็จจริงแล้วผู้สูงอายุที่รายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. มีมากกว่า 5 ราย และจากผลการประเมินผู้สูงอายุที่ต้องได้รับการดูแลระยะยาว ของคณะทำงานเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนประเด็นการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2556 พื้นที่ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 1,536 ราย สรุปผลว่ามีผู้สูงอายุที่ต้องดูแลระยะยาว คิดเป็นร้อยละ 13.8 ผู้สูงอายุที่ต้องเฝ้าระวัง คิดเป็นร้อยละ 11.6 และผู้สูงอายุที่ไม่ต้องดูแลระยะยาว คิดเป็นร้อยละ 74.6

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง

อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเปรียบเทียบการได้รับบริการมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามมาตรฐาน 6 ด้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่รองรับนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 ในแผนประชากร, แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ และเป็นฐานข้อมูลสำคัญเพื่อประกอบการโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพราะเป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 26 หมู่บ้าน มีประชากรผู้สูงอายุค่อนข้างมาก มีความหลากหลายทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพอย่างยั่งยืนและไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องของตำบลสะแกโพรงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง
2. เพื่อเปรียบเทียบการได้รับบริการมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามมาตรฐาน 6 ด้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงโดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส รายได้ ที่พักอาศัย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน
2. ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน
3. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน
4. ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน จากการศึกษา
5. ผู้สูงอายุที่มีที่พักอาศัยต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 399 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที่

ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีที่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ราย ได้แก่ หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม นักวิชาการสาธารณสุข ประจําองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบุลาว ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองเกียบ ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านบุลาว และผู้สูงอายุในตำบลสะแกโพรง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลงานวิจัย

1. การดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การได้รับบริการมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาล รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครองด้านรายได้ ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ด้านที่พักอาศัย ตามลำดับ และสุดท้ายคือ ด้านนันทนาการ ซึ่งทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการได้รับบริการมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามมาตรฐาน 6 ด้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ และลักษณะที่พักอาศัยที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสและรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ควรมีบริการตรวจสุขภาพประจำปี ปีละ 2 ครั้ง และควรเพิ่มการบริการด้านสุขภาพจากองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงให้มากขึ้น ด้านรายได้ ควรมีการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพในหมู่บ้าน ส่งเสริมอาชีพหลากหลายและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ให้ความรู้ด้านการเกษตรเรื่องพืชผักสวนครัวและควรมีการส่งเสริมให้มีการออมเงินให้ครอบคลุมทั้งตำบล ด้านที่พักอาศัย ควรมีการสำรวจที่พักอาศัยผู้สูงอายุเป็นประจำเพื่อจะได้มีการปรับปรุง ซ่อมแซม อย่างต่อเนื่อง และควรจัดบริการเครื่องนุ่งห่มและเครื่องกันหนาวให้ทั่วถึง ด้านนันทนาการ ควรเพิ่มกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมให้มากขึ้น และควรจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครองควรมีบริการเยี่ยมบ้านจากองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และควรมีการให้คำปรึกษา แนะนำ ความรู้ข้อมูลต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุมากขึ้น และด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนควรจัดบริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ และจัดอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยจะต้องผ่านการฝึกอบรม caregiver คือการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยผู้ดูแลสุขภาพด้วย ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังแผนภาพประกอบ

จากแผนภาพสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิต 6 ด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการเพิ่มบริการตรวจสุขภาพประจำปี เป็นปีละ 2 ครั้ง ให้กับผู้สูงอายุ และเพิ่มบริการด้านสุขภาพให้มีความหลากหลายมากขึ้น

2. ด้านรายได้ องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่มีความยุ่งยาก ผู้สูงอายุสามารถทำได้ ซึ่งอาจจะเป็นงานฝีมือหรืองานประดิษฐ์เล็ก ๆ น้อย ๆ โดยมีเงินอุดหนุนกลุ่มอาชีพ และจัดหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าจากกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุอีกด้วย นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมกองทุนเงินออมวันละบาทให้ครบทุกหมู่บ้าน

3. ด้านที่พักอาศัย องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรจัดบริการเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องกันหนาวให้ทั่วถึง พร้อมทั้งสำรวจที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ สม่่าเสมอเพื่อการปรับปรุงซ่อมแซมที่พักอาศัยของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ควรมีการปรับปรุงศาลา ประจำหมู่บ้านให้เป็นสถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุและให้เป็นศูนย์รวมของผู้สูงอายุที่ญาติหรือ บุตรหลานนำมาฝากไว้ให้มีคนช่วยดูแลกรณีต้องอยู่ตามลำพัง

4. ด้านนันทนาการ องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การออกกำลังกาย หรือจัดให้มีสถานที่สำหรับการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ และควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกันในการ แข่งขันกีฬาประจำตำบลเป็นประจำทุกปีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

5. ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง องค์การบริหาร ส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุโดยบูรณาการ ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณากิจกรรมที่จะออกเยี่ยมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม คือกลุ่มติดสังคม กลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง และควรเพิ่มบริการให้คำปรึกษา แนะนำข้อมูลต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุ

6. ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรส่งเสริมให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุโดยจะต้องผ่านการฝึกอบรม caregiver คือการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยผู้ดูแลสุขภาพ ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต อย่างเหมาะสม และสนับสนุนให้มีงบประมาณในการฝึกอบรมและเป็นค่าตอบแทนอาสาสมัคร

อภิปราย

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหาร ส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 6 ด้าน ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหาร ส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการได้รับบริการ มาตรฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามมาตรฐาน 6 ด้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

การดำเนินงานด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง ได้จัดให้มีการบริการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้สูงอายุโดยความร่วมมือจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านหนองเกียบ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบุลาว ในกิจกรรมวันผู้สูงอายุ

รวมถึงมีบริการรถฉุกเฉินพร้อมเจ้าหน้าที่ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งจากสรุปผลการดำเนินการวิจัยด้านนี้ โดยภาพรวมจึงอยู่ในเกณฑ์ดี และจากข้อเสนอแนะประชากรต้องการให้มีการตรวจสอบสุขภาพประจำปี เพิ่มขึ้นจากปีละ 1 ครั้ง เป็นปีละ 2 ครั้ง และต้องการให้มีบริการด้านสุขภาพเพิ่มเติมจากเดิม โดยเฉพาะการดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยและนอนติดเตียงที่ต้องมีการดูแลระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ สมาลี ทองตะลุง (2553) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล นครสวรรค์ตึก จังหวัดนครสวรรค์ ระบุว่าควรมีการส่งเสริมให้มีการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระยะยาว ซึ่งในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงนั้น อยู่ระหว่างการดำเนินการร่วมกับโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลประจำตำบลและสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นครราชสีมา เขต 9 ภายใต้ชื่อโครงการ “การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน เขตนครชัยบุรินทร์” โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงเป็นตำบลนำร่องในการดำเนินการ ซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองเกียบ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบุลาจะมีหน้าที่หลักในการดูแลด้านสุขภาพ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง จะทำหน้าที่ออกเยี่ยมร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับ ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้านต่างๆ ซึ่งโครงการนี้จะมียงบประมาณเพื่ออุดหนุนช่วยเหลือการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ อีกด้วย

2. ด้านรายได้

การดำเนินงานด้านรายได้ องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงดำเนินการด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพอย่างทั่วถึง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในส่วนนี้อยู่ในระดับดีมากที่สุด แสดงว่าองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงมีการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพอยู่ในเกณฑ์ดีการอุดหนุนกลุ่มอาชีพนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงยังดำเนินการไม่ทั่วถึง มีเพียงบางอาชีพที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้ แต่ไม่กว้างขวางนัก ในส่วนการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนเงินออมวันละบาทนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงดำเนินการร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งยังดำเนินการไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน สรุปผลการวิจัยด้านนี้โดยภาพรวมจึงอยู่ในเกณฑ์ดี ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านรายได้นี้ เห็นว่าควรมีการฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ โดยเน้นงานที่ง่าย ๆ เช่น งานประดิษฐ์เล็ก ๆ น้อย ๆ หรืองานจักสานง่ายๆ พร้อมทั้งจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายและมีเงินอุดหนุนให้กับกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุด้วย หรืองานด้านการเกษตรการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม และให้องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงส่งเสริมกองทุนการออมเงินวันละบาทให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านเพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินออมและอุ่นใจเมื่อเจ็บป่วยจะได้มีเงินช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลซึ่งกองทุนนี้จะช่วยเหลือเรื่องค่ารักษาพยาบาลให้กับสมาชิกทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับ สมาลี ทองตะลุง (2553) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตึก จังหวัดนครสวรรค์ ที่ระบุว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ จึงต้องการมีงานทำและมีรายได้เป็นของตนเอง หน่วยงานควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับผู้สูงอายุ เพื่อใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย

3. ด้านที่พักอาศัย

การดำเนินงานด้านที่พักอาศัย องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงได้ดำเนินงานด้านนี้อยู่ 2 ลักษณะ ด้วยกัน คือ 1) การสร้างห้องน้ำ การปรับปรุงบ้านที่พักอาศัยให้กับผู้สูงอายุ และผู้ยากไร้อื่น ๆ ซึ่งร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์ ในการประสานงานทางงบประมาณ และจัดบริการบุคลากรในการก่อสร้าง ซึ่งที่ผ่านมาได้ดำเนินการไปแล้วจำนวน 2 แห่ง ซึ่งยังถือว่าน้อย เพราะมีผู้สูงอายุในเขตตำบลสะแกโพรงที่มีที่พักอาศัยแต่ไม่มีห้องน้ำอยู่อีก จำนวน 3 ราย ในส่วนนี้สรุปผลจากการวิจัยจึงอยู่ในเกณฑ์ดี 2) การจัดบริการเครื่องนุ่งห่มกันหนาว ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงดำเนินการแจกผ้าห่มเครื่องกันหนาวให้กับผู้สูงอายุและประชาชนในตำบลสะแกโพรงเป็นประจำทุกปี สรุปผลจากการวิจัยโดยภาพรวมจึงอยู่ในเกณฑ์ดี ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านที่พักอาศัย ประชากรให้ความคิดเห็นว่างค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง ควรจัดบริการเครื่องนุ่งห่ม หรือเครื่องกันหนาวให้ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ รมย์นลิน ชื่นชุมพร (2553) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรมีการจัดทางงบประมาณเพื่อการปรับปรุง ซ่อมแซมที่พักอาศัยให้กับผู้สูงอายุโดยมีการออกสำรวจที่พักอาศัยผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะรายที่มีความทุกข์ยากลำบากจริงๆ ไร้ลูกหลานดูแล หรือมีการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุเพื่อให้มีสถานที่ที่ให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิดด้วย และควรร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านในการปรับปรุงศาลาประจำหมู่บ้านให้เป็นที่พักผ่อนชั่วคราวให้กับผู้สูงอายุ ได้มาทำกิจกรรมร่วมกันหรือญาติพามาฝากไว้ให้ได้พบปะพูดคุยกับผู้สูงอายุท่านอื่น ๆ กรณีที่ญาติมีการกิจต้องไปทำธุระที่อื่น

4. ด้านนันทนาการ

การดำเนินงานด้านนันทนาการ องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โดยความร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบุลาว ซึ่งก็ยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านและยังไม่มีกิจกรรมที่เด่นชัด จึงถือว่าผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชมรมน้อยมาก และการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ รมย์นลิน ชื่นชุมพร (2553) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนการจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรม ก็มีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัว มีโรงทานบริการตัดผม นวดแผนโบราณ ตรวจสุขภาพประจำปี และการร้องรำทำเพลงพื้นบ้านทั้งหมอลำและกันตรึม การจัดสวนสาธารณะเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับผู้สูงอายุในด้านนี้ต้องการบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงยังดำเนินการไม่เรียบร้อย เนื่องจากพื้นที่มีขนาดใหญ่ จำนวนหมู่บ้าน 26 หมู่บ้าน การจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจึงไม่สามารถจัดบริการได้ทั่วถึง สรุปผลการวิจัยด้านนี้โดยภาพรวมจึงอยู่ในเกณฑ์ดี ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านนันทนาการ ประชากรได้แสดงความคิดเห็นว่า

ควรมีการจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน เพิ่มกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมโดยจัดให้มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งอาจจะทำกิจกรรมในวันที่มีการจ่ายเบี้ยยังชีพ โดยบูรณาการกับหน่วยงานอื่นในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการออกกำลังกายกลางแจ้งของผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมงานแข่งขันกีฬา ระดับตำบล หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การร้องเพลง เล่นดนตรีพื้นบ้าน ไหว้พระ ทำบุญ จัดกิจกรรมไหว้พระ 9 วัด จัดให้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับผู้สูงอายุ โดยมีอาคารที่พักสำหรับทำกิจกรรมร่วมกัน และมีสถานที่ออกกำลังกาย มีผู้นำที่มีความรู้พาผู้สูงอายุออกกำลังกายด้วย

5. ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

การดำเนินงานด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงมีการก่อสร้างทางลาด และกำลังก่อสร้างห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ ในองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง ผู้สูงอายุเป็นส่วนน้อยที่จะรับทราบและยังเข้าถึงบริการไม่เต็มที่ การจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการและศูนย์บริการผู้สูงอายุอยู่ระหว่างดำเนินการ ซึ่งยังไม่มีผลจากการดำเนินการในด้านนี้อย่างชัดเจน มีการมอบธงยังชีพให้กับผู้สูงอายุที่ตกเกณฑ์ จปฐ. และผู้ยากไร้อื่น ๆ การบริการขนส่งน้ำให้กับผู้สูงอายุและประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อย่างทั่วถึง ด้านนี้ผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปจะได้รับบริการโดยตรงและเห็นชัดเจน เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงจัดส่งถังบ้านจึงเป็นงานที่รับรู้รับทราบโดยทั่วกัน การให้คำปรึกษาด้านต่างๆแก่ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเข้าถึงบริการไม่เต็มที่ สรุปผลการวิจัยด้านนี้โดยภาพรวมจึงอยู่ในเกณฑ์ดี ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ประชากรมีความคิดเห็นว่า การจัดบริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุนั้นจะต้องดำเนินการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี ทองตะลุง (2553) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์ เพราะเป็นงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพัง แต่ต้องมีการดำเนินการเยี่ยมบ้านอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง โดยมีการจัดตารางออกเยี่ยมบ้านให้ชัดเจน ซึ่งการจะออกเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงควรมีการแยกผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มติดสังคม กลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง ซึ่งสอดคล้องกับ สิรินทร ฉั่นศิริกาญจน์ (2557) เพื่อจัดให้มีกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม กลุ่มติดสังคม ควรมีกิจกรรมให้ทำร่วมกันในวันนี้ออกเยี่ยมบ้าน กลุ่มติดบ้านควรมีการติดตามออกเยี่ยม 3 เดือนต่อครั้ง และกลุ่มติดเตียงควรติดตามเยี่ยมเป็นประจำทุกเดือน การออกเยี่ยมบ้านต้องมีการตรวจสอบสุขภาพโดยทั่วไปซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านสหวิชาชีพจากหน่วยงานบริการโดยตรง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สูงอายุในการตรวจสอบสุขภาพ และเพื่อสร้างความรู้สึกรับรู้ความมั่นคงทางจิตใจให้กับผู้สูงอายุว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวเพียงลำพัง แต่ยังมีหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญอีกด้วย

6. ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

การดำเนินงานด้านสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง ดำเนินงานโดยมีการจัดบริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุเพื่อตรวจสุขภาพร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นการเฉพาะราย โดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือคนพิการที่อาศัยอยู่เพียงลำพังและมีการเยี่ยมบ้านและมอบเงินสงเคราะห์ ผู้สูงอายุที่ตกเกณฑ์ จปฐ. ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดบุคลากรติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อมอบเงินสงเคราะห์ในรายที่ยากจน สรุปผลการวิจัยในด้านนี้โดยภาพรวมจึงอยู่ในเกณฑ์ดี ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ควรส่งเสริมให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนและจัดให้มีการฝึกอบรม caregiver ให้กับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง ส่งเสริมระบบการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี ทองตะลุง (2553) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ดก จังหวัดนครสวรรค์ และควรบูรณาการกับนโยบาย BCM Model ของจังหวัดบุรีรัมย์ คือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ และเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงควรมีงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนให้กับอาสาสมัคร เพราะเห็นว่าเป็นงานที่ควรได้รับค่าตอบแทน และจัดหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

อภิปรายผลการเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส รายได้ และลักษณะที่พักอาศัย

สมมติฐานที่ 1 ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพด้านเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะไม่ว่าเพศหญิงหรือเพศชาย เมื่อถึงวัยสูงอายุแล้วก็เกิดภาวะเสื่อมถอยของสุขภาพร่างกายเหมือนกัน คุณภาพชีวิตโดยรวมจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สุวนา กันธัญญะทรัพย์ (2550) ที่ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกะจัง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย ที่ระบุว่าผู้สูงอายุเพศหญิงชายมักมีสภาวะทางอารมณ์โดยพื้นฐานเหมือนกัน จึงมีความต้องการไม่แตกต่างกันโดยอ้างถึงข้อมูลของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข คือ 1) จิตใจผู้สูงอายุเริ่มวิตกกังวลกับความไม่แน่นอนของชีวิต 2) มีความกลัวเป็นพื้นฐาน 3) เกิดความว้าวุ่น และ 4) เกิดความวิตกกังวลอารมณ์ฉุนเฉียว

สมมติฐานที่ 2 ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพด้านอายุต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะเมื่ออายุมากขึ้น ผู้สูงอายุทุกคนต่างรู้สึกถึงภาวะสุขภาพร่างกายที่อ่อนแรงลง การเจ็บป่วยด้วยวัยชรา ความสามารถด้านการมองเห็น การได้ยินที่ลดลงเหมือนกันทุกคน

จึงทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สุวเนา กันธัญญะทรัพย์ (2550) ที่ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกะจัง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย และกล่าวถึงกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2546) ที่กล่าวถึงอารมณ์พื้นฐานของผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) จิตใจผู้สูงอายุเริ่มวิตกกังวลกับความไม่แน่นอนของชีวิต 2) มีความกลัวเป็นพื้นฐาน 3) เกิดความว้าวุ่น และ 4) เกิดความวิตกกังวลอารมณ์ฉุนเฉียว

สมมติฐานที่ 3 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน จากการศึกษพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพด้านการสมรสต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะ ผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังไม่มีคู่สมรสหรือคู่สมรสเสียชีวิตก่อนจะเกิดความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว อาจมีภาวะโรคซึมเศร้ามากกว่าผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสอยู่ด้วยกัน เพราะการอยู่ร่วมกันของสามีภรรยาในวัยเกษียณนั้น เป็นการอยู่เพื่อพูดคุยดูแลกันและกัน แบ่งเบาความทุกข์กายทุกข์ใจ ต่างคนต่างช่วยกันดูแลสุขภาพ ทำให้ลดภาวะซึมเศร้าได้ สร้างความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจให้กับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี หรือผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรหลานหลาย ๆ คน ได้มีการพูดคุยกับสมาชิกในบ้าน ก็ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกเหงาหรือรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง หรือไร้ค่าเพราะได้ช่วยดูแลลูกหลาน สามารถช่วยแบ่งเบาภาระบุตรหลานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี ทองตะลุง (2550) ที่ระบุว่าหน่วยงานควรมีการส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นกลไกหลักในการดูแลสุขภาพจิตใจผู้สูงอายุ

สมมติฐานที่ 4 ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน จากการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพด้านรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยก็ทำให้มีกำลังซื้ออาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม น้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูง รวมถึงการเข้าถึงบริการระบบสุขภาพและการรักษาพยาบาลต่าง ๆ ผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงย่อมเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย จึงทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สุวเนา กันธัญญะทรัพย์ (2550) ที่ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกะจัง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ที่ระบุว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะบุตร เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนรายได้จากบุตร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ อยู่เพียงลำพัง ขาดคนดูแล จึงมีความต้องการมีความมั่นคงในรายได้ โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากรัฐ โดยอ้างถึงคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ ว่าความต้องการของผู้สูงอายุต่อโครงการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ จะทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางจิตใจ และรู้สึกว่าตัวเองไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ขอหรือขอรับจากลูกหลานฝ่ายเดียวหากมีรายได้เป็นของตนเอง จะเพิ่มคุณค่าทางจิตใจ และฟื้นฟูคุณค่าในตัวตนของผู้สูงอายุมากขึ้น

สมมติฐานที่ 5 ผู้สูงอายุที่มีที่พักอาศัยต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพด้านที่พักอาศัยต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงว่าลักษณะที่พักอาศัยนั้นมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตมากไปกว่าความมั่นคงทางอารมณ์ สภาพจิตใจ ความรู้สึกที่ไม่โดดเดี่ยว เหงา หรือถูกทอดทิ้ง ดังสุภาษิตไทยที่ว่าคับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยากนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับ จุฬารณ โสตะ (2549) ที่กล่าวถึงหลักการสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้บรรลุความสำเร็จ ทางด้านจิตใจว่าลูกหลานและคนในครอบครัว นอกจากจัดหาสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีพแล้วจะต้องมีความรักความเข้าใจ ยอมรับและแสดงออกในท่าทีที่ดีและมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุแง่บวก ไม่แสดงออกด้านลบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

- 1) รัฐบาลควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ด้านนันทนาการให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ
- 2) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรมีการปรับแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านกิจกรรมนันทนาการให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานด้านผู้สูงอายุ ที่เปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ ทั้งระดับ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น
- 4) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้เพียงพอ
- 5) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรมีการจัดโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในทุกระดับ ทุกภาคส่วน
- 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับแนวทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุโดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรกำหนดช่วงอายุผู้สูงอายุที่จะทำการศึกษาวิจัยอยู่ในช่วง 60-70 ปี เพราะถือว่าเป็นวัยที่ยังอ่านออกเขียนได้ การมองเห็นและการได้ยินยังชัดเจน
- 2) ผู้วิจัยควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาถิ่น เพราะเป็นพื้นที่ที่มีภาษาถิ่นหลากหลาย ผู้สูงอายุบางท่านอาจจะต้องสื่อสารด้วยภาษาถิ่น
- 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้สูงอายุในการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุประจำตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

คำขอบคุณหรือกิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกคนในครอบครัว รวมถึงเพื่อนร่วมงานที่มีส่วนในการผลักดัน ส่งเสริมสนับสนุนมาโดยตลอด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิจัยฉบับนี้จะสามารถเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2557, มีนาคม 2557). “สัมภาษณ์นายแพทย์ณรงค์ สหเมธาพัฒน์. ข้าราชการไทยรัฐ [ออนไลน์]. จาก. <http://thairath.co.th/content/410946>. สืบค้น 11 ตุลาคม 2557.
- วรัญญา นันทาแก้ว. (2557). **จังหวัดบุรีรัมย์ เร่งดำเนินกิจกรรมสุขภาพดีบนวิถีแห่งความปรองดองสู่ครอบครัวเดียวกัน พัฒนาระบบบริการเยี่ยมบ้าน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ป่วย จิตเวช**. [ออนไลน์]. จาก http://thainews.prd.go.th/CenterWeb/News/NewsDetail?NT01_NewsID=TNPOL5706250010053. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2557.
- สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). **การดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการในชุมชน**. กรุงเทพฯ : บริษัท ที.คิว.พี. จำกัด.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2556). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- Taro Yamane. (1967). **Statistic: An Introductory Analysis**. New York : Harper & row.

การประยุกต์อัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัลสำหรับการรู้จำรูปแบบภาษามือไทย

The Application of Convex Hull Algorithm for Thai Hand Sign Recognition

ดร. เจษฎา โพนแก้ว¹

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้นำระบบปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการตลาดและเป็นแรงจูงใจต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ระบบดังกล่าวยังสามารถนำมาช่วยให้ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงได้ให้ความสนใจในการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้อัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัล สำหรับการรู้จำรูปแบบภาษามือไทย ตัวแบบถูกพัฒนาด้วยภาษา Python โดยใช้เฟรมเวิร์ค OpenCV ใช้การรับข้อมูลภาษามือ ผ่านเว็บแคม ในกระบวนการรู้จำอัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัลถูกนำมาใช้เพื่อหาเซตของเส้นตรงล้อมรอบมือ ในขณะที่การจำสัญลักษณ์เบื้องต้นใช้การนับจำนวน Convex Hull Points และ Defect Points ข้อมูลทดสอบ ในงานวิจัยเป็นตัวเลขภาษามือจาก 0 ถึง 4 จำนวน 5 คลาส ประสิทธิภาพถูกประเมินผ่าน k-fold Cross Validation พบว่าประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยของตัวแบบมีค่าเท่ากับ 75.30 เปอร์เซนต์

คำสำคัญ: การรู้จำภาษามือไทย, อัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัล, ภาษาไพธอน, OpenCV

ABSTRACT

Many products of technology recently embedded artificial intelligence as a part. The purposes are to add marketing value and convince their clients. In addition, the technology can be improved the quality of life for disabled person. For this reason, this research aims at studying the application of convex hull algorithm for Thai hand sign recognition. The model is developed based on python language, OpenCV framework and using webcam as hand sign input. In recognition processes, convex hull algorithm is applied to define hand boundaries while identifications of hand sign are utilized from defection points counting. In experimentation, the dataset of digit numbers of

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Thai hand sign from 0 to 4 (5 classes) are collected and evaluated the performance of recognition through k -fold cross validation technique. Results show that the average percentage of recognition is 75.30.

Keywords : Thai Hand Signs, Convex Hull Algorithm, Python language, OpenCV

บทนำ

คนพิการ คือบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม สติปัญญา และการเรียนรู้ ทั้งนี้รวมไปถึงความพิการซ้ำซ้อนแบบ 31 ลักษณะ ในอดีตผู้พิการมักถูกมองข้ามจากสังคมไทย แต่ในปัจจุบันสังคมได้ให้ความสำคัญมากขึ้น โดยได้มีการกำหนดให้สัปดาห์ที่สองของเดือนพฤศจิกายน ของทุกปีเป็น “วันคนพิการแห่งชาติ” จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) พบว่าจำนวนคนพิการในสังคมไทยมีถึงร้อยละ 2.0 ในปี 2550 จากที่เคยสำรวจ ในปี 2534 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 1.8 นั้นแสดงให้เห็นว่า ในประชากร 100 คนจะมีคนพิการอยู่ 2 คน ทั้งนี้จากข้อมูลโครงสร้างทางประชากรของประเทศไทยในปัจจุบันยังพบว่า อัตราการเกิด และอัตราการเสียชีวิตมีแนวโน้มที่ต่ำลง นั้นแสดงให้เห็นว่าประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งทำให้อัตราเสี่ยงต่อความพิการของประชากรเพิ่มขึ้น จากข้อมูลลักษณะความพิการในปี 2550 พบว่า จากช่วงวัยรุ่น (15-24 ปี) ถึงสูงวัย (60 ปี) ความพิการด้านการได้ยิน และด้านการมองเห็นเป็นส่วนหนึ่งที่ปรากฏในช่วงวัยดังกล่าว

คนพิการหูหนวก คือผู้ที่มีความบกพร่องเรื่องการได้ยิน จนกระทั่งไม่สามารถรับฟัง และแปลงเสียงเพื่อเลียนแบบได้ (ราชบุรุษ, 2008) ดังนั้น “ภาษามือ” ซึ่งเป็นภาษาที่อาศัยการแสดงลักษณะท่าทางของมือ ร่วมกับอวัยวะอื่น ๆ ของร่างกาย ได้ถูกนำมาใช้เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในกลุ่มผู้พิการ หรือบุคคลภายนอกทั่วไป แต่ถึงกระนั้นภาษามือกลับมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ ภูมิภาค และวัฒนธรรม ทำให้ยากแก่การจดจำ และเข้าใจแก่บุคคลทั่วไป

โปรแกรมภาษามือไทยที่ถูกพัฒนาขึ้นส่วนใหญ่ในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การสร้างพจนานุกรมภาษามือ (ไพลิน และคณะ, 2559) เพื่อใช้ในการเรียน และสอนบุคคลทั่วไปให้เข้าใจภาษามือ ซึ่งโปรแกรมดังกล่าว ใช้เทคนิคในการบันทึกคำและแสดงท่าทางเป็นไฟล์วิดีโอ พจนานุกรมภาษามือที่มีการประยุกต์เข้ากับภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ ให้ผู้ใช้เลือกคำแล้วแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวภาษามือแบบต่อเนื่อง หรือมีการนำเข้าข้อความสู่คอมพิวเตอร์แล้วมีการประมวลผลออกมาเป็นภาษามือในลักษณะภาพเคลื่อนไหวแบบ 3 มิติ (ณัฐดนัย และคณะ, 2553) จากระบบดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นข้อบกพร่องคือ ขาดการประมวลผลจากเหตุการณ์จริง (Real Time Processing) โดยไม่ได้นำท่าทางภาษามือที่ผู้ใช้แสดงออกมารวมในการประมวลผล

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นประโยชน์ในการประยุกต์องค์ความรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะด้านการประมวลผลภาพ (Image Processing) มาใช้ในการศึกษาแนวในการพัฒนาตัวแบบการรู้จำภาษามือไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาตัวแบบรู้จำภาษามือไทยโดยใช้อัลกอริทึมคอนเวกชัน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ตัวแบบการรู้จำภาษามือไทยที่พัฒนาด้วยอัลกอริทึมคอนเวกชัน
2. ได้โครงสร้างทางฮาร์ดแวร์ที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้พัฒนาตัวแบบ
3. ได้โครงสร้างการทำงานด้านซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมทั้งภาษาที่พัฒนา และไลบรารีที่เชื่อมต่อ

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้อัลกอริทึมคอนเวกชัน เพื่อใช้ในการสร้างตัวแบบรู้จำภาษามือไทยแบบไม่มีการเคลื่อนไหว (Static Thai Hand Sign) ประสิทธิภาพการรู้จำของตัวแบบที่สร้างขึ้นถูกประเมินโดยใช้วิธีการแบ่งข้อมูล (K-Fold Cross Validation)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ภาษามือ เป็นภาษาที่เกิดจากการใช้ท่วงท่าของแขน มือ และนิ้วมือประกอบกันเป็นสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดเป็นภาพสำหรับสื่อสารไปยังบุคคลทั่วไป สำหรับผู้รับข้อมูลหากไม่มีทักษะทางด้านภาษามือมาก่อน จำเป็นต้องมีเครื่องมือเข้ามาเป็นสื่อกลางในการแปลภาษา คุณลักษณะที่สำคัญของเครื่องมือ ได้แก่ มีระบบตรวจจับท่าทางของมือ ระบบประมวลผล และระบบแปลความหมายของมือขณะเคลื่อนไหว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ตีกรอบแนวความคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1 เพื่อใช้จำกัดขอบเขตในการศึกษา และพัฒนาระบบ ขั้นตอนประกอบด้วย 1) การสร้างชุดภาษามือ 2) การออกแบบฮาร์ดแวร์ 3) การศึกษาอัลกอริทึมประมวลผลภาษามือ และ 4) การศึกษาซอฟต์แวร์เพื่อพัฒนาระบบ

1. การสร้างชุดภาษามือ

ชุดภาษามือ (Thai Hand Sign Dataset) หมายถึง การสร้าง และจัดกลุ่มสัญลักษณ์ทางภาษามือโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้ฝึก และทดสอบให้คอมพิวเตอร์รู้จำสัญลักษณ์ดังกล่าวในกระบวนการประมวลผลภาษามือเพื่อตีความหมายว่าเป็นคำ หรือประโยคใด การเคลื่อนไหวของมือจะถูกตรวจจับผ่านอุปกรณ์ตรวจจับการเคลื่อนไหว และส่งไปตีความหมายผ่านอัลกอริทึมประมวลผลภาษามือเพื่อตีความหมาย ในงานวิจัยนี้ได้สร้างชุดตัวเลขภาษามือจาก 0 ถึง 4 ดังตารางที่ 1 เพื่อนำมาใช้ฝึก และทดสอบตัวแบบให้รู้จำภาษามือแบบไม่มีการเคลื่อนไหวเบื้องต้น

2. การออกแบบฮาร์ดแวร์

สำหรับการออกแบบฮาร์ดแวร์เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

2.1 อุปกรณ์ตรวจจับการเคลื่อนไหวของมือ ได้แก่ เว็บแคม (Web Camera) เป็นอุปกรณ์ที่มีมาพร้อมกับเครื่องคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือไอแพด ในการใช้งานโดยทั่วไปใช้เพื่อถ่ายรูป วิดีโอ หรือเป็นอุปกรณ์สื่อสารผ่านโลกโซเชียลเพื่อใช้พูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เนื่องจากความนิยมดังกล่าวทำให้ปัจจุบันกล้องเว็บแคมมีทั้งความคมชัด ความละเอียดสูง รวมทั้งฟังก์ชันเพิ่มเติมมากมาย (Wikipedia, 2016) ด้วยเหตุนี้การเลือกเว็บแคมเพื่อใช้ในตรวจจับการเคลื่อนไหวของมือจึงเป็นทางเลือกที่ประหยัด และสะดวกมากที่สุด

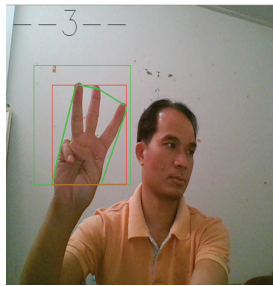
2.2 อุปกรณ์ประมวลผล ในการเลือกอุปกรณ์ประมวลเพื่อนำมาสร้างตัวแบบรู้จำภาษามือพิจารณาจากปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ 1) สนับสนุนการประมวลผลทางคณิตศาสตร์ 2) สนับสนุน การแสดงผล 3 มิติ 3) รองรับระบบปฏิบัติการที่หลากหลาย 4) สะดวกในการเคลื่อนย้าย และ 5) มีกล้องเว็บแคมในตัว จากการศึกษาพัฒนาการด้านฮาร์ดแวร์ประมวลผล ผู้วิจัยได้เลือกโน้ตบุ๊ก Lenovo Yoga 500 มาใช้ในงานวิจัย สาเหตุเนื่องจาก เป็นโน้ตบุ๊กแบบจอสัมผัส ราคาประหยัด น้ำหนักเบาพับได้ มีโหมดการทำงานได้เหมือนแท็บเล็ต ความเร็วในการประมวลผลสูง รองรับ การแสดงผลแบบ 3 มิติ

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ตารางที่ 1 ชุดภาษามือสำหรับใช้ฝึกและทดสอบตัวแบบรู้จำภาษามือไทยพูดได้

คลาส	ความหมาย	สัญลักษณ์	คำอธิบาย
1	ศูนย์		กำมือทั้ง 5 นิ้วเข้าด้วยกัน
2	หนึ่ง		อยู่ในลักษณะกำมือขวา นิ้วชี้ของมือขวา ชี้อตรงออกไป
3	สอง		อยู่ในลักษณะกำมือขวา นิ้วชี้และหัวแม่มือของมือขวาชี้อออกไป
4	สาม		อยู่ในลักษณะกำมือขวา นิ้วชี้และหัวแม่มือของมือขวาชี้อออกไป
5	สี่		กางนิ้วมือทุกนิ้วยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ

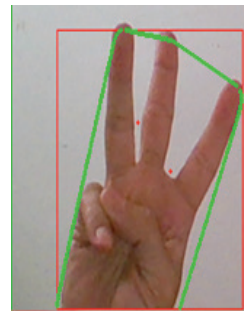
(a) ภาพอินพุตจากเว็บแคม

(b) ภาพระดับขาวดำของมือ

(c) เขตจุดรอบล้อมหลังประมวลผลด้วย

(d) การหาจุด Defect Point ด้วย Dot

3. การออกแบบอัลกอริทึมประมวลผลภาษามือ

ในการแสดงผลบนจอคอมพิวเตอร์ถูกอ้างอิงด้วยระบบ RGB ใน 1 พิกเซลบนหน้าจอ เกิดจากการผสมสีใน 3 ระบาย ได้แก่ สีแดง, สีเขียว และสีน้ำเงิน ดังนั้น จึงทำให้สถานะที่เป็นไปได้เท่ากับ 16.7 ล้านสถานะต่อพิกเซล ในการทำงานของอัลกอริทึมทางคอมพิวเตอร์นอกจากความเร็วที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการคำนวณแล้ว หากต้องเผชิญกับสถานะจำนวนมหาศาลย่อมทำให้อัลกอริทึมประสบความล้มเหลวในการทำงาน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องลดสถานะในการทำงานของภาพให้เหลือเพียงระดับภาพขาวดำ สำหรับขั้นตอนของอัลกอริทึมประมวลผลภาษามือในงานวิจัยถูกดัดแปลงจาก Andresen (Andresen, 2013) และ Goyal (Goyal and Kulkarni, 2013) ขั้นตอนประกอบด้วย

3.1 การแปลงภาพที่รับภาพจากเว็บแคมในสถานะภาพสีดังภาพ 2 (a) ให้เป็นภาพระดับสีเทาด้วยสมการต่อไปนี้

$$Y = 0.3R + 0.59G + 0.11B \quad (1)$$

เมื่อ	Y	ใช้แทนระดับสีเทา (0-255) ในตำแหน่งบนภาพ (X,Y)
	R	ค่าสีแดง (0-255)
	B	ค่าสีน้ำเงิน (0-255)
	G	ค่าสีเขียว (0-255)

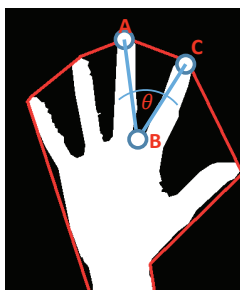
3.2 กระบวนการแปลงจากภาพระดับสีเทาเป็นภาพขาวดำ ตัวอย่างการประมวลผล ดังภาพ 2 (b) ด้วยสมการต่อไปนี้

$$O_i = \begin{cases} 1 & \text{if } T \leq I \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases} \quad (2)$$

กำหนดให้สถานะบนภาพระดับสีเทาดำแหน่ง (X,Y) มีค่าเป็น I_i และค่า T เป็นค่า Threshold ของภาพในการแปลงเป็นภาพขาวดำ สามารถคำนวณได้จากอัลกอริทึมของ Ostu [19] ผลลัพธ์จะมีค่าเป็น 1 เมื่อค่า I_i น้อยกว่าหรือเท่ากับค่า T ในกรณีอื่นจะมีค่าเท่ากับ 0

3.3 ภาพขาวดำของมือ จะนำมาประมวลผลด้วยอัลกอริทึม Convex Hull [20] เพื่อหาเซตของจุดที่ล้อมรอบมือตัวอย่างเป็นดังภาพที่ 2 (c) ขั้นตอนการทำงานของอัลกอริทึมเป็นดังนี้

- 1) Input: a list P of points in the plane.
- 2) Sort the points of P by x-coordinate (in case of a tie, sort by y-coordinate).
- 3) Initialize U and L as empty lists.
- 4) The lists will hold the vertices of upper and lower hulls respectively.
- 5) for $i = 1, 2, \dots, n$:
- 6) while L contains at least two points and the sequence of last two points
- 7) of L and the point P[i] does not make a counter-clockwise turn:
- 8) remove the last point from L
- 9) append P[i] to L
- 10) for $i = n, n-1, \dots, 1$:
- 11) while U contains at least two points and the sequence of last two points
- 12) of U and the point P[i] does not make a counter-clockwise turn:
- 13) remove the last point from U
- 14) append P[i] to U
- 15) Remove the last point of each list (it's the same as the first point of the other list).
- 16) Concatenate L and U to obtain the convex hull of P.
- 17) Points in the result will be listed in counter-clockwise order.

ภาพที่ 3 การคำนวณค่ามุมของ Defect Points

การทำงานของอัลกอริทึมเริ่มจากการเก็บพิกัด (X,Y) ของภาพมือไว้ในเซต P (บรรทัดที่ 1) หลังจากนั้นทำการเรียงลำดับค่าตามพิกัด X หากซ้ำกันให้เรียงตามค่า Y (บรรทัดที่ 2) บรรทัดที่ 3 กำหนดให้ตัวแปร U และ L เก็บค่าเป็นลิสต์โดยมีค่าเริ่มต้นเป็นค่าว่าง ในบรรทัดที่ 5 ถึง 9 แสดงการทำงานเพื่อหาเซตของจุด ที่ล้อมรอบมือ กระบวนการเริ่มจากการกำหนดจุดที่ 1 เป็นจุดตั้งต้นในการทำงาน และทำการเปรียบเทียบครั้งละ 1 คู่ จากจุดที่เหลือ หากจุดใดทำให้เกิดการหมุนในทิศทวนเข็มนาฬิกา จะถูกเคลื่อนย้ายออกจากเซต L ในทำนองเดียวกันสำหรับการทำงานในบรรทัดที่ 10 ถึง 14 ข้อแตกคือลำดับในการทำงานที่เรียงลำดับมากไปหาน้อย (n-1 ถึง 1) ผลที่ได้จะเกิดจากการนำเซต L และ U มารวมกัน (บรรทัดที่ 15 ถึง 17)

3.4 การค้นหา Defect Points ดังภาพที่ 2 (d) เป็นการคำนวณหาจุดเว้าบนภาพระดับขาวดำที่มีมูน้อยที่สุด θ จากตัวอย่างดังภาพที่ 3 กำหนดให้จุด $A(x_1, y_1)$ และ $C(x_3, y_3)$ เป็นจุด Convex Hull ซึ่งหาได้จากอัลกอริทึมก่อนหน้านี้ จุด $B(x_2, y_2)$ เป็นจุด Defect Point ระหว่างจุด A และ C สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\vec{u} = (x_1 - x_2)i + (y_1 - y_2)j \quad (3)$$

$$\|\vec{u}\| = \sqrt{(x_1 - x_2)^2 + (y_1 - y_2)^2} \quad (4)$$

$$\vec{v} = (x_3 - x_2)i + (y_3 - y_2)j \quad (5)$$

$$\|\vec{v}\| = \sqrt{(x_3 - x_2)^2 + (y_3 - y_2)^2} \quad (6)$$

จำนวน k	ประสิทธิภาพรู้จำของตัวแบบ (%)
2	78.20
3	75.32
4	73.45
5	74.22
ค่าเฉลี่ย	75.30

$$\theta = \arccosine \left(\frac{\vec{u} \cdot \vec{v}}{\|\vec{u}\| \cdot \|\vec{v}\|} \right) \quad (7)$$

สำหรับ Defect Point ที่ใช้ในการจดจำภาษามือจะต้องมีความยาวจนถึง Convex Hull มากกว่า 0.25 เท่าของความสูงมือ

3.5 การรู้จำสัญลักษณ์ภาษามือเบื้องต้นสำหรับตัวเลข 0 ถึง 4 ใช้วิธีการนับจำนวน Convex Hull และ Defect Points นั่นคือ ในการระบุตัวเลขที่เกิดจากการประมวลผลภาพภาษามือ ผลลัพธ์ที่ได้จะมีค่าเป็น 0 หากจำนวน Convex Hull เท่ากับ 0 และ จำนวน Defect Points เท่ากับ 0 จะมีค่าเป็น 1 เมื่อ Convex Hull เท่ากับ 1 และ Defect Points เท่ากับ 0 จะมีค่าเป็น 2 เมื่อ Convex Hull เท่ากับ 2 และ Defect Points เท่ากับ 1 จะมีค่าเป็น 3 เมื่อ Convex Hull เท่ากับ 3 และ Defect Points เท่ากับ 2 และจะมีค่าเป็น 4 เมื่อ Convex Hull เท่ากับ 4 และ Defect Points เท่ากับ 3

4. การศึกษาซอฟต์แวร์เพื่อพัฒนาระบบ

ในการพัฒนาอัลกอริทึมของระบบที่ได้นำเสนอไว้เบื้องต้น จำเป็นต้องมีการเลือกภาษาและไลบรารี ที่เหมาะสม วัตถุประสงค์เพื่อลดระยะเวลาในการพัฒนาให้สั้นลง

4.1 ภาษา Python ถูกพัฒนาขึ้นใน ค.ศ. 1989 โดย Guido van Rossum ในประเทศเนเธอร์แลนด์ [21] เป็นภาษาระดับสูง (High Level Language) ที่ถูกดัดแปลงมาจากภาษา ABC Language ใช้การตรวจไวยากรณ์แบบอินเทอร์พรีเตอร์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และงานทั่วไปได้ จุดเด่นที่น่าสนใจ คือ การเขียนโค้ดที่สั้น กระชับ ง่ายต่อการอ่าน สนับสนุนการทำงานในหลายระบบปฏิบัติการ รองรับการทำงานในหลาย Paradigm อีกทั้งได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบัน (6 กรกฎาคม 2559) เป็นรุ่นที่ 3.5.2 แต่รุ่นที่เสถียรและสนับสนุนการใช้งานกับ OpenCV ซึ่งเป็นไลบรารีพื้นฐานที่นำมาพัฒนาระบบในงานวิจัยนี้ คือรุ่น 2.7.x

4.2 ไลบรารี OpenCV (Open Source Computer Vision) เป็นกลุ่มฟังก์ชันด้านปัญญาประดิษฐ์ ที่มีการประมวลผลภาพอิงเวลาจริงบนคอมพิวเตอร์ ทำงานข้ามแพลตฟอร์ม และผู้ใช้สามารถเรียกใช้งานผ่านภาษาโปรแกรมต่างๆ OpenCV เป็นโครงการภายใต้การกำกับดูแลของบริษัท อินเทล หัวหน้าโครงการเริ่มแรกเป็นชาวรัสเซีย ชื่อ Nizhny Novgorod ต่อมาถูกพัฒนาต่อโดย Willow Garage ขณะนี้อยู่ภายใต้การดูแลของ Itseez ไลบรารีดังกล่าวสามารถใช้และแจกจ่ายได้ฟรีภายใต้เงื่อนไขแบบ BSD license [10]

ผลการวิจัย และวิจารณ์ผล

ประสิทธิภาพของตัวแบบที่สร้างขึ้นภายใต้การทำงานของอัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัล ถูกประเมินประสิทธิภาพการรู้จำโดยใช้ชุดข้อมูลทดสอบที่สร้างขึ้นเป็นภาษามือไทยแบบไม่มีการเคลื่อนไหว (Static Hand Sign) ซึ่งใช้แทนสัญลักษณ์ของตัวเลขจาก 0 ถึง 4 จำนวน 5 คลาส ๆ ละ 30 ตัวอย่าง ผ่านวิธีการประเมินที่เรียกว่า k -fold Cross Validation [22] ขั้นตอนในการประเมินข้อมูลในการทดสอบจะถูก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกใช้สำหรับทดสอบ (Testing Set) จำนวน 1 เซต และที่เหลือจำนวน $k-1$ เซตจะถูกใช้ฝึกตัวแบบ (Training Set) ค่า $k=2, 3, 4$ และ 5 ประสิทธิภาพคือค่าเฉลี่ยจากการประมวลผล k รอบ สำหรับประสิทธิภาพการทำงานแสดงดังตารางที่ 2

เมื่อประเมินด้วยค่า k เท่ากับ 2 พบว่าประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับ 78.20 เปอร์เซ็นต์ เมื่อกำหนดให้ k เท่ากับ 3 ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับ 75.32 เปอร์เซ็นต์ เมื่อ k เท่ากับ 4 ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับ 73.45 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อ k เท่ากับ 5 ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยเท่ากับ 74.22 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยของตัวแบบมีค่าเท่ากับ 75.30 เปอร์เซ็นต์

จากการทดลองพบว่าประสิทธิภาพความแม่นยำในการระบุตัวเลขของตัวแบบอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้งานจริงได้ ทั้งนี้ยังต้องศึกษาปัจจัยของแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความแม่นยำ เช่น แสง ระยะห่างระหว่างมือกับกล้องเว็บแคม และคุณภาพของกล้องเว็บแคม

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้อัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัล (Convex Hull Algorithm) เพื่อใช้ในการรู้จำภาษามือไทยแบบไม่มีการเคลื่อนไหว (Static Thai Hand Sign) ตัวแบบ ถูกพัฒนาด้วยภาษา Python โดยใช้เฟรมเวิร์ค OpenCV (Open Computer Vision) ใช้การรับข้อมูลภาษามือผ่านเว็บแคม (Web Camera) ของเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก Lenovo Yoga 500 แบบจอสัมผัสทำงานด้วยระบบปฏิบัติการ Windows 10 64 บิต ในกระบวนการรู้จำอัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัล ถูกนำมาใช้เพื่อหาเซตของเส้นตรงล้อมรอบมือในขณะที่ การจำสัญลักษณ์เบื้องต้น ใช้การนับจำนวน Defect Points ข้อมูลทดสอบในงานวิจัยเป็นตัวเลขภาษามือจาก 0 ถึง 4 จำนวน 5 คลาส คลาสละ 30 ตัวอย่าง ประสิทธิภาพถูกประเมินผ่าน k-fold Cross Validation พบว่า ประสิทธิภาพโดยเฉลี่ยของตัวแบบมีค่าเท่ากับ 75.30 เปอร์เซ็นต์

ข้อเสนอแนะ

ในการใช้กล้องเว็บแคมเพื่อเป็นตัวรับภาพภาษามือมาประมวลผลผ่านอัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัล พบว่า สภาพของข้อมูลที่ได้รับมาไม่ค่อยสมบูรณ์ ผลที่ตามมาทำให้ไม่สามารถใช้อัลกอริทึมคอนเวกซ์ฮัล เพื่อจำกัดขอบเขตของมือได้ดีนัก ปัจจัยดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ใช้ประมวลผล ได้แก่ สภาพแสง และระยะห่างในการแปลผล ในการแก้ไขสามารถหาอัลกอริทึมปรับปรุงข้อมูลก่อน หรือ อาจพิจารณาอุปกรณ์รับข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ เช่น Leap Motion และ Kinect (Kohavi, 1995) เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยความช่วยเหลือจากหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์กนก โตสุรัตน์ ประธานที่ปรึกษาอธิการบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยากร อธิการบดี และคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่เอื้อเฟื้ออนุเคราะห์เวลา และสถานที่ในการทำวิจัย และที่สำคัญ ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้ทุนสนับสนุน และแต่งตั้งคณะกรรมการในการติดตาม ทั้งให้คำปรึกษาในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2550” 30 ตุลาคม, 2559;

<http://service.nso.go.th/nso/web/survey/surpop2-5-4.html>.

ราษฎร์ บุญญา. (2008). “ภาษามือ: ภาษาคนหูหนวก” วารสารวิทยาลัยราชสุดา, vol. 4, no. 1, pp. 77-93.

ไพลิน พันธุ์ฉลาด, และมรินทร์ ตีมะการ. “พจนานุกรมภาษามือช่วยสื่อสารคนพิการทางหู”.

ณัฐดนัย หอมคง, นัทธันที มณีรัตน์, และนราธิป เทียงแท้. “การพัฒนาโปรแกรมแปลภาษาไทย - ภาษามือไทย 3 มิติ”. pp. 111-116.

Wikipedia: The Free Encyclopedia. “Webcam,” 4 July, 2016.

S. Andresen. “**Hand Tracking and Recognition With OpenCV**”.

<http://simena86.github.io/blog/2013/08/12/hand-tracking-and-recognition-with-opencv/>.

A. Goyal, and A. Kulkarni. “**talk2dHand**”. <https://sites.google.com/a/vt.edu/talk2thehand/>.

C. Velasco, G. Weber, J. Barroso, Y. Mohamad, H. Paredes, T. Cardoso, J. Delgado, and J. Barata. (2015). “**Proceedings of the 6th International Conference on Software Development and Technologies for Enhancing Accessibility and Fighting Info-exclusion** Hand Gesture Recognition towards Enhancing Accessibility,” *Procedia Computer Science*, vol. 67, pp. 419-429, 2015/01/01.

การพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่รูปดอกลำดวนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าทอ สู่ความเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

The Development of Fragrance Flora toward Local Bunch and Color Dye for Weave Silk Cloth Design toward Sisaket Province Identity

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัทธรา ปราชญ์เวทย์¹

Assistant Prof. Dr. Patchara Pratwet

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่รูปดอกลำดวนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าทอสู่ความเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบและความพึงพอใจที่มีต่อลายดอกลำดวนลวดลายผ้ามัดหมี่โดยศึกษาจากรูปดอกลำดวนมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายให้เกิดเป็นผ้าทอมือเทคนิคมัดหมี่ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กระบวนการวิจัย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพบริบทพื้นฐาน 2) จัดประชุมเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ออกแบบลายผ้า และสร้างลายผ้า 4) จัดประชุมเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ 6) สรุปผล และประเมินผลกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ตัวแทนองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มทอผ้า และคณะกรรมการในจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 55 คน และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มทอผ้า ที่อยู่ในจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 50 คน โดยการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนาเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่โดยศึกษาจากรูปดอกลำดวนมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายให้เกิดเป็นผ้าทอมือเทคนิคมัดหมี่ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกในการออกแบบแล้วได้ลวดลายที่นำมามัดหมี่ลายดอกลำดวนเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งลายดอกลำดวนเกิดจากการนำเอาผ้าลายมัดหมี่ไหมห้า และไหมสายโดยมัดหมี่ไหม 5 ออกเป็นกลีบดอกลำดวน และไหมสามให้เป็นเกสรของดอกลำดวน แล้วต่อเอื้อหรือสายให้เป็นก้านดอก ลำหมี่ที่ใช้มัดลายดอกลำดวน 41 ลำ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

จากนั้นขึ้นลำหมี่ทั้งหมด 41 ลำ มัดเนาด้วยเชือกฟางรอบแรกคือรอบกลีบดอกลำดวน เมื่อมัดเสร็จเรียบร้อยแล้วนำออกจากโองมัดนำไปแช่น้ำให้น้ำซึมผ่านเข้าไปในข้อหมี่เพื่อที่จะให้ง่ายต่อการย้อมสีที่กลีบดอกลำดวน เมื่อได้สีมาแล้วนำมามัดโอบที่กลีบดอก เมื่อได้กลีบดอกแล้วนำไปย้อมสีเพื่อให้ได้เกสร และมีวิธีการทอ 8 ขั้นตอน คือ 1) การฟอกเส้นไหม 2) การคันหมี่ 3) การมัดหมี่ 4) การย้อมสี 5) การแก้มือหมี่ 6) การปั่นหลอด 7) การร้อยไหม 8) การทอผ้า 2) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลายดอกลำดวนในจังหวัดศรีสะเกษพบว่าระดับความคิดเห็นความพึงพอใจรวมทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.13 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 มีความเป็นเอกลักษณ์ของลวดลายเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและเป็นรากฐานวัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาของคนในสังคมที่น่าภาคภูมิใจควรค่าแก่การศึกษา และอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ : การพัฒนา, ลวดลาย, ดอกลำดวน

ABSTRACT

This research entitles with “The Development of Fragrance Flora toward Local Bunch and Color Dye for Weave Silk Cloth Design toward Sisaket Province Identity”. This paper aims to study design and satisfy in direction with fragrance flora pattern weave silk cloth by means of fragrance flora inspiration to pattern design being bunch & color dye technical for Sisaket Province Identity. Additionally, the research methodology composes with 6 steps such as 1) studying condition the fundamental context 2) meeting conferencethe seminar key informant respondent’s involvers 3) weave silk textile design and pattern creation 4) seminar meeting for related persons 5) training work shop and action plan scheme initiative 6) research result conclusion and sample group evaluation & assessment appraisal. The research sample is also agency from public sector, private sector, weave silk group and delegate committee of Sisaket Province 55 respondents by specific purposive sampling technique. Significantly, the research instrument is such as interview questionnaire, item questionnaire, Statistics Analysis of Data Manipulation by Means, Percentage and Standard of Deviation: S.D., and Content Descriptive Analysis.

The research result finds with 1) the design of weave silk pattern from bunch & color dye by means of fragrance flora figure inspiration to pattern design formulation being technical bunch & color dye weave silk textile to Sisaket Province Identity.

The research procedure emphasizes on graphical computer design to fragrance flora bunch & color dye weave silk textile so as to be Sisaket Villager Identity throughout fragrance flora bunch & color dye weave silk of 5 light lantern including falling light lantern to fragrance flora flower petal and corolla. What's more, 3 light lantern pinpoints with pollen's fragrance flora flower which is cordially related with flower stem, flower stalk for weave silk fragrance flora stem 41 stalks being weave silk stem 41 stalks being colligated with plastic rope first round toward flora petal around fragrance flora flower. According to already colligated weave silk, this weave silk waters and absorbs with weave silk stem in objective with be easily color dye fragrance flora flower petal around flora petal. Moreover, the target satisfaction directs with fragrance flower flora pattern into Sisaket Province that finds with opinion and satisfaction level entire total value & aspect perspective at the most value to Mean Value at 4.13 and Standard of Deviation: S.D. at 0.72 toward the identity of consciousness of local cultural heritage conservation, cultural root fundamental based social wisdom prestige for education and long last conservation sustainable so far.

Keywords: Developing, Pattern, Lamduan

บทนำ

การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของคนไทยที่มีมาแต่สมัยโบราณ ภูมิภาคอีสานรู้จักทอผ้าใช้เองมานาน และมีการพัฒนาสืบทอดต่อกันมาของลูกหลานแต่ละชนเผ่าจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะ กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาว ผู้ไท เขมร ส่วย เยอและชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ กลุ่มชนเหล่านี้มีการทอผ้าสำหรับเป็นเครื่องนุ่งห่มเครื่องใช้สอย และใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ (พนารัตน์ เดชกุลทอง, 2552) ซึ่งนับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ผ่านการถ่ายทอดและการสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ทำให้ชุมชนในพื้นที่ชนบทของภาคอีสานยังคงมีการทอผ้าเป็นวิถีชีวิตและเป็นวิถีวัฒนธรรมของผู้หญิงอีสานมาจนทุกวันนี้ การทอผ้าและผ้าทอพื้นบ้านเป็นเหมือนวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่า และเป็นโครงสร้างส่วนหนึ่งทางสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ เพราะผ้าแต่ละผืนที่ถูกสร้างขึ้นในแต่ละชาติพันธุ์จะมีนัยทางรูปธรรมคือ นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันสำหรับทุกเพศทุกวัยอย่างเหมาะสมกับภูมิศาสตร์เฉพาะถิ่น และมีนัยทางนามธรรมเบื้องต้น คือ การผูกพันกลุ่มคนให้เป็นหมู่พวกเป็นปึกแผ่น เป็นพี่น้องพึ่งพาอาศัยกันและที่ฝังรากลึกในภูมิภาคนี้ คือ การพึ่งตนเองของกลุ่มชนบนฐานปัจจัยสี่ (ประไพ ทองเจริญ, 2548) การทอผ้าจึงเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีการประสานสัมพันธ์กับภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนถึงระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี บนพื้นฐาน

การดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน เนื่องด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ เป็นข้อกำหนดในกระบวนการผลิต การใช้วัตถุดิบ และการผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับอุดมการณ์ บนพื้นฐานการดำรงชีวิตในกลุ่มชน แต่ละกลุ่มจังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมถึง ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่รวมกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสาย ลาว เขมร ส่วย เยอ แต่ในความหลากหลายยังมีความโดดเด่นที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ นั่นคือ การทอผ้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวชนบทของอีสานอย่างแท้จริง ทุกครัวเรือนจะมีการทอผ้าเพื่อใช้สอยกันภายในครอบครัว และมีการถ่ายทอด สัมปการณวิธีการทอผ้าให้แก่สมาชิก ที่เป็นหญิง (ปาณี เดชวิทยพร, 2548) และถ่ายทอดวิธีการ กรรมวิธี ประสพการณ์ในการทอผ้าให้แก่บุตรสาวหรือหลานสาว จนสั่งสมเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ชาวศรีสะเกษจะมีเทคนิควิธีการที่เป็นภูมิปัญญาด้านการทำให้ผ้าทอ มีความสวยงามยิ่งขึ้นด้วย การสร้างสรรค์ความคิดจินตนาการที่ปราชญ์ชาวบ้านแต่ละคนที่คิดค้น ขึ้นมาเอง หรือแม้แต่สีสันของเส้นด้ายแต่ละเส้นที่บรรจงถักทอ นั่นคือภูมิปัญญาที่ได้คิดค้น ผสมผสาน จากสิ่งที่ได้พบเห็นตามธรรมชาติ เช่น สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ ภาชนะเครื่องใช้ และจากการได้พบเห็น ภาพเขียนจากผนังวัด หรือลวดลายต่าง ๆ แล้วนำมาคิดคิดแปลเป็นลวดลายลงบนตัวเส้น ผสมผสาน ด้วยสีสันของเส้นด้ายแต่ละสี แต่ละเส้น เกิดความงดงามเป็นสร้างสรรค์ผลงานเพิ่มมูลค่าให้ตัวเส้น เป็นผลงานที่เกิดจากภูมิปัญญา แต่เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องอย่างไม่หยุดนิ่ง ทำให้ทัศนคติของคนในจังหวัดศรีสะเกษเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในขณะนั้น โดยหลงลืมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีการถ่ายทอดมาอย่างยาวนานและมีชื่อเรียก ที่เหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกันไปตามแต่ผู้ที่คิดลวดลายจะมีการตั้งชื่อให้ลวดลายนั้น ๆ เช่น ลายตีนกา ลายตีนมดแดง ลายตีนตะขาบ เป็นต้น (ประดิษฐ์ อุ่นหนองกุ้ง, 2553)

จากคำกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่รูปดอก ลำดวนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าทอสู่ความเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อศึกษา ขั้นตอนวิธีการทอผ้าลายดอกลำดวนและสร้างสรรค์ความเป็นเอกลักษณ์ของลวดลายในจังหวัดศรีสะเกษ ให้คงอยู่อย่างมั่นคงเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ในจังหวัดศรีสะเกษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่โดยศึกษาจากรูปดอกลำดวนมาเป็นแรงบันดาลใจ ในการออกแบบลวดลายให้เกิดเป็นผ้าทอมือเทคนิคมัดหมี่ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลายดอกลำดวนในจังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

- ศึกษาเอกสาร ซึ่งได้แก่ หนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ รายงาน ทางวิชาการ งานวิจัย

ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า

- วิธีการทอผ้ามัดหมี่
- เทคนิคการออกแบบลายผ้า

ด้านพื้นที่

จังหวัดศรีสะเกษทั้งหมด 22 อำเภอ

ด้านกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มทอผ้าที่อยู่ในจังหวัดศรีสะเกษโดยการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง จำนวน 50 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง“การพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่รูปดอกลำดวนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าทอสู่ความเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ” ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เข้าด้วยกันโดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพบริบทพื้นฐาน 2) จัดประชุมเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ออกแบบลายผ้าและสร้างลายผ้า 4) จัดประชุมเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ 6) สรุปผลและประเมินผล

เครื่องมือในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาภาคสนามซึ่งจะรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจที่เกี่ยวกับบริบทพื้นฐานและข้อมูลการทอผ้าในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาที่รวบรวมข้อมูลในสนาม ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน คือ หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจัดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดพร้อมจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา และทำการวิเคราะห์เบื้องต้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามครั้งต่อไปด้วย รวมทั้งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมพร้อมตรวจสอบความครบถ้วนข้อมูล โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่รวบรวมมาสำหรับการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้นถูกต้องหรือไม่ คือ การตรวจสอบแหล่งข้อมูลในเรื่องแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล โดยการตรวจสอบว่าถ้าเวลาต่างกัน

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีวิทยา (Methodological Triangulation) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้น ถ้าใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกัน จะได้ข้อมูล

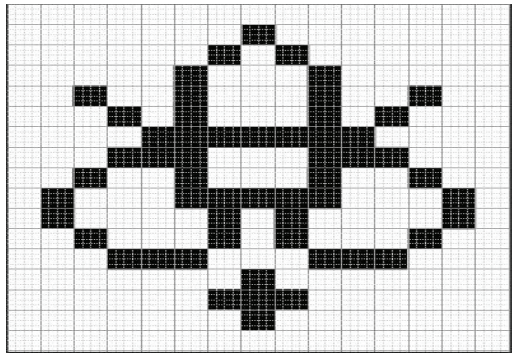
ที่เหมือนเดิมหรือไม่ เช่น ถ้าเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ การสอบถามและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารตรงกัน ก็สามารถนำข้อมูลนั้นวิเคราะห์ต่อไปได้ ภายหลังจากตรวจสอบข้อมูลแล้ว จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการต่อเนื่องถึงหลังเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง และการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วได้เสนอภาพการศึกษาของชุมชนแก่ผู้นำ แกนนำของชุมชน เพื่อแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะสำหรับเป็นข้อมูลแก่ผู้วิจัย ในการปรับรายละเอียดต่าง ๆ การดำเนินการในขั้นตอนนี้ถือเป็นการสนทนา (Dialogue) แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ซึ่งช่วยในการตรวจสอบข้อมูลของชุมชนในรายงานการวิจัยให้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. การออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ โดยศึกษาจากรูปดอกลำดวนมาเป็นแรงบันดาลใจ ใช้ในการออกแบบลวดลายทอด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์กราฟิกโดยเทียบเคียงกับดอกลำดวน ซึ่งจะมีลายที่คมชัดเจน

2. ผลการจัดประชุมเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสอบถามความพึงพอใจ โดยการจัดประชุมเสวนาตัวแทนองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มทอผ้า และคณะกรรมการในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ประชาสัมพันธ์จังหวัดศรีสะเกษ 4 คน หอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ 4 คน วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน วัฒนธรรมอำเภอ ๆ ละ 1 คน จาก 22 อำเภอ รวม 22 คน ท้องถิ่นจังหวัด 1 คน พัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน กลุ่มทอผ้า 20 คน รวมทั้งสิ้น 55 คน เพื่อสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อลายดอกลำดวนในจังหวัดศรีสะเกษ มีผลวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	21	38.18
หญิง	34	61.82
รวม	55	100
2. อายุ		
30-40 ปี	12	21.82
40-50 ปี	21	38.18
50 ปี ขึ้นไป	22	40
รวม	55	100
3. การศึกษา		
ประถมศึกษา	-	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย	7	12.73
อาชีวศึกษา	8	14.55
ปริญญาตรี	18	32.73
สูงกว่าปริญญาตรี	22	40
อื่น ๆ	-	-
รวม	55	100
4. อาชีพ		
เกษตรกรรวม	5	9.09
ค้าขาย	-	-
รับจ้างทั่วไป	5	9.09
รับราชการ	22	40
พนักงานบริษัท	13	23.64
อื่น ๆ	10	18.18
รวม	55	100

จากตาราง 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นชายร้อยละ 38.18 หญิงร้อยละ 61.82 มีอายุตั้งแต่ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.82 อายุตั้งแต่ 40- 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.18 อายุ 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลายคิดเป็นร้อยละ 12.73 อาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 14.55 ปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 32.73 สูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 40 อาชีพหลักเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 9.09 รับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 9.09 รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 40 พนักงานบริษัทคิดเป็นร้อยละ 23.64 อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 18.18

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลายผ้าดอกลำดวน

ประเด็น	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความเหมาะสมของการจัดองค์ประกอบของลวดลาย	4.07	0.69	มาก
2. ความงามด้านการทอลายดูเด่น	4.18	0.58	มาก
3. ขนาดของลายมีความเหมาะสม	3.95	1.03	ปานกลาง
4. การย้อมสีมีความสวยงาม	4.33	0.64	มากที่สุด
5. มีรูปแบบที่ทันสมัย	4.18	0.64	มาก
6. มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด	3.96	0.88	ปานกลาง
7. ชุมชนท้องถิ่นสามารถนำไปทำต่อได้	4.07	0.69	มาก
8. สอดคล้องกับวัฒนธรรมสีผ้า	4.13	0.77	มาก
9. ความมีคุณค่าของผลิตภัณฑ์	4.25	0.64	มาก
10. สามารถเพิ่มและต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	4.22	0.69	มาก
รวม	4.13	0.72	มาก

จากตาราง 2 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่รวมทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการย้อมสีมีความสวยงามมีค่าเฉลี่ย 4.33 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 รองลงมามีค่าเฉลี่ยมาก คือ ความมีคุณค่าของผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.25 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 และสามารถเพิ่มและต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.22 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่รูปดอกลำดวนเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าทอสู่ความเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ” พบว่ากลุ่มทอผ้าในจังหวัดศรีสะเกษมีวิธีการทอผ้าที่มีลวดลายที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นเพราะลายผ้าคือภูมิปัญญาที่ถูกสั่งสมจากประสบการณ์เดิมของบรรพบุรุษผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบลายผ้าทอในปัจจุบัน จึงมีความหลากหลายของลายผ้าทอที่มีทั้งแบบภูมิปัญญาดั้งเดิม ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตในอดีตที่ผ่านมา และลายผ้าทอสมัยใหม่ เน้นความสวยงามน่าสมัย น่าสนใจมากกว่าเรื่องราวในอดีต แต่มีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของศรีสะเกษที่เด่นชัด ซึ่งสอดคล้องกับธนพร เวทย์ศิริยานันท์ (2548:103 - 105) ที่ได้ศึกษาภูมิปัญญาผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร บ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุรินทร์ พบว่าลวดลายผ้าไหมกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา สิ่งแวดล้อม สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และการแพร่กระจายของอิทธิพลต่างวัฒนธรรม ผ้าไหมมีบทบาทหน้าที่ที่แสดงถึงภูมิปัญญาของช่างทอผ้าไหมสถานภาพทางสังคม คุณค่าทางจิตใจ และแสดงคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ และมีการสืบทอดภูมิปัญญา

เรื่องผ้าไหมให้กับชนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง คนรุ่นใหม่จะสร้างสรรค์ลวดลายผ้าไหมใหม่ ๆ จากลายภูมิปัญญาดั้งเดิมได้อย่างมากมาย เป็นการผสมผสานและบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากลให้เข้ากับยุคสมัย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมุ่งเน้นในด้านความหลากหลายที่เกิดประโยชน์ตามความสนใจของแต่ละคน สอดคล้องปาริชาติ ศรีสนาม (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาอิทธิพลที่มีต่อการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ กรณีศึกษาหมู่บ้านแสนสุข ตำบลนาสีนวน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลและปัจจัยที่ส่งผลถึงการออกแบบลายผ้าของผู้ทอคือสิ่งที่ใกล้ตัว นั่นคือสภาพแวดล้อม สิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ที่สื่อสารง่าย ไม่ว่าจะจากธรรมชาติหรือวัฒนธรรมประเพณี ลวดลายบางอย่างก็เกิดจากการเลียนแบบคัดลอกจากของเดิมแล้วมาเพิ่มจินตนาการและประสบการณ์ พร้อมด้วยการจัดคู่สีในผ้าแต่ละผืนก็จะอ้างอิงจากสิ่งที่พบเห็นจริงผสมผสานกับรสนิยมความชอบของตัวเอง ซึ่งลวดลายเหล่านี้สามารถพัฒนาต่อไปได้ด้วยปัจจัยต่างกันจากประสบการณ์ สภาพแวดล้อมที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปตามกาลเวลาซึ่งสอดคล้องพนารัตน์ เดชกุลทอง (2552) ได้ศึกษาการวิจัยและพัฒนากระบวนการทอผ้าพื้นบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: กรณีศึกษาในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า บริบทชุมชน กลุ่มทอผ้าและการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทอผ้าพบว่า บ้านนาเสียวเป็นหมู่บ้านที่มีการทอผ้าไหมพื้นบ้านแบบครบวงจรมาตั้งแต่โบราณ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุควิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวนา ยุคสืบทอดภูมิปัญญา และยุคการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีการทอผ้าไหมมัดหมี่ลายโบราณและลายประยุกต์แต่ไม่มีลายที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ส่วนบ้านห้วยหงษ์เป็นชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และไม่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ช่างทอผ้ามีความเชี่ยวชาญในการทอผ้าโดยใช้เทคนิคการจก การขีด การทอมุก และการมัดหมี่และย้อมด้วยสีธรรมชาติ ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่จะใช้เทคนิคการทอผสมผสานระหว่าง การจก การขีด การทอมุก และการมัดหมี่ การทอผ้าการพัฒนากระบวนการทอผ้าพื้นบ้าน ซึ่งมีกระบวนการเริ่มจากเตรียมไหมเส้นพุ่ง โดยการสาวไหม เหล่งไหม ดองไหม กวักไหม ปั่นหลอด แกว่งไหมใส่โบก คันหมี่มัดหมี่ไหม ย้อมหมี่และปั่นหมี่ ใส่หลอด การเตรียมไหมเส้นยืน เริ่มจากการดองไหม กวักไหม ปั่นหลอดปั่นโบก ย้อมสีคันเครือหูก สืบหูก และกางหูกโดยมีกิจกรรมอบรมเพื่อการพัฒนากระบวนการสาวไหมและเทคนิคการย้อมสีธรรมชาติการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่อัตลักษณ์ชุมชนโดยเน้นการอนุรักษ์ลวดลายโบราณและย้อมด้วยสีธรรมชาติแบบแรกได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ลายช่อดอกขจร และแบบที่สอง ได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ลายเกลียวไหม ซึ่งเป็นการทอผ้าลายโบราณจำนวน 11 ลาย ในผ้าชิ้นไหมผืนเดียวส่วนการทอตีนขึ้นมีทั้งการทอเป็นผืนเดียวกับตัวขึ้น ซึ่งเป็นแบบดั้งเดิม และมีการประยุกต์ใช้ตีนขึ้นของลาวมาต่อเป็นตีนขึ้นของผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมมัดหมี่ลายอัตลักษณ์ทั้งสองแบบ ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนและได้นำไปเป็นแบบสำหรับทอสวมใส่ และคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวชนบทของอีสานอย่างแท้จริง และผ้าเป็นปัจจัยสำคัญขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตมนุษย์ เพราะผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่ทุกคนควรมีเรือนจะมีการทอผ้าเพื่อใช้สอยกันภายในครอบครัว และมีการถ่ายทอดสิ่งสมกรรมวิธีการทอผ้าให้แก่สมาชิก

ที่เป็นหญิง และถ่ายทอดวิธีการ กรรมวิธี ประสบการณ์ในการทอผ้าให้แก่บุตรสาวหรือหลานสาว จนสั่งสมเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นเสมือนมรดกทางวัฒนธรรมและเพื่อเพิ่มความงดงามของผ้าทอและสร้างสรรค์ความเป็นเอกลักษณ์ของลวดลายในจังหวัดศรีสะเกษให้คงอยู่อย่างมั่นคงเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งมีความพึงพอใจที่มีต่อลายผ้าดอกลำดวนเพราะลายนั้นบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงในด้านการประกอบอาชีพเสริมรายได้ช่วยเหลือครอบครัวพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกาย รวมทั้งมีการคิดค้นหรือดัดแปลงลวดลายขึ้นมาใหม่อย่างสร้างสรรค์ สวยงาม และเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

1. การออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่โดยศึกษาจากรูปดอกลำดวนมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายให้เกิดเป็นผ้าทอมือเทคนิคมัดหมี่ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ดอกลำดวนเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดศรีสะเกษออกดอกแบ่งบานในเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนมีนาคมของทุกปี ผู้ออกแบบจึงได้นำมาประยุกต์สอดแทรกโดยใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกในการออกแบบแล้วได้ลวดลายที่นำมามัดหมี่ลายดอกลำดวนเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งลายดอกลำดวนเกิดจากการนำเอาผ้าลายมัดหมี่โคมห้า และโคมสายโดยวาดหมี่โคมห้าออกเป็นกลีบดอกลำดวนและโคมสามให้เป็นเกสรของดอกลำดวน แล้วต่อเอื้อหรือสายให้เป็นก้านดอก ลำหมี่ที่ใช้มัดลายดอกลำดวน 41 ลำ จากนั้นขึ้นลำหมี่ทั้งหมด 41 ลำ มัดเนาด้วยเชือกฟางรอบแรกคือรอบกลีบดอกลำดวน เมื่อมัดเสร็จเรียบร้อยแล้วนำออกจากโสมมัดนำไปแช่น้ำให้น้ำซึมผ่านเข้าไปในข้อหมี่เพื่อที่จะให้ง่ายต่อการย้อมสีที่กลีบดอกลำดวน เมื่อได้สีมาแล้วนำมามัดโอบที่กลีบดอก เมื่อได้กลีบดอกแล้วนำไปย้อมสีเพื่อให้ได้เกสร และมีวิธีการทอ 8 ขั้นตอน คือ 1) การฟอกเส้นไหม 2) การคันหมี่ 3) การมัดหมี่ 4) การย้อมสี 5) การแก้มเชือกหมี่ 6) การปั่นหลอด 7) การร้อยไหม 8) การทอผ้า

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อลายดอกลำดวนในจังหวัดศรีสะเกษ โดยการ จัดประชุมเสวนาตัวแทนองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มทอผ้า และคณะกรรมการในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ประชาสัมพันธ์จังหวัดศรีสะเกษ 4 คน หอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ 4 คน วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน วัฒนธรรมอำเภอ ๆ ละ 1 คน = 22 คน ท้องถิ่นจังหวัด 1 คน พัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน กลุ่มทอผ้า 20 คนรวมทั้งสิ้น 55 คนเพื่อสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อลายดอกลำดวนในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่รวมทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการย้อมสี มีความสวยงามมีค่าเฉลี่ย 4.33 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 รองลงมามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความมีคุณค่าของผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 4.25 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 และสามารถเพิ่มและต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 4.22 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้
 - 1.1 ควรมีการเพิ่มในส่วนด้านการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญ
 - 1.2 ควรนำผลการศึกษาส่งกลับไปยังชุมชนที่ศึกษาเพื่อเผยแพร่ และเป็นการประกาศเกียรติคุณประชาชนชาวบ้านเหล่านั้น
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของจังหวัดศรีสะเกษ
 - 2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบภาษาและพิธีกรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการทอผืนผ้าลายของผ้าต่าง ๆ ว่ามีความสอดคล้องกันมากเพียงใด

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์นี้ เกิดขึ้นจากการสนับสนุนทุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ คณาจารย์ที่ให้คำปรึกษา รองศาสตราจารย์กมล การกุศล ประธานกรรมการที่ปรึกษาที่มีใช้เพียงคอยให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเท่านั้น ยังให้กำลังใจ ตรวจสอบแก้ไขผลงานจนเสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- ธนพร เวทย์ศิริยานันท์. (2548). ภูมิปัญญาผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร บ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ประการ คุณารักษ์. (2545). กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไหม: กรณีการทอผ้าไหมบ้านตาหยวก ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญาโทปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประดิษฐ์ อุ้นหนองกุ้ง. (2553). สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ประไพ ทองเชิญ. (2548). นี้อ..ผ้าทอพื้นบ้าน. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.
- ปาณี เดชวิทยพร. (2548). ผ้าไทยกับวิถีชีวิตของคนไทย. กรุงเทพฯ ฯ : เอส เอ็ม เอ ธุรกิจ และการพิมพ์.
- พนารัตน์ เดชกุลทอง. (2552). การวิจัยและพัฒนากระบวนการทอผ้าพื้นบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง : กรณีศึกษาในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุทศาสตร์การพัฒนากลุ่มน้ำโขง. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

<http://revival.snru.ac.th/cloth/cloth2.htm>. : (online). www.doae.go.th/library/html/detail/silkwopm/silk10.htm

การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียน ขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

ศิริกมล ประภาสพงษ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยระยะที่ 1 ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 201 คน วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษด้วย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย และวิพากษ์รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนจากผู้บริหารสถานศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 41 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัจจุบันด้านที่มีผลการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากร ($\bar{x} = 3.07$, $S.D = 1.05$) 2) ปัญหาการพัฒนาารูปแบบจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัด ศรีสะเกษ ทั้ง 4 ด้าน ปัญหาการพัฒนาารูปแบบการจัดการมากที่สุด คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากร ($\bar{x} = 3.16$, $S.D = .84$) 3) ความต้องการพัฒนาารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านงบประมาณและทรัพยากร (2) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (3) ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (4) ด้านคุณภาพผู้เรียน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงองค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความสมบูรณ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานสอดคล้องกับบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบริหารจัดการ ด้านสารสนเทศเพื่อการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และการพัฒนาด้านหลักสูตรที่สามารถนำสู่การสร้างเครือข่าย แกนกลางที่มีความโดดเด่นในด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการเรียนทางไกล ผ่านดาวเทียม DLITV หรือ Distance learning information technology ในการแก้ไขปัญหา โรงเรียนขนาดเล็ก 2) วิธีดำเนินการในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยการใช้หลักการ บริหาร 4Ms มาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และควรยึดแนวปฏิบัติตามหลักนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก เพื่อเป็นแนวทางหรือวิธีดำเนินการ ในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ ด้านบุคลากร (Man) ต้องตรงตามสาขาวิชา ด้านงบประมาณ (Money) ให้พิจารณาการเพิ่มจากระบบรายหัว ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) สำนวจ ความเหมาะสมและความเพียงพอของโรงเรียน ด้านการจัดการ (Management) จัดทำแผนปฏิบัติการ ดำเนินงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The research of development of information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area Office aimed to 1) study current condition of information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area Office; and 2) develop information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area Office. This research was Mixed Methods Research between quantitative research, qualitative research and sequential design. There were periods in this research: 1) the author applied quantitative research to study current condition, problems and requirement of information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area Office by survey study and questionnaires from 201 people – then

the statistical data were analyzed by descriptive analysis, frequency, percentage, average, and standard deviation; 2) the author applied qualitative research to develop information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area Office by in-depth interview and focus group and gained the information of criticizing to information technology management from 41 schools' directors and experts of information technology management and small schools' communication. The first result showed that:

1. Current condition of information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area Office, in the whole picture, was in medium level. After respectively considering in each point, the highest level was budget and resource ($\bar{x} = 3.07$, S.D = 1.05) 2) Perspective, problems of information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area office in 4 dimensions. After respectively considering in each point, the highest level was budget and resource ($\bar{x} = 3.16$, S.D = .84) 3) The requirement of information technology management and small schools' communication in Sisaket Primary Educational Service Area office was divided into 4 dimensions: 1) budget and resource 2) learning and development 3) class management 4) student quality

2. There should be appropriate is 1) budget while the educators should realize the element of perfect computer system which encourage the expert staff to drive the effective class in learning, academic matter, management, IT for education, interior class management. Class management in school and curriculum development can be adjusted to reach the outstanding central network which refers to computer, IT, and distance learning by DLITV satellite in small schools. 2) The highest performance management method with 4Ms in small school should be seized following the policies of Ministry of Education and Educational Service Area Office to be action guidelines like appropriate man who graduated in right field, money which is increased from headcount system, material which earns by school surveying, and management which has annual computer and IT action plan.

Keywords : development of information, technology management and small schools' communication

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้ก้าวล้ำทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยจึงให้ความสำคัญในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อใช้ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล จึงได้ประกาศใช้นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศฉบับแรก (IT 2000) ใน พ.ศ. 2539 โดยมีคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ดำเนินการในการส่งเสริมภารกิจหลักแห่งการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ การพัฒนาบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 หมวด 9 มาตรา 65 สาระสำคัญอยู่ที่รัฐบาลมุ่งเน้นเป็นผู้จัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อประโยชน์ของการศึกษาเผยแพร่การศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อทุกรูปแบบ ที่คำนึงถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เน้นการประยุกต์ใช้ในสาขาหลักที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาอย่างคำนึงถึงความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจและภาคสังคม โดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีความหลากหลายและพิจารณาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. 2545 : 47-48)

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสภาพปัญหาการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อความต้องการและที่มีอยู่ก็ขาดการบำรุงรักษา รวมทั้งไม่อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ และครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพครูน้อยมาก อาจเป็นเพราะปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานโอกาสและการเข้าถึงยังไม่เท่าเทียมกัน กิจกรรมด้านโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ยังพบปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านการกระจายโครงสร้างพื้นฐานคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อความต้องการและที่มีอยู่ก็ขาดการบำรุงรักษา รวมทั้งไม่อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพครูน้อยมาก ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษาผู้บริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจไม่เป็นปัจจุบัน และด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาตนเองของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยังขาดความต่อเนื่อง จากสภาพปัจจุบันปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนโรงเรียน 468 แห่ง โดยอาศัยกระบวนการวิจัยประยุกต์ตามแนวคิด ทฤษฎีให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการของโรงเรียน และได้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม มีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนให้บรรลุผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. โรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ได้แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านกระบวนการจัดการการศึกษาภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านงบประมาณและทรัพยากร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องการมุ่งสู่การเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)
2. โรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ และโรงเรียนต่าง ๆ สามารถนำรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาทุกจังหวัดศรีสะเกษ นำผลการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจหรือประยุกต์ใช้ เพื่อให้การจัดการเทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ใช้รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ทุกจังหวัด ทุกภาค เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาทุกจังหวัดในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาจากการคัดเลือกโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นโรงเรียนต้นแบบในการนำร่องด้านคุณภาพการศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนทั้งสิ้น 41 โรงเรียน

2. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากรด้านประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และครูผู้สอน จากโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 41 โรงเรียน รวมจำนวน 410 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ, 2558)

3. กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณก่อนตามด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการแบ่งกลุ่มการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากประชากรที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และครูผู้สอน จากโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 410 คน โดยการเปิดตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 201 คน และ 2) กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจากตัวแทนของกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และครูผู้สอนจากโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งสิ้น 41 คน

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาข้อมูลทฤษฎีและข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี แนวปฏิบัติและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องและศึกษาเนื้อหาการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2557 ถึงเดือนกันยายน 2558

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพตามลำดับเวลา โดยระยะที่ 1 เป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร และข้อมูลบริบทสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ จากกลุ่มตัวอย่าง 201 คน วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและ

การสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยและวิพากษ์รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนจากผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 41 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดศรีสะเกษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาประยุกต์และกำหนดแบบสอบถามออกเป็นจำนวน 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านกระบวนการ การจัดการศึกษาภายในด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านงบประมาณและทรัพยากร ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยด้านคุณภาพนักเรียน ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านงบประมาณและทรัพยากร ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด และตอนที่ 5 ตัวบ่งชี้การพัฒนาแบบจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย (1) คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวน 4 ข้อ (2) คำถามเกี่ยวกับข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ในแต่ละด้าน และมีตัวบ่งชี้เพิ่มเติมจำนวน 4 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากโรงเรียนโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดศรีสะเกษ และทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการสร้างเครื่องมือนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.95 นำแบบสอบถามไปทำการทดลองกับกลุ่มทดลองในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาวิจัย จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และครูผู้สอนจำนวน 201 คน และรับแบบสอบถามกลับคืน นำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ จากนั้นผู้วิจัยใช้ประเด็นที่ค้นพบจากวิจัยเชิงปริมาณมากำหนดประเด็นในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มเป้าหมายจากผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ได้ข้อมูลรูปแบบ การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 41 คน จากนั้นทำการวิพากษ์รูปแบบที่ได้จากการสัมภาษณ์ เชิงลึกด้วยวิธีการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน 9 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 วิธีการ คือ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำค่าที่ได้มาวิเคราะห์ โดยเกณฑ์มาตรฐานส่วนประมาณค่า กำหนดไว้ 5 ระดับ ตามวิธีการลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และนำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการพรรณนาความ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยข้อสรุปที่ได้มาจากการใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ กำจัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า พิจารณา 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งข้อมูล อ้างอิงแนวคิดสูกางค์ จันทวานิช (2553) ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่เมื่อข้อมูลมีความน่าเชื่อถือทำการสรุปผลเชิงพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีผลการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากร ($\bar{x} = 3.07$, $S.D = 1.05$) 2) ปัญหาการพัฒนารูปแบบจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$, $S.D = .94$)

เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีผลการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากร ($\bar{x} = 3.16$, $S.D = .84$) 3) ความต้องการการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านงบประมาณและทรัพยากร ควรมีการจัดงบประมาณสนับสนุนจัดหาแล้วปรับปรุงพัฒนาวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งระบบอินเทอร์เน็ตให้สามารถใช้งานได้ดี และควรมีงบประมาณ การจัดอบรมสนับสนุนส่งเสริมเฉพาะทางเกี่ยวกับด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและการผลิตสื่อการสอนให้กับครูหรือบุคลากร (2) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมหลักสูตรให้สอดคล้องกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดหาแหล่งเรียนรู้ สืบค้นฝึกทักษะการใช้งานด้านคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อการเรียนรู้และใช้งานของนักเรียน (3) ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน โรงเรียนควรปรับเพิ่มจำนวนชั่วโมงในรายวิชาคอมพิวเตอร์จากสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เป็น 5 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ถึงจะสอดคล้องกับมาตรฐานต่าง ๆ ของมาตรฐาน ICT และจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใช้การสอนทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวลในรูปแบบ DLITV (Distance Learning Television) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และ DLIT (Distance Learning Information Technology) หรือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนขนาดเล็ก (4) ด้านคุณภาพผู้เรียนควรมีเครื่องมือวัดคุณภาพของนักเรียนเป็นแบบบันทึกความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีแบบทดสอบความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และแบบฝึกปฏิบัติความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาและประเมินผลตามตัวชี้วัดที่มีในหลักสูตรคอมพิวเตอร์จากนักเรียนที่มีผลงานและสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้มาตรฐาน

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงองค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความสมบูรณ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในการดำเนินงานสอดคล้องกับบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศด้านวิชาการ ด้านบริหารจัดการ ด้านสารสนเทศเพื่อการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และการพัฒนาด้านหลักสูตรที่สามารถ นำสู่การสร้างเครือข่ายแกนกลางที่มีความโดดเด่นในด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม DLITV ในการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก 2) วิธีดำเนินการในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยการใช้หลักการบริหาร 4Ms เพื่อเป็นแนวทางหรือวิธีดำเนินการในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ ด้านบุคลากร (Man) ต้องตรงตามสาขาวิชา ด้านงบประมาณ (Money) ให้พิจารณาการเพิ่มจากระบบรายหัว ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) สำรวจความเหมาะสมและความเพียงพอของโรงเรียน ด้านการจัดการ (Management) จัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ด้านที่มีผลการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากร โดยโรงเรียนรับนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและกำหนดเป็นนโยบายนำสู่การปฏิบัติ และผู้บริหารส่วนมากได้ตระหนักถึงความสำคัญทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพที่มีความพร้อมทางด้านฮาร์ดแวร์และด้านซอฟต์แวร์เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารและจัดการเรียนการสอน และด้านนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนโดยกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคปัจจุบันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับชิตชนก ศุภโรตม (2550) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งสู่โรงเรียน ICT สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวถึง สภาพปัจจุบันของสถานศึกษามีทิศทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งสู่โรงเรียน ICT ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สิ่งสำคัญคือผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีคุณสมบัติที่บ่งชี้ถึงวิสัยทัศน์ ให้เห็นถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 1.1) ปัญหาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านการบริหารงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนในการจัดหาปรับปรุงพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ ที่ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการเรียนการสอนที่มีความจำเป็นต่อการจัดกิจกรรมระบบสารสนเทศ ในโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับ ธวัช นันทวาส (2547) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามขนาดโรงเรียน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันควรมีการดำเนินการสนับสนุนสื่ออุปกรณ์การสอนและการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน การสรรงบประมาณจัดหาสื่ออุปกรณ์การสนับสนุนครุมาใช้ในการสอน การจัดสภาพแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ 1.2) ความต้องการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์และครูผู้รับผิดชอบงาน ICT มีความต้องการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก อันดับแรก คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนพัฒนาวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งระบบอินเทอร์เน็ตที่ไม่เพียงพอ ขาดแคลนครูหรือ

บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบ ICT เฉพาะทางเกี่ยวกับด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการผลิตสื่อการสอนให้กับครูหรือบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ **สอดคล้องกับ จันทนา วิสัยเลิศ (2554)** ที่พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะคืองบประมาณที่จะสนับสนุนการฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ความสามารถทาง ICT ให้มาก และสามารถนำไปใช้ได้จริงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับครูผู้สอน ICT

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็ก
ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า (2.1) โรงเรียนมีวิธิดำเนินการด้านแนวคิดและหลักการเพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์นโยบายและแผนการดำเนินงานด้านพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนที่กำหนดให้โรงเรียนรับนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานำสู่การปฏิบัติและรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารระดับสูงถึงผู้บริหารระดับโรงเรียนต้องตระหนักถึงและให้ความสำคัญเพื่อให้โรงเรียนมีการทำงานที่สะดวกและโรงเรียนขนาดเล็กยังต้องการทุกอย่างมีทุกอย่างที่สมบูรณ์มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารงานที่ต้องอาศัยงบประมาณในการดำเนินการจัดการและกระบวนการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนที่ต้องร่วมกันพัฒนาคุณภาพบุคลากรในการนำสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับ ปราณี วงศ์ชูพันธ์ (2548) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ควรวางแผนร่วมกับคณะกรรมการในการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมหลักสูตร ระยะสั้น และควรจัดระบบข้อมูลและสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ ด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนางานโรงเรียน (2.2) ผลจากวิธิดำเนินการจัดการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิผลและเป็นแนวทางที่ดีที่สุด คือการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงองค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ที่มีความสมบูรณ์ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลและสารสนเทศ กระบวนการทำงาน รองลงมา ด้านการเรียนรู้และพัฒนา นำคอมพิวเตอร์เข้าพัฒนาการเรียนรู้ คือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารจัดการ ด้านสารสนเทศเพื่อการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน พัฒนาด้านหลักสูตรเป็นการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กพหุรวมโรงเรียนเข้าด้วยกันก็จะมีรูปแบบการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ด้วยกัน และมีโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายแกนกลางที่มีความโดดเด่นในด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม DLITV ในการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ครูไม่ตรงสาขา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ระบบที่นำมาใช้แก้ปัญหา คือ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นกระบวนการจัดการที่มีคุณภาพสูงอย่างยิ่งและด้านคุณภาพผู้เรียน เครื่องมือที่วัดคุณภาพ

ของนักเรียน คือแบบทดสอบปฏิบัติและข้อสอบ ซึ่งเกณฑ์และมาตรฐานที่ใช้เป็นตัวชี้วัดว่านักเรียนมีคุณภาพเรื่องคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงศึกษาธิการต้องปรับหลักสูตรมีเกณฑ์และมาตรฐานที่ใช้เป็นตัวชี้วัดคือต้องวัดตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับนภสร ต้นปัทมดิลก (2548) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานของ โรงเรียนต้นแบบที่มีแบบปฏิบัติที่ดี การศึกษาแบบข้ามกรณี กล่าวว่า โรงเรียนต้นแบบมีการดำเนินงานด้านการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มีการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้การสอนโดยครูใช้สื่อ ICT พัฒนาหลักสูตรด้วยระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมส่งผลให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งครูและนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้ใช้สื่อ ICT มากขึ้นและ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรปรับปรุงห้องเรียนให้มีสื่อ ICT มากขึ้น สร้างห้องศูนย์การเรียนรู้แยกตามกลุ่มสาระและมีอุปกรณ์ ICT ที่ทันสมัย โรงเรียนในเมืองจะมีโปรแกรม software ที่ใช้ในการสอนและการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้ครูได้รับความรู้และนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้สามารถใช้สื่อ ICT ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2.3) แนวทางดำเนินการในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดที่นำทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหาร 4Ms คือ การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กยึดแนวปฏิบัติตามหลักนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก โดยมีแนวทางหรือวิธีดำเนินการในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูง ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (Man) ควรมีนโยบายบรรจุบุคลากรเข้าในแต่ละโรงเรียนให้ตรงตามสาขาวิชา (2) ด้านงบประมาณ (Money) ให้พิจารณาการเพิ่มจากระบบรายหัว ซึ่งงบประมาณไม่เพียงพอ มีจำนวนกลุ่มสาระ 8 แต่มีครูสอนอยู่ 4 คน จำนวนห้องเรียน 8 ห้อง (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) สำนวความเหมาะสมและความเพียงพอของโรงเรียน (4) ด้านการจัดการ (Management) ควรสำรวจโรงเรียนที่มีปัญหาด้านความพร้อมของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรียนการสอน ความพร้อมด้านการจัดการด้านบุคลากรและจำนวนนักเรียนเพื่อจัดสรรงบประมาณได้เพียงพอในทุกด้าน สอดคล้องกับ ฐิตารีย์ วิสัยเลิศ และคณะ (2554) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในผืนจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการมี 4 ด้าน คือ 1) บุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้าน วัสดุอุปกรณ์ และ 4) การจัดการ ช่วยในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบงาน เป็นการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยและงบประมาณที่จำเป็นให้เกิดคุณภาพ ในการวางแผนการพัฒนาระบบ ICT เพื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก (2.4) ตัวบ่งชี้การพัฒนารูปแบบจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ จากผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณภาพนักเรียน (1) ด้านคุณภาพนักเรียน คือ นักเรียนสามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศในการช่วยสืบค้นข้อมูล ความรู้ ข่าวสารสารสนเทศต่าง ๆ และมีการสร้างงานบนระบบเครือข่ายของโรงเรียนเพื่อให้เกิดผลงานที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าโดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baker (2003) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อเจตคติ ประสิทธิภาพแห่งตน

และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กล่าวว่า นักเรียนที่ใช้อุปกรณ์การเรียนที่ได้รับการสนับสนุนด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มีการปรับปรุงทางบวกขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในปัจจัยที่มีผลกระทบทุกปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์สามารถเพิ่มพูนผลการเรียนของนักเรียน (2) ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน คือ การบริหารการวางแผนจัดการเรียนการสอนด้านคอมพิวเตอร์กับนักเรียนทุกคนอย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้น และมีการพัฒนาครูในโรงเรียนให้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถจัดทำสื่อ Digital ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้และสอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ในชั้นเรียนซึ่งคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับประทีป เมธาคุณวุฒิ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถาบันอุดมศึกษา กล่าวถึง การบริหารการจัดการศึกษาภายในจำเป็นต้องจัดเตรียมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นและสอดคล้องกับกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่สอดคล้องกับระบบคุณภาพภายในสถานศึกษาจะส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (3) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา คือ การใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการบริหารจัดการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกด้านให้เป็นปัจจุบันและอยู่ในสภาพพร้อมใช้ ผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริการและการจัดการ ครูมีการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการใช้สื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับวรรณชัย มาตย์วิเศษ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนบ้านน้ำใสเทียมแฉ่ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวถึงกระบวนการดำเนินงานการจัดระบบการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน ครูทุกคนที่ร่วมศึกษามีความกระตือรือร้นในการดำเนินงานพัฒนางานด้านข้อมูลสารสนเทศที่ตนเองรับผิดชอบให้เป็นไปตามกระบวนการบริหารการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน โดยมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายมีการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องเป็นความจริง ส่งผลให้การจัดการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเมื่อการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเป็นการเพิ่มทักษะการเรียนรู้และพัฒนาที่ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพ (4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร คือ การจัดสรรอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน และมีการวางแผนการดำเนินงานด้าน คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน มีการส่งเสริมให้เกิดการจัดห้องเรียนที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับปราวีณา สุวรรณัญฐิ (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศและแผนการเตรียมรับของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของไทย ระหว่าง พ.ศ. 2554 กล่าวว่า นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศของหลาย ๆ ประเทศที่เน้นการเปลี่ยนแปลง มีแผนการเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาการบริหารโรงเรียน คือ

การจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์การใช้ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อสนับสนุนสื่อการสอนและเนื้อหาสาระทางดิจิทัล เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการในการจัดสรรอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายและเกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการจัดงบประมาณสนับสนุนในการจัดหาแล้วปรับปรุงพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ระบบอินเทอร์เน็ตให้ใช้งานได้ดี และคล่องตัว จัดงบประมาณในการจัดอบรมระบบเครือข่ายควรได้รับการสนับสนุนโดยเฉพาะทางด้านความรู้ สำหรับบุคลากรในโรงเรียนและกิจกรรมการแข่งขันทางเทคโนโลยีโดยมาทำสื่อในการเรียนการสอนที่ทันสมัย

2. บรรจุแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบ ICT ที่คอยให้ความช่วยเหลือและ Training การอบรมครูผู้สอนให้มีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี และสร้างแหล่งการเรียนรู้ด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ สำหรับการค้นหาความรู้ของนักเรียน ฝึกทักษะด้านการใช้คอมพิวเตอร์ การสร้างงานเบื้องต้น ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อใหม่ ๆ

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนควรจัดรายวิชาคอมพิวเตอร์เข้าเรียนตามตารางเรียนเพิ่มชั่วโมงการฝึกฝนและเรียนรู้ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโครงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมวังไกลกังวล และควรบรรจุรายวิชาคอมพิวเตอร์ในการสอนในหน่วยรายวิชาคอมพิวเตอร์และการสืบค้นข้อมูลวิชาต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ใช้คอมพิวเตอร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ตั้งแต่ ป.1-ป.6 ของโครงสร้างของหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนใช้แบบสอนโดยใช้ 8 กลุ่มสาระไม่ได้ใช้ระบบเทคโนโลยีในการเรียนการสอน เนื่องจากขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

4. การปฏิบัติงานของนักเรียนควรมีแบบบันทึกความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีแบบทดสอบ วัดกระบวนการเรียนรู้ วัดระดับความรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน โดยมีเกณฑ์และมาตรฐานที่ใช้เป็นตัวชี้วัดว่านักเรียนมีคุณภาพเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีแนวทางปฏิบัติและสร้างชิ้นงานด้วยคอมพิวเตอร์ที่ชัดเจน ใช้เกณฑ์คุณภาพตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารของโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ควรพิจารณาทรัพยากร การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงองค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์สำหรับด้านการศึกษาและด้านการทำงาน เข้ามาประยุกต์ใช้ในองค์กร

2. ควรบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนา นำคอมพิวเตอร์เข้าพัฒนาการเรียนรู้ สำหรับด้านวิชาการ ด้านบริหารจัดการ ด้านสารสนเทศเพื่อการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในพัฒนา ด้านหลักสูตรเป็นการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องมีโรงเรียนต้นแบบที่เป็นศูนย์รวมความพร้อม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายแกนกลางที่มีความโดดเด่นในด้าน คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ควรหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้เรียนจากการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม DLITV ในการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กและควรนำรูปแบบจากการวิจัยนี้ไปทดลองใช้กับโรงเรียนที่มีความพร้อมและความต้องการเป็นโรงเรียนต้นแบบทางด้าน ICT เพื่อศึกษาว่า รูปแบบนี้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- ฉันทนา วิสัยเลิศ. (2554 : 1-8) : รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในฝัน จังหวัดกาฬสินธุ์.
- จิตาธิปไตย วิสัยเลิศ. (2554). รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในฝัน จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธวัช นันทวาส. (2547). การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนขุนนาง อำเภอบัว จังหวัดน่าน ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์. อุดรดิตถ์: สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์.
- นภสร ต้นปทุมดิลก. (2548). การดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ : การศึกษาแบบข้ามกรณี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2551). “การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ : เครื่องมือการพัฒนาประเทศไทย”, วารสารวิทยบริการ. 19(3) : 1-5 ; กันยายน - ธันวาคม.
- ประทีป เมธาคณวุฒิ. (2544). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี วงศ์ชูพันธ์. (2548). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาเน้นการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กำแพงเพชร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปราวินยา สุวรรณรัฐโชติ. (2546). การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศและแผนการเตรียมรับของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของไทย ระหว่าง พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์. (2541). รายงานการวิจัยเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วรรณชัย มาตรฐานวิเศษ. (2547). การพัฒนาครูด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนบ้านน้ำใส เทียมแซ่ อำเภอดุสิตกรมพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แนวทางการวัดผลประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร. (2554). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ปีงบประมาณ 2554. ชุมพร: สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. (2545). โครงการพัฒนานโยบาย เทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- Baker, Thomas Ray. (2003). "The Effects of Geographic Information System (GIS) Technologies on Students' Attitudes, Self-Efficacy, and Achievement in Middle School Science Classrooms," **Dissertation Abstracts International**. 64(3) : 866-A ; September.

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานี พ.ศ. 2530 – 2540

A Study of local history of Ubon Ratchathani, A.D. 1987 – 1997

ฉันทพงศ์ สารรัตน์¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาว่า ปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานี ที่จังหวัดอุบลราชธานีในระยะเวลาดังกล่าวอย่างเข้มข้น และเพื่อต้องการแสดงให้เห็นประวัติและพัฒนาการของการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีทั้งที่ยังคงอยู่และที่อาจเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนศึกษาผลกระทบจากความเคลื่อนไหวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกิดแก่ท้องถิ่น และภายนอก ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีขึ้นอย่างต่อเนื่องที่อุบลราชธานีนั้น เป็นผลจากการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นของคณาจารย์วิทยาลัยครูอุบลราชธานีในการจัดให้มีกิจกรรมสัมมนาวิชาการทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะหลังของการสัมมนาพบว่ามีสถานะที่ซบเซาลง ซึ่งก็เนื่องมาจากจิตสำนึกและเป้าหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์แต่เดิมดังกล่าวนั้นอ่อนลงเพราะได้ถูกแปรเปลี่ยนไปสู่การมีเป้าหมายเพื่อสนองประโยชน์ด้านอื่น ๆ อาทิ เพื่อการพัฒนา หรือเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบริบทจากภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพล อย่างไรก็ดี การศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีระยะแรก ๆ มักสัมพันธ์อยู่กับการศึกษาประวัติศาสตร์ราชธานีไทยแต่ละสมัย ต่อมาเริ่มเข้าสู่แนว “สหวิทยาการ” ซึ่งการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีที่จังหวัดอุบลราชธานีในระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2540 นี้ ส่งผลกระทบบที่เป็นคุณูปการแก่ท้องถิ่นอย่างมาก นั่นคือสามารถสร้าง ชุดความรู้ประวัติศาสตร์ให้แก่เมืองอุบลราชธานีได้สำเร็จ คือ บรรดาหนังสือรายงานการสัมมนา อีกทั้งสามารถผลักดันสถานะความสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานีให้ขึ้นสู่ความเป็นศูนย์กลางความเจริญด้านต่าง ๆ ของภาคอีสานตอนล่างในนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้สำเร็จอีกด้วย

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, เมืองอุบลราชธานี, ประวัติศาสตร์นิพนธ์เมืองอุบลราชธานี

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Abstract

Main purpose of this article is to study. What factors contributed to induce or encourage the study of local history, Ubon Ratchathani The Province In such a period of intensive. And want to show the history and development of the study of history Ubon both fixed and may change. As well as the impact of the movement of the local history of Thailand in various fields. Both at the local And going to the outside. The study shows that, Historical studies that have steadily Ubon Ratchathani to it. As a result of the combination of strong teachers, college faculty to organize a seminar in Ubon academic historical Ubon more effectively. The prominence of the local attractions. Such things happen in a matter of conscience popular local search to study and learn the history of their local area and to affect academic progress is key. In the latter stages of the seminar showed that sluggish conditions. This is because the conscious mind and the object of historical study but said it was weakened because it was transformed into the goal to provide more benefits to such development. Or for tourism This is the context into which external influences, however, the history of Thailand in the early stages. Not having studied the history Ubon independently to appear prominently. The study attempted to use “interdisciplinary” From the evidence of the local variety. The study of history at Ubon Ratchathani province during the 1987 - 1997, this impact is substantial contributions to local Ubon Ratchathani. That can create a historical knowledge of the city of Ubon Ratchathani successful book is the report of the seminar. It can push up the priority status of the Province to become the center of civilization in the world. Lower East Policy of the National Economic and Social Development Plan No. 8 (1997 - 2001) was successful as well.

Keywords : Local History, Mueang Ubon Ratchathani, Ubon Ratchathani Historiography

บทนำ

งานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ (งานเขียนประวัติศาสตร์, ประวัติศาสตร์นิพนธ์) ของไทยมักเน้นศึกษาสาระเรื่องราวเกี่ยวกับรัฐที่เป็นศูนย์กลางการปกครอง และต่อมาเมื่อการศึกษาประวัติศาสตร์กว้างขวางมากขึ้น ก็มีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งได้รับการขานรับจากปัญญาชน และผู้นำท้องถิ่นทั้งปัจเจกบุคคลและผู้ที่อยู่ในหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะบรรดาวิทยาลัยครู ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำในท้องถิ่น ซึ่งความเคลื่อนไหวที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือการจัดสัมมนาทางวิชาการทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่อการขยายตัวของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาก ทำให้มีการค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ และกระตุ้นความสนใจให้เกิดกับบุคลากรในท้องถิ่นทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ หรือศาสตร์สาขาอื่น ๆ ความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นทั่วไป ในที่นี้ขอกล่าวเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าวิทยาลัยครูอุบลราชธานีได้ให้ความสนใจศึกษาอย่างต่อเนื่องเด่นชัดมาก เห็นจากการดำเนินกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มบุคลากรในสถาบันการศึกษาท้องถิ่นด้วยการวางแผนการศึกษาค้นคว้าวิจัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ด้วยการจัดสัมมนาประวัติศาสตร์และโบราณคดีอุบลราชธานีจำนวน 7 ครั้ง อย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลา 11 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 – 2540 และกิจกรรมตามโครงการอื่นๆ ที่เป็นรูปธรรมขึ้น เช่น โครงการแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ สักรวและเก็บรวบรวมเอกสารโบราณท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม จัดพิมพ์ผลงานทางวิชาการ กิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีต ภูมิหลังทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นลงสู่มวลชน กลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการประกอบกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ หรือมีส่วนสนับสนุนผลักดันกิจกรรมมีหลายกลุ่ม เริ่มจากกลุ่มคณาจารย์ในวิทยาลัยครูอุบลราชธานีตั้งแต่ระดับอธิการบดีลงมาต่างเห็นชอบ และตั้งใจวางแผนกิจกรรมวิชาการทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานีระยะยาวถึง 11 ปี ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัย และเพื่อเตรียมหลักสูตร “อุบลราชธานีศึกษา” และเพื่อเราให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความสำนึกความรักในท้องถิ่นของตน (วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, 2530) มีกลุ่มนักวิชาการซึ่งดำเนินกิจกรรมในการศึกษาวิจัย และประสานงานในโครงการดังกล่าวของวิทยาลัยครูอุบลราชธานี และกลุ่มบุคคลอื่น ๆ (ฉลอง, 2531) รวมถึงหน่วยงาน องค์กรของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในท้องถิ่นด้วย การจัดกิจกรรมวิชาการทางประวัติศาสตร์ของอุบลราชธานียังได้ร่วมกับนักวิชาการที่มีชื่อเสียงในสาขาวิชาต่างๆ มากมายจากส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคอื่น ๆ ในการค้นคว้าแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งจะช่วยให้ความเคลื่อนไหวทางวิชาการของอุบลราชธานี มีความหมาย มีคุณค่าศึกษาคึกคักขึ้นอีกมาก

การศึกษาเกี่ยวกับอุบลราชธานีระยะแรก ๆ มักเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์เจนละ โดยเฉพาะประเด็นที่ตั้งศูนย์กลาง หรือเมืองหลวงของอาณาจักรเจนละ ซึ่งเป็นที่ถกเถียงกัน ในหมู่นักวิชาการทั้งชาวไทย และนักวิชาการต่างประเทศมานานแล้ว นอกจากนั้นก็ยังศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับชื่อเมืองอุบลราชธานีและที่ตั้งของเมืองตามหลักฐานโบราณทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เท่าที่ปรากฏ ซึ่งเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีในยุคโบราณก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 ขึ้นไป สำหรับการศึกษาเรื่องราวหลังจากพุทธศตวรรษที่ 19 ลงมาในระยะเริ่มแรกมักศึกษาประวัติศาสตร์

อุบลราชธานีในประเด็นทางการเมืองและความสำคัญในแง่นโยบายของราชธานีที่มีผลต่ออุบลราชธานี การศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีในลักษณะดังกล่าวเป็นแนวใหญ่ของการศึกษาที่ดำรงมาจนถึง พ.ศ. 2530 จนเมื่อเกิดการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีจากการสัมมนาที่อุบลราชธานีครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2531 ประเด็นการศึกษาเริ่มเข้าสู่เรื่องราวในท้องถิ่นมากขึ้น ด้วยการศึกษาประเด็นทาง เศรษฐกิจ ศาสนา และสังคมของอุบลราชธานีเอง หลังจากนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ก็มีแนวโน้มสู่การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในที่สุด (ระลึก และคณะ, 2557) ด้วยเหตุนี้จึงเห็นความสำคัญของอุบลราชธานีที่สมควรอย่างยิ่งต่อการนำมาศึกษาวิจัยในรูปบทความ วิชาการ เพราะตลอดเวลาที่ได้เกิดความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ที่อุบลราชธานีนับจาก พ.ศ. 2530 – 2540 การศึกษาเกี่ยวกับอุบลราชธานี ยังมีการมองหรือศึกษาในแง่ของบริบทของความ เคลื่อนไหวทางวิชาการในสังคมท้องถิ่น เช่น บทบาทของสถาบันการศึกษา และกลุ่มคนต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่ต่างมีส่วนสำคัญต่อการก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์

บทความนี้จึงมุ่งศึกษา การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. 2530 – 2540 เพื่อให้เห็นพัฒนาการของการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีทั้งที่ยังคงอยู่และที่อาจเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนพิจารณาถึงพัฒนาการทางวิชาการของภาคอีสานจะปรากฏออกมาในทางรูปธรรม ขึ้นมาเพียงใด ทางใดบ้าง หรือมีผลต่อการเคลื่อนไหวของการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ในชุมชน และภาคอีสานส่วนอื่นอย่างไรบ้าง

จุดประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยภายใน และภายนอกท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ อุบลราชธานีระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2540
2. ศึกษาการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอุบลราชธานีระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2540 และ ผลของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีด้านเนื้อหาทางวิชาการ การจัดตั้งองค์กร การจัดวางหลักสูตรการเรียนการสอน
3. ศึกษาผลกระทบของความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอุบลราชธานีที่มี ต่อการศึกษาในท้องถิ่นอุบลราชธานีโดยรวม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ของสถาบันการศึกษาท้องถิ่น ระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2540 และผลเกี่ยวเนื่องที่มีต่อท้องถิ่นศึกษา ของภาคอีสานโดยรวม
2. ได้ความรู้และทราบถึงพัฒนาการของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องของอุบลราชธานี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3. เป็นการขยายขอบเขตแห่งความรู้ทางประวัติศาสตร์ จากเดิมที่มักเน้นเรื่องของส่วนกลาง มาสู่การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของสังคมอันเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติทั้งหมด

4. การศึกษาความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในลักษณะกรณีศึกษาที่อุบลราชธานี (case study) จะสามารถประยุกต์ไปใช้ในการศึกษาเฉพาะกรณีอื่น ๆ ในลักษณะของการศึกษาแบบเดียวกันนี้ได้ต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานีที่เขียนขึ้นในระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2540 ตลอดจนพัฒนาการของความเคลื่อนไหวในช่วงนี้ เนื่องจากกระแสดังกล่าวเกิดความเคลื่อนไหวในการจัดโครงการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง จนปรากฏงานเขียนเกี่ยวกับอุบลราชธานีอย่างมากมายและหลากหลาย ทั้งนี้ได้พิจารณางานนิพนธ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อุบลราชธานีในช่วงก่อนหน้านี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาค้นคว้าโดยการวิเคราะห์วิจัยทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนอกจากจะอาศัยเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลจากแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ จากส่วนกลางและท้องถิ่น เช่น สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยมุ่งไปที่เอกสารชั้นรองเป็นส่วนใหญ่ คือ หนังสือบทความ ตำรา วิทยานิพนธ์ หนังสือพิมพ์ งานวิจัย รายงานการสัมมนา สารานุกรมวัฒนธรรมภาคอีสาน

ผลการศึกษา

1.งานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานีก่อน พ.ศ. 2530

1.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีของนักปราชญ์ท้องถิ่น

ผลจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง และบรรยากาศทางการเมืองที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้เป็นแรงกระตุ้นให้ปัญญาชนและผู้รู้ท้องถิ่นเขียนประวัติและความสำคัญของท้องถิ่นที่มีต่อกรุงเทพฯ ส่งผลให้ปลายทศวรรษ 2470 ลักษณะการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์เมืองอุบลราชธานีแบบจารีตพัฒนาเป็นแนววิชาการในรูปแบบความเรียงสมัยใหม่ ผู้เขียนส่วนใหญ่ยุคนี้ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ที่มีความรู้และใกล้ชิดกับชนชั้นสูง ดังนั้น ประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่ถูกผลิตขึ้นจึงเน้นเรื่องชนชั้นปกครองเมือง โดยเฉพาะบทบาทการทำนุบำรุงพระศาสนา การทำสงครามเพื่อความมั่นคงของบ้านเมืองและขยายดินแดน และบทบาทของคณะสงฆ์ท้องถิ่น ซึ่งงานกลุ่มแรกๆ ที่เขียนและถูกพิมพ์เผยแพร่ในแนวนี้ เช่น “ประวัติศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี” ของ (นิล, 2477) มีการใช้เอกสารท้องถิ่นเป็นหลัก เนื้อหากล่าวถึงสมัยเจ้านายพื้นเมืองอุบลราชธานี 4 ท่าน ปกครองเมืองอุบลราชธานี

1.2 การเรียบเรียงประวัติศาสตร์อุบลราชธานีโดยคณาจารย์วิทยาลัยครูอุบลราชธานี

ก่อนหน้าที่จะเกิดกิจกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีเป็นโครงการต่อเนื่องใน พ.ศ.2530 ไม่นานนักได้มีงานเขียนที่สำคัญชิ้นหนึ่ง คือ หนังสือเรื่อง “ชมบัวอุบล” (2525) เรียบเรียงขึ้นโดยคณาจารย์กลุ่มหนึ่งของวิทยาลัยครูอุบลราชธานี ซึ่งเป็นหนังสือที่มีการค้นคว้าเรียบเรียงเรื่องเมืองอุบลราชธานีไว้ได้อย่างค่อนข้างครอบคลุมทุกด้าน ด้วยการตระหนักในความจำเป็นที่ว่าการเร่งศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้เกี่ยวกับอุบลราชธานีในด้านต่าง ๆ เท่าที่จะสามารถทำได้ เนื่องจากข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ จากอดีตที่พอมิตกทอดอยู่บ้าง อยู่ในสภาวะที่ชำรุด เสียหาย และนับวันจะสูญหายไปทุกขณะ อีกทั้งประวัติศาสตร์อุบลราชธานียังไม่ได้รับความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าให้สมกับเป็นเมืองโบราณที่ยิ่งใหญ่มาก่อน นับเป็นเรื่องที่เป็นอันตรายต่อการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นเป็นอันมาก (วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, 2525)

เมื่อมีโครงการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีอย่างเป็นระบบต่อเนื่องขึ้น ประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอุบลราชธานีก็ได้รับการศึกษาค้นคว้าให้กระจ่างขึ้นอย่างกว้างขวาง

2.ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานี (พ.ศ. 2530 – 2540)

2.1 ปัจจัยภายนอก

2.1.1 นโยบายการพัฒนาประเทศ

นโยบายในการพัฒนาประเทศของคณะรัฐบาลที่กระจายความเจริญในด้านต่าง ๆ ออกสู่ท้องถิ่น ผสมกับความสนใจของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่สองมีส่วนสอดคล้องและกระตุ้นความตื่นตัวทางวัฒนธรรมและวิชาการในท้องถิ่นที่ต่างแสดงศักยภาพด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปของการเผยแพร่ของดีต่าง ๆ ในท้องถิ่น หรือการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการของสถาบันการศึกษาท้องถิ่น โดยการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานีคึกคักมากขึ้นภายหลังการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานีใน พ.ศ.2522 เพื่อส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งรัฐบาลส่งเสริมให้เป็นงานประจำจังหวัดใน พ.ศ. 2520 อันเป็นผลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) ซึ่งมีนโยบายที่จะพัฒนาเมืองหลักส่วนภูมิภาคให้เป็นศูนย์กลางความเจริญแต่ละภูมิภาค รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา กอปรกับการจัดตั้งหอวัฒนธรรมในวิทยาลัยครูอุบลราชธานีใน พ.ศ. 2524 ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจการดำเนินงานส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของวิทยาลัยครู ทำให้วิทยาลัยครูอุบลราชธานีมีบทบาทส่งเสริมการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีต่อมา ซึ่งเริ่มมีงานเขียนประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานีสมัยใหม่ที่ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าตามหลักวิชาการ โดยเป็นผลงานนักวิชาการภายในและภายนอกท้องถิ่นเชิงสหวิทยาการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของรัฐบาลต่อไป

2.1.2 บทบาทของกรมศิลปากรกับการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี อุบลราชธานี

กรมศิลปากร เป็นองค์กรที่ทำงานด้านโบราณคดีของชาติโดยตรง นอกเหนือจากการสำรวจ บำรุงรักษา อนุรักษ์แล้วยังได้ดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของโบราณวัตถุอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าไปสู่คนในสังคม โดยใน พ.ศ. 2532 กรมศิลปากรจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานีขึ้น ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติส่วนจังหวัดแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้การควบคุมของสำนักศิลปากรที่ 11 อุบลราชธานี เพื่อให้เป็นศูนย์อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (กรมศิลปากร, 2532) รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงเอกสารจดหมายเหตุเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อุบลราชธานีด้วย (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2532) จนกระทั่งมีการจัดตั้งหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดอุบลราชธานีใน พ.ศ. 2539 ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานีมีข้อมูลที่เป็นระบบมากขึ้น

ปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่มีส่วนทำให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีอย่างจริงจังในทศวรรษ 2530 แต่การสัมมนาในช่วงปลายทศวรรษ 2530 กลับมีปัจจัยจากภายนอกบางส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นปัจจัยที่เสริมเข้ามา เช่น เกิดความต้องการนำผลของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนา หรือเพื่อสร้างผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้นเป้าหมายของการสัมมนาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีในช่วงหลัง ๆ จึงเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการดังกล่าว รวมถึงการเกิดความต้องการหวังผลจากการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นไปใช้สร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว

2.2 ปัจจัยจากภายใน

สถานการณ์ภายในจังหวัดอุบลราชธานีมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้านทั้งบุคลากร การเป็นแหล่งโบราณอันเก่าแก่ตลอดจนความเคลื่อนไหวด้านวิชาการของสถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น นับเป็นความเคลื่อนไหวทางวิชาการในท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และเกิดขึ้นจากการทำงานอย่างมุ่งมั่นของกลุ่มคนในสถาบันการศึกษาท้องถิ่นเป็นสำคัญ มีการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีจากข้อมูลใหม่ เช่น จารึกพระเจ้าจิตรเสน ที่กล่าวถึงศูนย์อำนาจของอาณาจักรเจนละ ซึ่งเชื่อกันว่าอยู่ที่เมืองอุบลราชธานี ทำให้นักวิชาการจากส่วนกลางและท้องถิ่นให้ความสนใจมากขึ้น ซึ่งการค้นพบข้อมูลใหม่และการให้ความสนใจค้นคว้าประวัติศาสตร์อุบลราชธานีของบรรดานักวิชาการที่มีชื่อเสียงเหล่านี้เองน่าจะมีส่วนกระตุ้นความสนใจของนักวิชาการในท้องถิ่นอุบลราชธานีในการที่จะสืบค้นประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นต่อไป มีการสถาปนาพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านของจังหวัดใน พ.ศ. 2517 โดยการมีอาคารพิพิธภัณฑสถานที่เป็นรูปธรรมอันงดงามโอโถงในสายตาของชาวบ้านในท้องถิ่น ที่ซึ่งพวกเขาได้เห็นการจัดแสดงศิลปวัตถุอันเก่าแก่ งดงาม ที่รวบรวมไว้ได้มากมายที่เป็นของในท้องถิ่นของเขา ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในด้านจิตสำนึกในความรักท้องถิ่นและเกิดความตระหนักถึงคุณค่า

และความสำคัญทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นขึ้นมา การศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์และโบราณคดีท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 2530 ของอุบลราชธานีจึงน่าจะมีที่มาส่วนหนึ่งจากจิตสำนึกดังกล่าว

ทั้งปัจจัยทั้งภายนอกและภายในต่างๆ ดังกล่าวต่างมีส่วนกระตุ้นส่งเสริมต่อความตื่นตัวของท้องถิ่นในระหว่างพ.ศ.2530 – 2540 โดยมีวิทยาลัยครูอุบลราชธานีเป็นแกนหลักสำคัญดังกล่าว

3.การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 – 2540 (สถานภาพและประเด็นศึกษา)

ความสนใจศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีปรากฏเป็นรูปธรรมจากการจัดโครงการสัมมนาวิชาการจำนวน 7 ครั้ง คือ พ.ศ. 2530 เรื่อง วัฒนธรรมและมรดกอุบลราชธานี พ.ศ. 2531 เรื่อง ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอุบลราชธานี พ.ศ. 2532 เรื่อง อุบลราชธานี : ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พ.ศ. 2533 เรื่อง ผ้าและการแต่งกายพื้นเมืองของชาวอุบลราชธานี เรื่อง ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอุบลราชธานีครั้งที่ 3 พ.ศ. 2534 เรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีอีสาน พ.ศ. 2535 – 2536 และเรื่อง อุบลราชธานี : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ตัวอย่างงานเขียนที่สำคัญ เช่น งานของกิติรัตน์ สืบพันธ์ เรื่อง การรวมคณะสงฆ์อีสานเข้ากับคณะสงฆ์ไทย(พ.ศ. 2434 – 2468)(2533) เป็นงานศึกษาที่เน้นศึกษาความสัมพันธ์รัฐไทยกับหัวเมืองอุบลราชธานีโดยมองผ่านการจัดการคณะสงฆ์ในหัวเมืองอีสานซึ่งส่งผลต่อคนอุบลราชธานีโดยตรง รวมทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองอุบลราชธานีในระดับภูมิภาค และสภาพทางสังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครองในแต่ละยุคสมัย

นอกจากมีประเด็นศึกษาช่วงปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 แล้ว นักวิชาการทั้งในและนอกท้องถิ่นต่างสนใจพัฒนาการของเมืองอุบลราชธานีที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล – แม่น้ำชี เช่น งานของธิดา สาระยา เรื่อง เจนละที่อุบลราชธานี : พัฒนาการของประวัติศาสตร์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(2533) เป็นการเปิดมุมมองของคนบริเวณเมืองอุบลราชธานีที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองเฉพาะกับรัฐในลุ่มน้ำเจ้าพระยาเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับรัฐในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

ความเปลี่ยนแปลงสำคัญของนักวิชาการที่ศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีที่สำคัญอีกประการ คือ การศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีในบริบทหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ดังเช่นงานของเทอด บุญยรัตน์พันธุ์ เรื่อง เล่าเรื่องเสรีไทยในอุบล (2531) งานของอรพินทร์ (อุริพัฒน์) สิงหนายก เรื่อง นายทองอินทร์ในทัศนะของข้าพเจ้า (2533) งานวิจัยเหล่านี้ศึกษาบทบาทชนชั้นปัญญาชนเมืองอุบลราชธานีในสถานะของเสรีไทยและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีบทบาททางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติในทศวรรษ 2480 – 2490

นอกจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะข้างต้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในงานวิจัยประวัติศาสตร์อุบลราชธานีคือ การใช้หลักฐานใหม่ ๆ ในการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองเพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงระเบียบวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ที่มุ่งให้ความสำคัญต่อท้องถิ่น

เป็นสำคัญ ดังปรากฏว่า มีงานวิจัยวรรณกรรมพื้นเมืองอุบลราชธานี ซึ่งแม้ว่าผู้วิจัยจะศึกษาตามระเบียบวิธีวิเคราะห์งานวรรณกรรมก็ตาม แต่ผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่สามารถนำมาเป็นหลักฐานศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองได้ รวมถึงมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลเชิงวัฒนธรรม เช่น ประเพณีและวิถีชีวิตคนในท้องถิ่นอุบลราชธานีมากขึ้นกว่าจารีตการบันทึกพื้นยุคแรก ๆ ที่เน้นเรื่องการเมืองการปกครองอย่างเดียว ดังเช่น งานของวีระศักดิ์ จารุแพทย์ เรื่อง *วรรณกรรมเมืองอุบลราชธานี : กรณีพระอุปาสีคุณูปมาจารย์ (สิริจินโท จันทร์) (2532)* ซึ่งผลงานเหล่านี้ช่วยให้เห็นแนวการเขียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชัดเจนขึ้นโดยผ่านมุมมองและเอกสารของคนในนั่นเอง

ส่วนการสัมมนาครั้งที่ 7 เรื่อง *อุบลราชธานี : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต* ซึ่งประเด็นศึกษาในการสัมมนาจะเน้นเรื่องเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อท้องถิ่นอุบลราชธานี และจุดประสงค์สำคัญอย่างยิ่งที่เพิ่มขึ้นมาในการสัมมนาครั้งที่ 7 นี้คือ ต้องการให้การสัมมนาในครั้งนี้มีผลต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของอุบลราชธานีด้วย ซึ่งลักษณะดังกล่าวยังมีการสัมมนาวิชาการในประเด็นย่อยๆ อีกหลายครั้งสืบเนื่องมาถึง พ.ศ. 2540

4. ผลกระทบจากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานี

4.1 ผลต่อความก้าวหน้าทางวิชาการในอุบลราชธานี

4.1.1. ผลต่อวิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูอุบลราชธานีสามารถยกฐานะให้ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการอุดมศึกษาระดับสูง มีความใกล้ชิดกับชุมชน ในการที่จะให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในชนบทได้ดี ทั้งยังเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐในการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นอีกด้วย (ทิพย์วัลย์, 2544) อีกทั้งสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นสามารถนำประโยชน์ที่ได้จากการสัมมนาดังกล่าวไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน เช่น รายวิชา ส071 ท้องถิ่นของเรา การเปิดวิชาเอกวัฒนธรรมศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ในหมวดวิชาเฉพาะด้านได้บรรจุวิชาเอกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ด้วย คือ รายวิชา “วัฒนธรรม 3110 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือได้เกิด “หลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา” ขึ้นในที่สุด

4.1.2. ผลต่อโครงการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในระดับภูมิภาค องค์ประกอบที่เหมาะสมล้วนส่งผลให้คณะกรรมการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยแต่งตั้งขึ้น ได้พิจารณาเห็นว่าจังหวัดอุบลราชธานีมีความเหมาะสมและความพร้อมทั้งในด้านเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประชากร และการเมือง สมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ได้ นั่นคือมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยจะเน้นให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับวัฒนธรรม โดยเน้นคณะและภาควิชาที่สนับสนุนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี, 2529) โดยมุ่งผลิตคนที่มีสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคอีสาน โดยมุ่งการจัดการศึกษาที่เน้นวิชาชีพท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ผลักดันให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมเพื่อการทำนุบำรุงเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมประจำชาติและท้องถิ่นอย่างแท้จริง (แหล่งเดิม, 43)

4.2 ผลที่มีต่อการศึกษาค้นคว้าทางด้านวิชาการเกิดการผลิตหลักฐานและชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานี

โครงการสัมมนาวิชาการทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานีเป็นเวลา 10 ปี ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นกระบวนการผลิตหลักฐานทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานีขึ้นมาอีกมาก ซึ่งก็คือเอกสาร หนังสือประกอบการสัมมนานั้นเอง วิทยาลัยครูอุบลราชธานีสามารถจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือผลการสัมมนาออกมาทุกครั้งไม่ขาดในเวลาอันรวดเร็ว คือเมื่อเสร็จสิ้นการสัมมนาแต่ละครั้งเพียงไม่นานภายในระยะเวลาไม่กี่เดือน หรือในปีเดียวกันที่ได้มีการสัมมนา หรือปีถัดมาวิทยาลัยครูอุบลราชธานีก็สามารถจัดพิมพ์หนังสือผลการสัมมนาออกมาตามมาทันทีได้อย่างครบถ้วนทุกครั้ง โดยไม่ทิ้งช่วงให้นานจนเกินไป ทำให้คนทั่วไปได้อ่าน ได้ศึกษาความรู้ ความคืบหน้าของการสัมมนาได้ในเวลาที่ไม่ต้องรอนานหลังการสัมมนาเสร็จสิ้นลง ทำให้รู้จักและรับทราบประวัติศาสตร์อุบลราชธานีในหลายแง่มุมมากขึ้น เนื่องจากเอกสารและหนังสือเหล่านี้ได้แพร่ออกไปสู่ภายนอก สู่วิทยาลัยครูอื่น ๆ และเข้าสู่ผู้เข้าร่วมสัมมนา และผู้สนใจทั่วประเทศ การสัมมนาและหนังสือผลการสัมมนาเหล่านี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและความมุ่งมั่น ความสำเร็จของวิทยาลัยครูอุบลราชธานีที่เป็นความภูมิใจของสถาบันและของท้องถิ่นด้วย ดังที่นายนิเวศน์ เกตุชาติ ประธานสภาจังหวัดอุบลราชธานีในขณะนั้นได้กล่าวถึงความสำคัญของการสัมมนาและคุณูปการต่อการศึกษาทั่วไปในที่ประชุมสัมมนาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี พ.ศ. 2530 มีใจความตอนหนึ่งดังนี้ “...อีกประการหนึ่งเมื่อวัตถุประสงค์ของการสัมมนาดูหัวข้อเรื่องสัมมนา ดูผู้เข้าสัมมนาและนามท่านวิทยากรแล้ว ก็เกิดความปิติยินดีว่า “...การสัมมนาครั้งนี้ เป็นงานสำคัญระดับชาติ เป็นเรื่องแสวงหาข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ของชาติ เป็นผลต่อการเรียนการสอนของเยาวชนของชาติและครูอาจารย์ ทั้งยังเป็นเกียรติยศของเมืองอุบลราชธานีอย่างสูงส่ง...” (วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, 2530)

4.3 ผลต่อนโยบายของภาครัฐที่มีต่อการพัฒนาภาคอีสาน

การดำเนินกิจกรรมวิชาการทางประวัติศาสตร์อย่างสำคัญที่อุบลราชธานีส่วนหนึ่งเป็นไปเพื่อความมุ่งหวังที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอุบลราชธานี บนพื้นฐานของความเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในท้องถิ่น และพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งการเน้นย้ำในส่วนนี้ได้ปรากฏในการสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นครั้งที่ 6 ของจังหวัดอุบลราชธานีเมื่อ พ.ศ. 2534 กล่าวคือได้มีการนำเสนอบทความและอภิปรายในหัวข้อเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการพัฒนากันอย่างกว้างขวาง

ปัจจัยเบื้องต้นผู้เขียนสันนิษฐานว่านำมาซึ่งการผลักดันให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางของความเจริญในภาคอีสานตอนล่าง มีการเร่งรัดให้มีการพัฒนากลุ่มน้ำมูล – ชีตอนล่าง และนอกเหนือจากโครงการพัฒนาชนบทเพื่อความเจริญในด้านต่าง ๆ แล้วยังส่งผลต่อการพัฒนาในส่วนของการฟื้นฟูประวัติศาสตร์และเชิดชูวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นเมืองสำคัญด้านการท่องเที่ยวของภาคอีสาน โดยจากนโยบายและแนวทางการพัฒนาสังคมของจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนหนึ่งได้แก่การพัฒนาอุบลราชธานีด้านการท่องเที่ยวโดยเน้นด้านศิลปวัฒนธรรม

และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางหลักในการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยจะส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นระบบเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญของภาคอีสาน และเพื่อให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ (สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี, 2540) โดยมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถานทางศาสนาและทางประวัติศาสตร์ จึงกลายเป็น จุดขายสำคัญในธุรกิจการท่องเที่ยว

4.4 การสิ้นสุดการสัมมนาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี

การสิ้นสุดการสัมมนาในครั้งสุดท้ายใน พ.ศ. 2536 และมีการสัมมนากลุ่มย่อยในบางประเด็น อีกจนถึง พ.ศ. 2540 เนื่องจากเป็นครั้งสุดท้ายของแผนงานหลักในโครงการศึกษาประวัติศาสตร์ อุบลราชธานีของวิทยาลัยครูอุบลราชธานี ซึ่งดำเนินมาเป็นเวลา 10 ปี แต่น่าจะมีมูลเหตุอย่างอื่น ประกอบกันด้วยที่ทำให้การสัมมนาดังกล่าวมีอันต้องยุติลงติดต่อกันเป็นเวลานาน เนื่องจากการ สัมมนาในครั้งหลัง ๆ มีจำนวนผู้เข้าสัมมนาโดยรวมที่ลดลง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรจำนวนมาก กว่าครั้งที่ปรากฏชื่ออยู่ในร่างกำหนดการกลับไม่ได้มาเสนองานด้วยตนเอง ทำให้การสัมมนารั้งนี้ ลดความเข้มข้นและตื่นเต็นลงไปมากตั้งแต่ต้น ความเปลี่ยนแปลงในด้านวิทยากรมีผลทำให้ประเด็น ทางวิชาการที่หยิบยกขึ้นมาอภิปรายถกเถียง ขาดความหลากหลายในด้านวิธีคิด ไม่ว่าจะเป็นประเด็น ปัญหาวิธีการ และเป้าหมายหลักของการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือประเด็น เฉพาะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมืองอุบลราชธานี (แหล่งเดิม, 67)

นอกจากนี้ การจัดสัมมนาที่บางครั้งในเวลาใกล้ ๆ นั้น นำมาซึ่งข้อจำกัดทางความคิด และ ข้อจำกัดในด้านวิทยากรได้ นับตั้งแต่ครั้งแรก ๆ วิทยากรผู้เสนอบทความและนำการอภิปราย ส่วนใหญ่จะเป็นนักวิชาการกลุ่มเดิม ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการด้านจารึก โบราณคดี ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ภาษาและวรรณคดี ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว ซึ่งไม่ว่าวิทยากรเหล่านี้จะมี เหตุผลอะไรก็ตาม (นอกเหนือจากได้รับเชิญ) ในการมาร่วมสัมมนา เช่น เพื่อต้องการเสนอผลงาน เพื่อหน้าที่ในฐานะนักวิชาการ เพื่อมารยาทเพื่อเป็นเกียรติแก่สถาบันวิทยาลัยครู หรืออาจด้วยเหตุผล จากความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างนักวิชาการท้องถิ่นกับ (หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่) นักวิชาการ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เมื่อมีการจัดสัมมนามากขึ้นในเวลาติดต่อกัน ความซ้ำซาก จำเจ จึงเกิดขึ้นได้ ความกระตือรือร้น หรือความตื่นตาตื่นใจอย่างที่เกิดขึ้นในครั้งแรก ๆ ย่อมอ่อนลง โดยเฉพาะถ้าต้อง มาร่วมงานด้วยเหตุผลเพราะความเกรงใจหรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแล้ว ปัญหาดังกล่าวก็มีทาง จะเป็นไปได้มาก ในขณะที่การขยายตัวของกลุ่มบุคลากรทางวิชาการที่อุบลราชธานีเองก็กลับไม่เป็น ไปอย่างรวดเร็วเท่าที่ควร ทำให้กลายเป็นว่าการสัมมนาดังกล่าวเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการสร้าง ชื่อเสียงให้แก่สถาบันการศึกษาท้องถิ่นมากกว่าเหตุผลทางด้านวิชาการก็เป็นได้

อีกทั้งในเรื่องประเด็นการศึกษา กล่าวคือ การสัมมนาแต่ละครั้งได้มีการตั้งประเด็นหลัก (Topic) ของการศึกษาไว้เฉพาะเรื่อง คือมีทั้งการศึกษาในประเด็นประวัติศาสตร์ด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เป็นด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา เมื่อได้มีการตั้งหัวข้อ

การศึกษาเวียนมาครบในทุกประเด็นดังกล่าวแล้ว จึงเกิดข้อจำกัดทางความคิดขึ้นได้แม้ว่าการศึกษาต่าง ๆ ภายใต้วข้อทั้งหลายเหล่านี้ยังต้องการการศึกษาที่มีความหลากหลาย ลุ่มลึก ในเนื้อแท้และวิธีการ อยู่ไม่น้อยก็ตาม ปัญหาของการสะดุดทางความคิดที่จะดำเนินการต่อไปนี้เองที่อาจเป็นที่มาของการ ยุติกิจกรรมไปในที่สุด โดยอาจต้องทิ้งระยะเวลาอีกพอสมควรในการสะสมโครงสร้างทางความคิด และบุคลากร

การหยุดชะงักไปของการสัมมนาภายหลัง พ.ศ. 2540 น่าจะมีมูลเหตุมาจากข้อจำกัด บางประการภายในท้องถิ่นด้วย กล่าวคือ นักวิชาการท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดในการทำงานด้านการศึกษา เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ถึงแม้จะมีความมุ่งมั่นตั้งใจจริง แต่ความรู้ในท้องถิ่นดูจะยังไม่แน่นพอ อีกทั้งความเข้าใจในระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ก็ไม่ชัดเจนพอ ทำให้ขาดแนวคิดหลัก ในการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีที่ชัดเจนพอ โดยเฉพาะเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี จากหลักฐานประเภทวรรณกรรมและศิลปวัฒนธรรมของการสัมมนาในครั้งหลัง ๆ ทำให้ได้ภาพ ประวัติศาสตร์อุบลราชธานีที่ค่อนข้างหยุดนิ่งมากกว่าเห็นความเคลื่อนไหวจากปัญหานี้เองทำให้ การศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีภายในท้องถิ่น เองนั้น ปรับตามไม่ทันกับความเคลื่อนไหวทาง วิชาการประวัติศาสตร์จากภายนอกที่เต็มไปด้วยบรรยากาศของการขัดแย้ง การวิพากษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะการมองปัญหาในเรื่องของเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น

สำหรับทิศทางที่เปลี่ยนแปลงไปคือ ผลการสัมมนาถูกใช้ไปเพื่อผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ มากขึ้น เช่น การเมืองเศรษฐกิจ และสังคมท้องถิ่น ดังกล่าวอาจมีส่วนทำให้จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ และพลังแห่งการสร้างสรรค์ทางวิชาการอย่างแท้จริงของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมนั้นอ่อนแอลง อาจมีสาเหตุ มาจากการสลายตัวของกลุ่มผู้บุกเบิกแต่แรกเริ่มนั่นเอง

จากข้างต้น คือเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการสัมมนาในอีกมุมมองหนึ่ง อันเป็นมูลเหตุที่ต่างมีส่วน ทำให้การสัมมนาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีครั้งใหญ่ ๆ ต้องมีอันจบเขาในการจัดครั้งสุดท้ายคือครั้งที่ 7 พ.ศ. 2536 และต้องยุติลงไปในที่สุด โดยไม่มีการจัดต่อไปเป็นครั้งที่ 8

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีในระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2540 นั้น มีปัจจัยที่ สนับสนุนภาวะดังกล่าวด้วยกัน 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ปัจจัย ภายนอก ที่สำคัญ ได้แก่ ความสนใจในวิชาประวัติศาสตร์ที่กระจายออกไปในวงกว้าง ทั้งในส่วนกลางและ ส่วนภูมิภาคนับจาก พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา กล่าวคือ ได้แก่ความสนใจในเรื่องปรัชญา ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ ตลอดจนการทบทวนวิธีการเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นใหม่ โดยเฉพาะมีการศึกษา ประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายของศูนย์อำนาจท้องถิ่น มีการศึกษาหลักฐานท้องถิ่นมากขึ้น อาทิ นิทาน ตำนานพื้นเมือง นอกจากนี้ยังได้นำทฤษฎี หรือระเบียบวิธีวิจัยของศาสตร์ในแขนงวิชาอื่น ๆ มาช่วยวิเคราะห์และตีความในการศึกษาประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งความสนใจในวิชาประวัติศาสตร์

ดังกล่าว เกิดจากมูลเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การจัดวิชาประวัติศาสตร์เข้าไปในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกแห่ง (ภายหลัง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา) ตลอดจนวิทยาลัยครูทั่วประเทศ และ 2) ความสนใจของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทั้งในด้านการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมไทย และด้านการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ และการเศรษฐกิจ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อต้องการสกัดกั้นการแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศเวียดนาม เป็นสำคัญ ซึ่งความสนใจในวิชาประวัติศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น เป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญยิ่งในการก่อให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่อุบลราชธานี และท้องถิ่นในส่วนอื่น ๆ ที่ต่างได้รับแรงกระตุ้นจากกระแสของความสนใจประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจัยภายในที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยภายในท้องถิ่นเอง คือ การรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งของคณาจารย์ในวิทยาลัยครูอุบลราชธานี ตั้งแต่ระดับผู้บริหารของสถาบันการศึกษาแห่งนี้ลงมาในการร่วมกันจัดทำโครงการสัมมนาวิชาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลาถึงสิบปี ซึ่งไม่พบปรากฏการณ์เช่นนี้ในท้องถิ่นอื่นในระยะเวลาเดียวกัน แม้ว่าจะมีวิทยาลัยครูของท้องถิ่นต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาคได้จัดสัมมนาทางประวัติศาสตร์ขึ้นเช่นเดียวกัน แต่ไม่มีวิทยาลัยครูใดที่รวมตัวกันทำงานอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องเท่ากับวิทยาลัยครูอุบลราชธานี การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอุบลราชธานีที่ดำเนินมาต่อเนื่องระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2540 จึงเป็นผลมาจากการรวมตัวกันทำงานอย่างมีศักยภาพของบุคลากรของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นนี้ จนเกิดเป็นลักษณะที่โดดเด่นของท้องถิ่นแห่งนี้อีกด้วย ทั้งนี้เกิดขึ้นจากจิตสำนึกของท้องถิ่นทางประวัติศาสตร์ คือ ความต้องการค้นหาและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาในท้องถิ่นตนเป็นสำคัญ แต่เมื่อกระแสของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาและท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพล ทำให้เป้าหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีในการสัมมนาครั้งหลัง ๆ คือในครั้งที่ 6 และครั้งที่ 7 เป็นไปเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อภาวะของการสัมมนาที่ซบเซาลงในที่สุด

พัฒนาการของการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี เริ่มจากการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีที่สัมพันธ์อยู่กับประวัติศาสตร์ในส่วนอื่น ๆ อาทิ สัมพันธ์อยู่กับประวัติศาสตร์ราชธานีไทยแต่ละสมัย และสัมพันธ์อยู่กับการศึกษาประวัติศาสตร์เจนละ โดยเฉพาะการสร้างภาพอดีตของอุบลราชธานีที่สืบทอดความเจริญของอาณาจักรเจนละ ตลอดจนการศึกษาสืบค้นเกี่ยวกับชื่อเมืองและที่ตั้งเมืองอุบลราชธานีในอดีตในระยะต่อมาการศึกษาประวัติศาสตร์อุบลราชธานีเริ่มเข้าสู่แนวการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยตรงมากขึ้น ด้วยการพยายามศึกษาเรื่องราวจากภายในท้องถิ่นเองด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จากหลักฐานของท้องถิ่นที่หลากหลายขึ้น

ในด้านของผลกระทบนั้น โครงการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอุบลราชธานี ได้สร้างคุณูปการแก่ท้องถิ่นอุบลราชธานีอย่างอนเอนกอนันต์ คือนอกจากจะสามารถสร้างความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้แก่เมืองอุบลราชธานีได้สำเร็จแล้ว ยังสามารถผลักดันสถานะความสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานีให้กลายเป็นศูนย์รวมความเจริญในด้านต่าง ๆ ของภาคอีสานตอนล่างอีกด้วย

ท้ายที่สุดนี้ใคร่ขอเสนอแนะว่า การจัดสัมมนาวิชาการทางประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ควรจะได้มีขึ้นต่อไป โดยมีเวลาของการจัดที่เหมาะสมคือใน พ.ศ. 2550 เนื่องจากเป็นเวลาคบรอบอีกหนึ่งทศวรรษแล้วนับจากที่การสัมมนาครั้งสุดท้ายได้สิ้นสุดลงไปในปี พ.ศ. 2540 และควรจะได้จัดให้มีทุก ๆ 10 ปี อีกทั้งยังเป็นเวลาที่เหมาะสมที่จะผลักดันแผนงานนี้ให้สอดคล้อง สัมพันธ์กับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้เป็นอย่างดี โดยสิ่งที่วิทยาลัยครูอุบลราชธานีสมควรกระทำอย่างยิ่งหากมีการสัมมนาเกิดขึ้นในอนาคต คือ ควรจะยกประเด็นที่ศึกษากันไว้แล้ว และได้มีการอภิปรายถกเถียงต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้ว 7 ครั้ง นั้นมาวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความก้าวหน้าของการศึกษาค้นคว้าไปมากน้อยเพียงไร

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้สำเร็จลงด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนขอแสดงความระลึกถึงและขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ อาทิ ผศ.ดร.ศิริพร ดาบเพชร อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท ผศ.ดร.วรพร ภู่งศ์พันธ์ รศ.ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ รศ.ดร.ไพฑูรย์ มีกุล ผศ.ดร.สมชาติ มณีโชติ ที่ให้ความรู้เรื่องอีสานศึกษาแก่ผู้เขียน ขอขอบคุณ อ.นันทพร บุญพรหม อ.วิวัฒน์วงศ์ บุญหนู เพื่อนอาจารย์ที่ต่างเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา ซึ่งสาระและประโยชน์จากบทความฉบับนี้ ผู้เขียนขอขอบความชอบให้แก่ผู้ที่ได้อนุเคราะห์ทุก ๆ ท่าน ส่วนข้อผิดพลาดใด ๆ ในบทความฉบับนี้ เกิดขึ้นจากความด้อยในประสบการณ์และความรู้ของผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนขอรับข้อผิดพลาดที่บังเกิดขึ้นนี้ไว้แต่เพียงผู้เดียว

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2532). **เมืองอุบลราชธานี**. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กรมศิลปากร. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2532). **คู่มือแนะนำเอกสารจดหมายเหตุจังหวัดอุบลราชธานี (เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 7)**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- ฉลอง สุนทรวาณิชย์. (2529, เมษายน – กันยายน). สถานะของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. **วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง**. 5 : 138 – 134.
- (2531, กุมภาพันธ์ – เมษายน). การสัมมนาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ครั้งที่ 7. **จดหมายเหตุสังคมศาสตร์**. 10(3): 88.
- (2531, กุมภาพันธ์ – เมษายน). การสัมมนาประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ครั้งที่ 5. **จดหมายเหตุสังคมศาสตร์**. 10(3) : 82.

- จันยพงศ์ สารรัตน์. (2557). พัฒนาการของประวัติศาสตร์นิพนธ์เมืองอุบลราชธานี (พ.ศ.2477 – ปัจจุบัน). ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.(ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์.(2536). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการพัฒนา. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ ครั้งที่ 2 เรื่อง พัทลุงศึกษา : พัฒนาการสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา. พัทลุง : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด โรงเรียนสตรีพัทลุง. อัดสำเนา.
- นิล พันธุ์เพ็ง. (2477). ประวัติศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี. พระนคร: โรงพิมพ์ทรงธรรม.
- ทิพย์วัลย์ สมุทรักษ์. (2534). การพัฒนาวิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.)รัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ระลึก ธานี; และคนอื่นๆ. (2557). 222 ปี อุบลราชธานี. อุบลราชธานี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี.
- วิทยาลัยครูอุบลราชธานี. (2525). *ชมบัวอุบล*. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.
- (2530). เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการวัฒนธรรมและมรดกอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูฯ.
- (2531). เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 26-28 กันยายน 2531. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูฯ.
- (2532). เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ อุบลราชธานี: ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม 25 – 26 กันยายน 2532. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูฯ.
- (2533). เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอุบลราชธานี ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 3-5 กันยายน 2533. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูฯ.
- (2534ก). การประชุมเสวนาเรื่อง “ผ้าและการแต่งกายพื้นเมืองของชาวอุบลราชธานี”. อุบลราชธานี: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี.
- (2534ข). รายงานประชุมเสวนาวิชาการ “ หมอลำและการแต่งกายพื้นเมือง วัดและ ประเพณีพื้นบ้าน ของดีเมืองอุบลและภูมิปัญญาชาวบ้าน”. อุบลราชธานี: ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดอุบลราชธานี.
- (2536). เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ อุบลราชธานี: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต วันที่ 6-8 กรกฎาคม 2536. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูฯ.
- (2538). วิทยาลัยครูอุบลราชธานีปีการศึกษา 2538 – 2541 : เอกสารสนเทศทางการศึกษา สำหรับนักศึกษา คณาจารย์และผู้บริหารการศึกษาของวิทยาลัยครูอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี. (2529). อุบลราชธานี 30 : หนังสือประจำปีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ของจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องในปีท่องเที่ยวไทยพุทธศักราช 2530. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดี.แอล.เอส..
- (2540). อุบลราชธานี 40. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดี.แอล.เอส.

ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน วัฒนธรรมร่วมไทย ลาว และกัมพูชา

Songkran festival, Boon Khao Pradap Din ceremony, Boon Ock Phansa
and Krathin ceremony: the co-culture among Thai, Lao and Cambodia

กันทิมา แสงใส¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริดา ประสาร²

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้เป็นการสังเคราะห์ลักษณะร่วมของประเพณีสงกรานต์บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษาและบุญกฐิน ซึ่งเป็นประเพณีที่มีการสืบทอด และถือปฏิบัติกันทั้งในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะประเพณีร่วมของราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 13 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้มีบทบาท ในชุมชน ตลอดจนมีประสบการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับ ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน อย่างน้อยสิบปี จนได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าเป็นผู้รู้หรือปราชญ์ท้องถิ่น ด้านงานบุญประเพณีดังกล่าว พื้นที่ศึกษาในครั้งนี้คือ 1) อำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษ 2) บ้านไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชุมชนของชาติพันธุ์เขมร 3) บ้านตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชุมชนของชาติพันธุ์เขมร 4) บ้านใจดี อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชุมชนของชาติพันธุ์เขมร 5) บ้านห้วยนา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ลาว 6) แขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 7) เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 8) เมืองอัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี ราชอาณาจักรกัมพูชา และ 9) จังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีการสะท้อนผลข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูลดังนี้ ความคล้าย ความแตกต่าง วิธีการที่ทั้งสามประเทศเฉลิมฉลองหรือทำพิธีกรรมในงาน และความเข้าใจ ความคิดเห็นต่อประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษาและบุญกฐิน การสังเกตแบบผู้สังเกตมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Observer as participant) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนภาพเชิงลึกในด้านความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นต่องานประเพณีงานบุญดังกล่าว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ระเบียบวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ พรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

1. ลักษณะร่วมของ ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน มีรากเหง้ามาจากความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และค่านิยมที่ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา สะท้อนภาพร่วมกันนั้นคือ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ความศรัทธาในศาสนาพุทธ และค่านิยมของความกตัญญู

2. กลไกที่ทำให้การสืบทอดวิถีแห่งความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยมดังกล่าว ดำรงอยู่ และมีความเหมือนและแตกต่างกันไปในรายละเอียดของการจัดงานพิธีของแต่ละท้องถิ่น คือ 1) มุขปาถะเช่น นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต ปริศนาคำทาย เป็นต้น (Verbal Folklore) 2) การละเล่น การแสดงพื้นบ้าน ละครชาวบ้านการร่ายรำ เป็นต้น (Performing Folklore) 3) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีพ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านเครื่องจักสานผ้าทอ ยา อาหารพื้นบ้านต่าง ๆ (Material Folklore) 4) ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เช่น การบายศรี การสรงขวัญ การรักษา การทำนายทายทัก เป็นต้น (Customary Folklore)

คำสำคัญ: ประเพณีสงกรานต์, บุญกฐิน, บุญข้าวประดับดิน, บุญออกพรรษา

Abstract

This research analyses co-culture of Songkran festival, Boon Khao Pradap Din ceremony, Boon Ock Phansa and Krathin ceremony which have celebrated in Thailand, Laos and Cambodia. The purpose of the study was to study, identify and classify co-culture of Thai, Laos and Cambodia. 13 of key informants were chosen based on purposive sampling technique. The criteria of selecting key informants included experiences and background knowledge about the ceremonies (They expected to have at least ten years of experiences and had well established knowledge of the ceremonies). The study sites were 1) Mueang district of Sisaket province; 2) Ban Praipathana Phusing district of Sisaket province which majority of the villagers are Khamer ethnic; 3) Ban Takienram Phusing district of Sisaket province which majority of the villagers are Khamer ethnic; 4) Ban Jaidee Khukan district of Sisaket province which majority of the villagers are Khamer ethnic; 5) Ban Huana Kanthararom district of Sisaket province which majority of the villagers are Lao ethnic; 6) Champasak in Laos; 7) Mueang Pakse of Champasak in Laos; 8) Allongweng district of Udonmichai Province in Cambodia and 9) Siam Reap in Cambodia. The data reflected from semi-structured

interview were then transcribed, coded and identified based on the following themes; similarity and diversity of how they celebrate the four ceremonies among Thai, Laos and Cambodia and the key informants' perception of celebration. Observation (Observer as participant) was applied later to explicit more deeper view of the rituals. Descriptive statistics as mean score, standard deviation and percentage were used to analyze the data based on descriptive analysis.

The results showed as follow;

1. The co-culture of Songkran festival, Boon Khao Pradap Din ceremony, Boon Ock Phansa and Krathin ceremony came from the same roots; believe in supernatural, Buddhism, and gratitude value.
2. The device which helped in passing believe, respect and value through generation are Verbal Folklore, Performing Folklore, Material Folklore and Customary Folklore.

Keywords: Songkran festival, Boon Khao Pradap Din ceremony, Boon Ock Phansa and Krathin ceremony

บทนำ

ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา มีความคล้ายคลึงกัน ทั้งด้านภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต ศาสนา และแม้แต่ภาษาที่ใกล้เคียงกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ทั้งสามประเทศมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมเดียวกันคือ จีน และอินเดีย อันเป็นความพ้องทางวัฒนธรรม (สมชาย เสียงหลาย: เอกสารประกอบการบรรยาย) ตัวอย่างของความพ้องที่เห็นได้ชัดเจนจนได้รับการยอมรับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน เช่น การแสดงรามเกียรติ์ วรรณกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี บุญประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันมาก และมีความแตกต่างในรายละเอียดเพียงเล็กน้อยในแต่ละท้องถิ่น อาทิเช่น ในราชอาณาจักรไทยงานบุญข้าวประดับดินถือเป็นงานบุญของท้องถิ่น มีการปฏิบัติกันมากในชาวไทยเชื้อสายลาว แต่ในกัมพูชาเป็นงานบุญรวมระดับประเทศที่กำหนดไว้ในปฏิทินวันหยุดราชการ เป็นต้น นอกจากการที่วัฒนธรรมของทั้งสามประเทศจะมีความคล้ายคลึงกันมาแต่โบราณกาล และมีการสืบทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น ทั้งจากการปฏิบัติตนตามแบบอย่างบรรพบุรุษ การรับรู้ผ่านเรื่องเล่า และวิถีการดำรงชีวิตและความเชื่อแล้ว การส่งผ่านระหว่างกันผ่านการไปมาหาสู่ระหว่างประเทศ ยังเป็นพลวัตที่สำคัญของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่ในที่สุดเกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusions) ซึ่งระยะแรก ๆ เป็นการยืมวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันซึ่งท้ายที่สุดเกิดความคล้ายคลึงกัน เช่น จะเห็นได้ว่าประเทศในตะวันตกมีวัฒนธรรม

หลายด้านที่คล้ายคลึงกัน จนเราเรียกรวม ๆ กันว่า “วัฒนธรรมตะวันตก” เป็นต้น หรือการที่คนไทย ทุ่มทั้งแรงและกระป๋องจนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมตะวันตกที่เรารับมา (อมรา พงศาพิชญ์. 2537)

เช่นเดียวกันกับวัฒนธรรมตะวันตก ประเทศในกลุ่มอาเซียนที่แม้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ก็มีวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกันและมีปณิธานที่จะพัฒนาให้เป็น อัตลักษณ์ของอาเซียน ตามคำขวัญที่ว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม” ซึ่งการที่อาเซียนจะมีอัตลักษณ์ร่วมกัน ได้นั้น ต้องมีความตระหนักรู้ร่วมกัน มีความเชื่อมโยงทางจิตใจที่มีจิตสำนึกและวัฒนธรรมร่วมกัน (สาวิตรี สุวรรณสถิตย์. 2556)

จากความคล้ายคลึงและปณิธานดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยพบว่า ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน มีความโดดเด่นทั้งด้านความเชื่อค่านิยม การรับรู้และการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คล้ายกันในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา จึงได้ทำการศึกษาลักษณะร่วมของประเพณีดังกล่าว ในทั้งสามประเทศ ในฐานะวัฒนธรรมร่วม (co-culture) เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเป็นพื้นฐานเพื่อการศึกษาในระดับลึกขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะประเพณีร่วมของราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยมีแนวคิดทฤษฎีหลักเป็นแกนในการวิเคราะห์คือ

1. แนวคิดที่ วัชรภรณ์ ดิษฐป่าน (2556) อ้างถึงในศิริพร ณ กลาง, บรรณาธิการ, 2558) ได้กล่าวถึงการสืบทอดและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมไว้ว่า การสืบทอด (Cultural Transmission) และการผลิตซ้ำ (Cultural Reproduction)เป็นส่วนหนึ่งของพลวัตทางวัฒนธรรม

2. แนวคิดที่ สุกิจต์ วงษ์เทศ (2556) กล่าวถึงลักษณะร่วมของอาเซียน (อุษาคเนย์) มีวัฒนธรรมร่วมหลายอย่างมานานหลายพันปีเพราะอยู่เขตมรสุมเดียวกัน โดยมีวัฒนธรรมร่วมอย่างกว้างๆ 2 ระยะ คือ ก่อนอินเดีย และหลังอินเดีย

3. แนวคิดที่ สาวิตรี สุวรรณสถิตย์ (2556) ได้สรุปถึง อัตลักษณ์และวัฒนธรรมแห่งประชาคมอาเซียนโดยกล่าวว่า การที่อาเซียนจะมีอัตลักษณ์ร่วมกันได้ต้องมีความตระหนักรู้ร่วมกันว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน มีความเชื่อมโยงทางจิตใจ มีจิตสำนึกและวัฒนธรรมร่วมกัน และคนในอาเซียนต้องมองอนาคตร่วมกัน

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาจำแนกได้ 3 ด้าน คือ

1. กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ของการศึกษามีจำนวน 13 ท่าน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) คัดเลือกจากประวัติความรู้ ความน่าเชื่อถือ การมีบทบาทในชุมชน ประสบการณ์ และองค์ความรู้ และเป็นผู้ที่เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนเป็นที่ยอมรับของชุมชน เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามวิถีประเพณีในชุมชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนานมากกว่า 20 ปี ดังนี้ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักในจังหวัดศรีสะเกษ ราชอาณาจักรไทย จำนวน 6 ท่าน 2) ผู้ให้ข้อมูลหลักในแขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 4 ท่าน และ 3) ผู้ให้ข้อมูลหลักในจังหวัดเสียมเรียบ ในราชอาณาจักรกัมพูชา จำนวน 3 ท่าน

2. ด้านพื้นที่ศึกษา คือ จังหวัดศรีสะเกษ ราชอาณาจักรไทย เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา

3. ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาเกี่ยวกับงานประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-methods) เป็นแนวทางในการสืบเสาะข้อมูลโดยมีวิธีวิเคราะห์แบบสามเส้า (triangulation design) เป็นกลวิธีในการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล (Fraenkel & Wallen, 2009) หลังจากการลงพื้นที่ในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลดังกล่าวได้รับการวิเคราะห์แยกส่วนกัน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ร่วมกันภายหลังเพื่อหาความสัมพันธ์และลักษณะร่วมของข้อมูล อันใช้เป็นพื้นฐานในการพรรณนาวิเคราะห์หาลักษณะร่วมของ ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา สำหรับข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต และการยืนยันข้อมูลได้จากการตรวจย้ำจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีดังนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักในจังหวัดศรีสะเกษ ราชอาณาจักรไทย จำนวน 6 ท่าน ผู้ให้ข้อมูลหลักในแขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 4 ท่าน และผู้ให้ข้อมูลหลักในจังหวัดเสียมเรียบ ในราชอาณาจักรกัมพูชา จำนวน 3 ท่าน

จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย

ปราชญ์ในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และประเพณีในชุมชน บ้านหัวนา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีชาติพันธุ์จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีดังนี้

1) พระครูบวรสังขรัตน์	เจ้าคณะตำบลหนองแก้ว เจ้าอาวาสวัดจำปา บ้านหัวนา
2) นายคำหล้า เครือบุตร	ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณี พิธีกรรมบ้านหัวนา
3) นายสมพงษ์ บุญบำรุง	กำนันตำบลหัวนา

ปราชญ์ในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และประเพณีในชุมชน บ้านตะเคียนราม อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีชาติพันธุ์เขมร มีดังนี้

1) นายเพ็ง ตะเคียนราม	ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีพิธีกรรมบ้านตะเคียนราม
2) นายบุญมี ฉิมพินิจ	ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณี พิธีกรรมบ้านตะเคียนราม
3) นายสาธิต ตะเคียนเกลี้ยง	กำนันตำบลตะเคียนราม

แขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ปราชญ์ในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และประเพณีในชุมชนบ้านเมืองแสน แขวงจำปาศักดิ์ ดังนี้

1) หลวงปู่อุทัย หวังดี (ธนปัญญา)	รองเจ้าอาวาสวัดเมืองแสน
2) นายสุลวัน ปุ่มทะเรืองสี	นายบ้านเมืองแสน ในชุมชนเมืองจำปาศักดิ์
3) นายคำ พองเพ็ด	ชาวบ้านเมืองแสน ในชุมชนเมืองจำปาศักดิ์
4) นายดำ จันทะรังสี	ชาวบ้านเมืองแสน ในชุมชนเมืองจำปาศักดิ์

จังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา

1) นายฉาย กอง	พ่อชีวัดพระเสอาเมตตริ บ้านนครเกรา จังหวัดเสียมเรียบ
2) นางอุก ฌาง	แม่ชีวัดพระเสอาเมตตริ บ้านนครเกรา จังหวัดเสียมเรียบ
3) นางสาว มานี	แม่ชีวัดพระเสอาเมตตริ บ้านนครเกรา จังหวัดเสียมเรียบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกต และการสังเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยการสังเกตใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่ไม่สามารถเก็บจากการสัมภาษณ์ได้เช่น บรรยากาศในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ภาพรวมความร่วมมือในการจัดงาน เป็นต้น นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้สร้างตารางวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสะท้อนลักษณะร่วมของประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน

ระยะแรกของการเก็บข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลพื้นฐานซึ่งเป็นภาพกว้างของบริบททั้งสามประเทศโดยการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลักและพื้นที่ศึกษา จากนั้นเป็นการลงพื้นที่บริเวณชายขอบของราชอาณาจักรไทย (อำเภไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์) และราชอาณาจักรกัมพูชา (อัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี) เพื่อสำรวจและกำหนดพื้นที่ที่สามารถสะท้อนภาพลักษณะร่วมของประเพณีสงกรานต์ บุญกฐิน บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐินได้ชัดเจนโดยข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้จะได้รับการสรุปเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ และกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ดีเพื่อให้การสะท้อนภาพจากเลนส์ของผู้ให้ข้อมูลหลักมีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงมีการใช้ล่ามภาษาลาว และภาษาเขมรในการลงพื้นที่ร่วมกับคณะผู้วิจัย การบันทึกวิดีโอและการบันทึกเสียงใช้เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการเก็บข้อมูล การสะท้อนผลข้อมูลกระทำโดยจัดกลุ่มข้อมูลตาม ความคล้าย ความแตกต่าง วิธีการที่ทั้งสามประเทศเฉลิมฉลองหรือทำพิธีกรรมในงาน ความเข้าใจ ความคิดเห็น ต่อประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ลักษณะร่วมของประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน โดยมุ่งวิเคราะห์จากการรับรู้และการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันของคนในสังคมเกี่ยวกับประเพณีงานบุญดังกล่าว และการสื่อสารผ่านวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ผ่านตำนาน และพิธีกรรม ซึ่งสรุปประเด็นการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

- 1) ลักษณะร่วมของการรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ บุญกฐิน บุญข้าวประดับดิน และบุญออกพรรษา
- 2) การสื่อสารผ่านเรื่องเล่าของประเพณีและพิธีกรรม
- 3) ลักษณะร่วมของประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะร่วมของ ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน มีรากเหง้ามาจากความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และค่านิยมที่ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา สะท้อนภาพร่วมกันนั่นคือ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ความศรัทธาในศาสนาพุทธ และค่านิยมของความกตัญญู

2. กลไกที่ทำให้การสืบทอดวิถีแห่งความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยมดังกล่าว ดำรงอยู่ และมีความเหมือนและแตกต่างกันไปในรายละเอียดของงานพิธีของแต่ละท้องถิ่น คือ

- 1) มุขปาฐะ เช่น นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต ปริศนาคำทาย เป็นต้น (Verbal Folklore)
- 2) การละเล่น การแสดงพื้นบ้าน ละครชาวบ้านการรำรำ เป็นต้น (Performing Folklore)
- 3) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีพ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน เครื่องจักสาน ผ้าทอ ยาอาหารพื้นบ้านต่าง ๆ (Material Folklore)
- 4) ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เช่น การบายศรี การสวดมนต์ การรักษา การทำนายทายทัก เป็นต้น (Customary Folklore)

การสืบทอดประเพณีและงานบุญ ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา มีแนวปฏิบัติตลอดจนความเชื่อที่คล้ายคลึงกันดังสรุปในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การปฏิบัติตามประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน
ในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา

ประเพณี/ งานบุญ	เดือนนับ ตามปฏิทิน ทางจันทรคติ	ไทย	ลาว	กัมพูชา
ประเพณี สงกรานต์	เดือน 5 เม.ย. (เดือน 5 ต่อ ยาวถึงเดือน 6)	บุญสงกรานต์ เป็นการเริ่มปีใหม่ ของไทยมีพิธีสงน้ำ สิ่งมงคลต่าง ๆ อาทิ พระพุทธรูป พระธาตุ พระสงฆ์ ผู้หลักผู้ใหญ่ เครื่องค้าคุณสิ่งบูชา ทั้งหลาย มีการเล่นน้ำ มีการชนทรายเข้าวัด ก่อเจดีย์ทราย มีการ ปล่อยสัตว์ เช่น นก ปู ปลา หอย เต่า เป็นการ ไถ่ถอนชีวิตสัตว์อื่น และมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับ ท้าวทิลลพทรม	บุญสงกรานต์ ถือเป็นวันปีใหม่ จัดสามวัน แต่ถ้าถูก ปีใหม่เป็นวันไม่ดี ก็จะเลื่อนให้ตรงกับ วันดี ถ้าเหมือน สงกรานต์ปีนี้ (พ.ศ. 2558) นางสงกรานต์ กินเลือดผู้เฒ่าผู้แก่ ไม่อยากให้เด็กออกจาก บ้านเพราะ ความเชื่อจะต้อง เอาเลือดไปถวายให้ กลางวันเอาพระลง สงน้ำ สู่ขวัญ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับ ท้าวทิลลพทรม	บอลโกลชนำทเมย ถือเป็นงานปีใหม่ และเป็นงานที่ สำคัญมาก กำหนด เป็นวันหยุดราชการ 3 วัน โดยมีการ ทำพิธีเคารพพ่อแม่ รดน้ำให้พ่อแม่ มอบข้าวปลาอาหาร ต่าง ๆ ให้ท่าน มีการ สงน้ำพระที่วัด มีกิจกรรมก่อ เจดีย์ทราย ทำบุญ ตักบาตร มีเรื่องเล่า เกี่ยวกับท้าวทิลลพทรม
บุญข้าว ประดับดิน	เดือน 9 ส.ค. (เดือน 9 ต่อ ยาวถึง เดือน 10)	บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญอุทิศ ส่วนกุศลให้กับญาติ ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการจัดอาหาร คาวหวาน หมากพลู ห่อเป็นห่อ ๆ นำไป แขวนตามต้นไม้ข้าง ทางบนพื้นดินบ้าง และมีการถวาย ภัตตาหารพระสงฆ์ เพื่ออุทิศบุญให้ ผู้ล่วงลับ	ทางลาวเรียก บุญห่อข้าวประดับดิน มีการเอาของกินของ ทานใส่กระทงใส่กรวย เอาไปเคย เอาไปวาง ไว้ที่วัดหรือวางตาม บริเวณบ้านของเรา ตอนเช้ามีด ตอนเช้า ไปตักบาตรร่วมกัน อยู่ที่วัด ตลอดจนมี พิธีกรรมเรียกผู้ล่วงลับ ไปแล้วมารับเอา อาหาร	ประจุมตุง หรือแซนเล็ก คล้ายกับ บุญข้าวประดับดิน ในไทยและลาว มีการแซนบอกให้ ดวงวิญญาณที่ ล่วงลับไป ให้รับรู้ อุทิศบุญกุศลให้มี การจัดกระทงข้าว จุดธูปบอกผีและ วิญญาณหากทำให้ ผีเปรตจะจุดไว้ที่สูง เพื่อจะได้หยิบง่าย

ประเพณี/ งานบุญ	เดือนนับ ตามปฏิทิน ทางจันทรคติ	ไทย	ลาว	กัมพูชา
บุญออก พรรษา	เดือน 11 ต.ค. (เดือน 11 ต่อยาว ถึงเดือน 12)	บุญออกพรรษา เป็นบุญใหญ่ มีการ ตักบาตรเทโวและ บางแห่งที่มีแหล่งน้ำ ใหญ่ ๆ ก็จะมีการ ไหลเรือไฟ จัดงาน ลอยกระทง หรือ แห่ปราสาทผึ้งด้วย นอกจากนี้ยังมีงาน แข่งเรือเนื่องจาก เป็นฤดูน้ำหลาก เป็นการเปิดโอกาส ให้ชาวบ้านได้มาทำ กิจกรรมร่วมกัน	บุญออกพรรษา มีการทำเทียน พรรษา ไหลเรือไฟ เป็นการระลึกถึงบุญ คุณของน้ำ แม่น้ำคงคา ที่ลาวจะเป็นการ ล่องเรือไฟฉลอง พญานาคที่มีบุญคุณ ต่อน้ำเหมือนการ ลอยกระทง กลาง คืนไหลเรือไฟ แต่ละ บ้านจะจุดเทียนตาม ระเบียบบ้านตอนเช้า ตักบาตร	อมตูก เป็นงานเทศกาล น้ำมีกิจกรรมสาม กิจกรรมคือแข่งเรือ ยาวตอนกลางวัน เพื่อระลึกถึงกองทัพ พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ตอนกลางคืนมีการ ลอยประทีป คือ การแสดงขบวนเรือ ประดับดอกไม้และ ไฟแสงสีสวยงาม และมีการไหว้ พระจันทร์เสี่ยงทาย ความอุดมสมบูรณ์ ของน้ำในปีถัดไป
บุญกฐิน	เดือน 12 พ.ย. (เดือน 12 ต่อยาวถึง เดือน 1)	บุญกฐิน เป็นบุญใหญ่ที่มี การถวายผ้าจีวร สบง หรือผ้านุ่งห่ม ไปถวายพระ และ มีการจัดขบวนแห่ ต้นไม้มงคลต้นไม้มงคล อย่างยิ่งใหญ่ โดยมีกำหนด 1 เดือน คือ นับแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึง วันเพ็ญ เดือน 12	บุญกฐิน มีกฐิน หลวงครบไม่ว่าจะ เป็นกฐินใหญ่ กฐิน ส่วนตัว จะมีการ จองวัดตามแต่ความ พร้อม กฐินสามัคคีก็มี จะมีการแห่ไปทอดกัน วัดในลาวจะไม่ค่อย มีการทอดผ้าป่า ในการทำบุญกฐิน ถ้าเลยเดือนสิบสอง จะเรียกว่ากองอัฐถะ ถ้าเป็นผู้ทำกองกฐิน ต้องมีอายุสี่สิบขึ้นไป จึงจะทำได้ในความเชื่อ ของคนลาว	บุญกระเท็น ถือเป็น สัญญาณที่จะทำให้ ผู้คนร่วมกันทำบุญ อันเป็นบุญใหญ่ คึกคักมากแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มจะ เสาะหาจองวัดต่าง ๆ ตามวันเวลาที่พระ กำหนด จากนั้นมีทั้ง ขบวนรถและขบวนคน แห่กฐินและต้นไม้มงคล เงินทองตามแต่ ศรัทธา ไปถวายตามวัด ที่แต่ละครอบครัว จองกันไว้ล่วงหน้า

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า การยึดถือปฏิบัติตามประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ไทย ลาว กัมพูชา พบว่ามีกิจกรรมต่างๆ คล้ายคลึงกัน และทุกพิธีกรรมยังสะท้อนความนับถือศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านพระสงฆ์ การปฏิบัติตามครรลองของชาวพุทธ मुखปาฐะ เช่น ตำนานของท้าวทิลลพหม และยังสะท้อนค่านิยมด้านความกตัญญูทั้งต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว การให้ความเคารพรักต่อบิดามารดา ญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ หรือแม้แต่สิ่งไม่มีชีวิตแต่มีบุญคุณอันยิ่งใหญ่ เช่น แม่โพสพ และแม่คงคา เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวัฒนธรรมร่วมของประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา สะท้อนลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ค่านิยม ที่เป็นกลไกที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต วิถีปฏิบัติในปัจจุบันของผู้คนทั้ง 3 ประเทศ ที่เด่นชัด 3 ประการ ดังนี้

1. ความกตัญญูทวดเวท เป็นค่านิยมหลัก ของผู้คนในไทย ลาว และกัมพูชา ดังจะเห็นได้ว่างานบุญประเพณีส่วนใหญ่จัดขึ้นเพื่อเป็นโอกาสแสดงความกตัญญูต่อบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว (บุญข้าวประดับดิน) การแสดงความเคารพรักต่อบิดามารดา ญาติพี่น้อง ผู้มีพระคุณ (ประเพณีสงกรานต์) และแสดงความสำนึกในเมตตากรุณาของเทพผู้ยิ่งใหญ่ผู้ให้ข้าวปลาอาหารตามความเชื่อที่สืบต่อกันมาจากบรรพชน เช่น แม่โพสพ แม่คงคา (บุญออกพรรษา)

2. ความสัมพันธ์ในครอบครัวแบบครอบครัวใหญ่ ที่ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่ ลูกเคารพบิดามารดา มีประเพณีที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับญาติ สหายผู้เป็นที่รัก การระลึกถึงความสัมพันธ์ความคุ้นเคยที่มีต่อกัน เช่นบุญข้าวประดับดิน ประเพณีสงกรานต์

3. การทำบุญบูชาศาสนา โดยการทำบุญในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ทั้งประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ทุกงานประเพณีล้วนมีพิธีสงฆ์มาเกี่ยวข้องในฐานะแกนหลักในการสร้างเสริมศีล สร้างบุญกุศลให้กับตนเอง ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่บรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว

ลักษณะร่วมทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวข้างต้น นับเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ ไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรม และการนับถือศาสนา ตลอดจนวิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกัน และยังมีการส่งผ่านวัฒนธรรมกันตลอดเวลาผ่านการไปมาหาสู่ ติดต่อซื้อขาย ตลอดจนการย้ายถิ่นฐานข้ามไปมาระหว่างกัน และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือทั้งสามประเทศมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมเดียวกันนั่นคือ อินเดีย และจีน ซึ่งเรียกว่า ความพ้องของวัฒนธรรม (สมชาย เสียงหลาย: เอกสารประกอบการบรรยาย) การที่ประเพณีสงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน สะท้อนลักษณะร่วมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น จนอาจนับได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของทั้ง 3 ประเทศนั้น นับเป็นก้าวแรกของการค้นหาอัตลักษณ์ร่วม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกัน ตามคำขวัญของอาเซียน “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์

หนึ่งประชาคม” ที่ชี้นำไปถึงการสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ที่มุ่งให้ประเทศในอาเซียนส่งเสริมอัตลักษณ์ร่วมกันของตนและความรู้สึกเป็นเจ้าของในหมู่ประชาชนของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและคุณค่าร่วมกันของอาเซียน ซึ่งการที่อาเซียนจะมีอัตลักษณ์ร่วมกันได้นั้นต้องมีความตระหนักรู้ร่วมกัน มีความเชื่อมโยงทางจิตใจที่มีจิตสำนึกและวัฒนธรรมร่วมกัน (สาวิตรี สุวรรณสถิตย์. 2556)

กระบวนการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันระหว่าง ไทย ลาว กัมพูชา เกี่ยวกับประเพณี สงกรานต์ บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน นั้น สามารถเริ่มจาก การศึกษาลักษณะร่วมของวัฒนธรรม และต่อยอดโดยกลไกของกระบวนการทางวัฒนธรรมและปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอันประกอบด้วยหลักอยู่ 3 กระบวนการ นั่นคือ กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม กระบวนการรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่น และการผสม กลืนกลายทางวัฒนธรรม (อมรา พงศาพิชญ์. 2537) ซึ่งเป็นกลไกที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หากแต่มีการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาวรรณธรรมร่วมในมิติที่ลึกขึ้น และการพัฒนาให้เกิดการปลูกฝังวัฒนธรรมร่วมเหล่านั้น นอกเหนือจากการส่งผ่านทางวัฒนธรรมตามปกติที่เป็นการเรียนรู้รุ่นต่อรุ่น มาเป็นการส่งผ่านทางระบบการศึกษาย่อมจะทำให้การส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความเป็นพลวัต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และการรับรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ ดังนั้นจึงสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการศึกษา ในด้านหลักสูตรท้องถิ่น ด้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการศึกษาปรากฏการณ์ด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่น ๆ ที่ต้องการศึกษาสภาพการดำรงอยู่ของประเพณีงานบุญในราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชาได้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไปสามารถทำได้ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ

- 1) การสร้างสื่อ/หลักสูตร วัฒนธรรมร่วมระหว่าง ไทย ลาว และกัมพูชา
- 2) การพัฒนาครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมระหว่าง ไทย ลาว และกัมพูชา
- 3) การศึกษาการส่งผ่านทางวัฒนธรรมของไทย ลาว กัมพูชา
- 4) การศึกษานิทานพื้นบ้าน การละเล่น ฯลฯ ของประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

เอกสารอ้างอิง

- ศิริพร ฅกลาง (บรรณาธิการ). (2558). “ประเพณีสร้างสรรค์” ในสังคมไทยร่วมสมัย. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สมชาย เสี่ยงหลาย. (2554). เอกสารประกอบการปาฐกถาเรื่อง “การสานสัมพันธ์ลุ่มแม่น้ำโขงผ่านวัฒนธรรม”. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2559, สืบค้นจาก old.m-culture.go.th/policy/ckfinder/userfiles/files/policy2550-2554/02.doc
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาวิตรี สุวรรณสถิตย์. (2556). *อาเซียนกับมรดกโลก = ASEAN and the world heritage*. ใน การสัมมนาวิชาการประจำปี 2555/2556 อาเซียนศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2556). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “ศิลปะและวัฒนธรรมร่วมอาเซียน”. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2559, สืบค้นจาก <http://www.bacc.or.th/event/Common-Identity-Among-ASEAN-Socio-Cultural-Community.html>
- Fraenkel, Jack R. And Norman E. Wallen. (2009). **How to Design and Evaluate Research in Education**. New York. McGraw-Hill Companies.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

สะอาด ศิริโชติ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ศึกษากระบวนการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อให้ทราบถึงการป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่จะเกิดกับการดำเนินงาน และเป็นเครื่องมือกลไกที่สำคัญของผู้บริหารในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายในที่หน่วยงานกำหนด รวมไปถึงทราบปัจจัยด้านองค์ประกอบมาตรฐานการควบคุมภายในที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 403 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายเชิงวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานวัดความสำคัญ 5 ระดับ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายใน ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากสภาพแวดล้อมของการควบคุมที่มีโครงสร้างขององค์กรที่ดี มีการกำหนดลำดับการบริหาร การควบคุมความรับผิดชอบ การรายงานผลการปฏิบัติงาน และความรับผิดชอบของบุคลากรในระดับต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคล และให้หน่วยตรวจสอบภายในมีบทบาทในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการควบคุมภายในเพื่อพัฒนาระบบการควบคุมภายในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ และปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลไปยังด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน

¹ หัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2. ด้านการประเมินความเสี่ยง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายในด้านประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก มหาวิทยาลัยมีกระบวนการที่สำคัญที่ใช้ในการระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยง ที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร จะส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ซึ่งจะสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนของกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน โดยมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การรายงานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านกิจกรรมการควบคุม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายในด้านประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก มหาวิทยาลัยมีนโยบาย ระเบียบ และวิธีปฏิบัติ รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้นำไปปฏิบัติ ในการลดหรือควบคุมความเสี่ยง และได้รับการสนองโดยมีการปฏิบัติตาม โดยให้หน่วยตรวจสอบ ภายในมีบทบาทในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การรายงานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านสารสนเทศการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายในด้านประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก มหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน การพัฒนาระบบสารสนเทศในแต่ละด้านโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการปรับปรุงการทำงาน มีการสนับสนุนและส่งเสริมระบบการควบคุมภายในของหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และให้การสนับสนุนการพัฒนาระบบสารสนเทศในการรายงานทางการเงิน รวมไปถึงมีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย

5. ด้านการติดตามประเมินผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายในด้านประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานโดยหน่วยตรวจสอบภายใน มีการตรวจสอบประเมินผล การปฏิบัติงาน จากหน่วยงานภายนอก และผู้บริหารมีการประชุมความคืบหน้าของการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน เป็นประจำทุกเดือน ส่งผลต่อด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงานโดยมีการตรวจสอบ ติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงาน และจะนำมาซึ่งความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน โดยมีการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: องค์กรประกอบมาตรฐานการควบคุมภายใน, ระบบการควบคุมภายใน

Abstract

The aims of this research were to study factors affecting on development Internal Control System in Sisaket Rajabhat University, to study Internal Control System in Sisaket Rajabhat University and to study relationship between factor affecting on development Internal Control System in Sisaket Rajabhat University in order to know prevention or reduce risk happening with performance and to be important tool for the administrators in achievement test of outcome following the way of Internal Control System which office arranged including to know factor of Internal Control Standard which relevance to develop Internal Control System in Sisaket Rajabhat University.

The population used for the study included 403 personnel of Sisaket Rajabhat University. The research instrument was a questionnaire presenting the data analysis descriptive table. The data were analyzed by descriptive statistics, percentage and mean statistics by using 5 rating scales and correlation analysis.

The research findings found that factors affecting on development Internal Control System in Sisaket Rajabhat University in 5 aspects have a positive relationship with Internal Control System on effectiveness of job performance, reliability of financial reports, following the laws, rules and regulations, there were as follows;

1. Control environment, there was a positive relationship with Internal Control System, on effectiveness of job performance, reliability of financial reports, following the laws, rules and regulations due to the environment of the control was a good organization structure, determined administrative tasks, responsibility control, job performance reports, and responsibility of personnel in every sections on basis of knowledge and ability of each person and to let the office of Internal Auditing Unit getting role and take action for implement of internal control in order to develop internal control system on effectiveness of job performance effectually and following the laws, role and regulations which effecting toward reliable of financial reports.

2. Risk evaluation, there was a positive relationship with internal control system, on effectiveness of job performance, reliability of financial reports, following the laws, rules and regulations due to the university has the important process in using determining and risk analysis affecting on organizational implementation impact to effectiveness of job performance which can be followed the laws, rules and regulations and reliability of finance reports by checking, monitoring and evaluating data reports always.

3. Control activities, there was a positive relationship with internal control system on effectiveness of job performance, reliability of financial reports, following the laws, rules and regulations due to the University has a policy, regulations included various methods which administrators has determined for guidelines in reducing and controlling the risk and to follow the rules by the way of the Internal Auditing Unit has a role promoting in following the laws, rules and regulations and checking, monitoring and evaluating data reports always.

4. Information technology, there was a positive relationship with internal control system on effectiveness of job performance, reliability of financial reports, following the laws, rules and regulations due to the University has supported development information technology system in each ways by using personnel participation, support and promote internal control system for job implementation, to reliability of financial reports, and support development information technology system in financial reports included job performance step by step following the laws, regulations concerning with the University.

5. Monitoring and evaluation, there was a positive relationship with Internal Control System on effectiveness of job performance; reliability of financial reports, following the laws, rules and regulations due to the University has checked job performance from the Internal Auditing Unit. There was monitoring and evaluation job performance from outside sectors and the administrators have a meeting progress of job performance in each aspect monthly. This made on effectiveness of job performance by checking and evaluation job performance continuously both internal and external organization and to getting reliable of finance reports by following the laws and regulations concerned.

Keywords: Factors of Internal Control Standard, Internal Control System

บทนำ

การควบคุมภายใน เป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้กำกับดูแล ฝ่ายบริหารและบุคลากรของหน่วยรับตรวจจัดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า การดำเนินงานของหน่วยรับตรวจจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ซึ่งรวมถึงการดูแลรักษาทรัพย์สินการป้องกันหรือลดความผิดพลาดความเสียหาย การรั่วไหล การสิ้นเปลืองหรือการทุจริตในหน่วยรับตรวจ ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรี (ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยทั้งภายในและภายนอก และมีความสำคัญเหนือการตอบสนองของแต่ละบุคคลที่มีวัตถุประสงค์และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ซึ่งการพัฒนาระบบการควบคุมภายใน จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมภายในให้เพียงพอเหมาะสม และมีการปฏิบัติจริง โดยการควบคุมจะดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เหมาะสม ทันเวลา ซึ่งการควบคุมภายในจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ และโครงสร้างขององค์กรตามมาตรฐานการควบคุมภายใน

ระบบการควบคุมภายในเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษาจัดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานของหน่วยงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยต้องจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสมขึ้นภายในหน่วยงาน เพื่อทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานวางไว้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการควบคุมภายในเป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในหน่วยงาน และยังเป็นเครื่องมือช่วยป้องกัน รักษา และดูแลการใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปอย่างคุ้มค่า รวมไปถึงช่วยในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบการควบคุมภายในส่งผลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในหรือไม่อย่างไร ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยด้านองค์ประกอบการควบคุมภายในมีความสัมพันธ์กับระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 403 คน (ระบบบริหารงานบุคคล : ออนไลน์ ข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2558)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 197 คน โดยเปิดตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด 2545 : 187)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและหลักการวิจัย แล้วนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว มาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence : IOC) โดยใช้เกณฑ์ 0.60 - 1.00 เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาของเครื่องมือในการวิจัย
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เกณฑ์ตามข้อ 2 ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67 จำนวน 3 ข้อ และค่า IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 32 ข้อ
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้จัดเก็บข้อมูล (Try Out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.967
5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์ของเอกสารเพื่อเตรียมแจก

2. ดำเนินการส่งแบบสอบถามโดยแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 197 ฉบับตามหน่วยงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยมาติดต่อขอรับในวันถัดไป หรือขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบกลับทางช่องรับเอกสารหน่วยตรวจสอบภายใน ภายใน 15 วันหลังจากได้รับแบบสอบถาม

3. นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปต่อไป

3. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 และ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัยซึ่งกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายเชิงวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานวัดความสำคัญ 5 ระดับ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 ร้อยละ (Percentage)
- 1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
- 1.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม

2.1 การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item -total Correlations

2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้วิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC)

2.3 สถิติที่ใช้ทดสอบคุณลักษณะตัวแปร คือ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity Test) โดยการใช้ค่า Variance Inflation Factors (VIFs)

2.4 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนากระบวนการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 3.95$) ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม ($\bar{X} = 3.87$) และด้านกิจกรรมการควบคุม ($\bar{X} = 3.86$)

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนากระบวนการควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนากระบวนการควบคุมภายใน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม	3.87	0.66	มาก
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	3.77	0.76	มาก
3. ด้านกิจกรรมการควบคุม	3.86	0.76	มาก
4. ด้านสารสนเทศการสื่อสาร	3.81	0.69	มาก
5. ด้านการติดตามประเมินผล	3.95	0.70	มาก
รวม	3.85	0.71	มาก

2. ระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีระดับความคิดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.03$) ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ($\bar{X} = 3.84$) และด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.81$)

ระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ระบบควบคุมภายใน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน	3.81	0.677	มาก
2. ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน	3.84	0.656	มาก
3. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง	4.03	0.669	มาก
รวม	3.89	0.667	มาก

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความสัมพันธ์กับระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.390 – 0.755 และสามารถเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านกิจกรรมการควบคุมกับด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ($r = 0.755$) ด้านการประเมินความเสี่ยงกับด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ($r = 0.754$) และด้านการประเมินความเสี่ยงกับด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ($r = 0.746$)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในระดับสูงซึ่งอาจเกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs พบว่า VIFs ของตัวแปรอิสระปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีค่าตั้งแต่ 1.753 – 2.623 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Lee, Lee and: 2000 : 740)

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ตัวแปร	ด้านประสิทธิผล และประสิทธิภาพ ของการดำเนินงาน	ด้านความเชื่อถือ ได้ของรายงาน ทางการเงิน	ด้านการปฏิบัติตาม กฎหมายระเบียบ และข้อบังคับที่ เกี่ยวข้อง
ด้านสภาพแวดล้อม ของการควบคุม	0.676 0.000**	0.484 0.000**	0.545 0.000**
ด้านการประเมิน ความเสี่ยง	0.754 0.000**	0.686 0.000**	0.746 0.000**
ด้านกิจกรรม การควบคุม	0.755 0.000**	0.587 0.000**	0.680 0.000**
ด้านสารสนเทศ การสื่อสาร	0.638 0.000**	0.524 0.000**	0.390 0.000**
ด้านการติดตาม ประเมินผล	0.735 0.000**	0.716 0.000**	0.705 0.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศ และการสื่อสาร และด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ นำปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบควบคุมภายในมาปรับใช้ในด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม โดยให้หน่วยตรวจสอบภายในมีบทบาทในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการควบคุมภายใน ซึ่งมีการกำหนดโครงสร้างลำดับการบริหารโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคลและมีผู้บริหารให้การสนับสนุน ด้านการประเมินความเสี่ยง มีกระบวนการที่สำคัญที่ใช้ในการระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ด้านกิจกรรมการควบคุม ผู้บริหารกำหนดให้มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและมีการตรวจนับทรัพย์สิน เป็นระยะ ๆ และดำเนินการตามควรแก่กรณีรวมถึงปรับปรุงทะเบียนทรัพย์สินให้ถูกต้อง ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารให้การสนับสนุนการพัฒนาระบบสารสนเทศในแต่ละด้านโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงงาน ด้านการติดตามประเมินผล มีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานโดยหน่วยตรวจสอบภายในและจากหน่วยงานภายนอก

มหาวิทยาลัย มีสภาพแวดล้อมของการควบคุมเป็นองค์ประกอบที่มีผลกระทบอย่างมากต่อกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นในองค์กร และในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ดังนั้น สภาพแวดล้อมของการควบคุมที่ดีจะเป็นการสร้างบรรยากาศให้บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของระบบควบคุมภายในซึ่งจะเอื้ออำนวยให้เกิดโครงสร้างของการควบคุมภายในและวินัยของบุคลากรในการยอมรับระบบที่องค์กรได้กำหนดขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของธนพร ชูจิตต์ประชิด (2550) พบว่าสภาพแวดล้อมการควบคุมในด้านปรัชญาและรูปแบบการทำงานของผู้บริหาร ด้านความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการบริหารและการปฏิบัติงาน ด้านการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านโครงสร้างของหน่วยงาน ด้านนโยบายการบริหารและการพัฒนาด้านบุคลากร โดยรวมมีการปฏิบัติที่ดีพอสมควรแต่มีข้อบกพร่องอยู่บ้าง และปฏิบัติสอดคล้องตามแนวการควบคุมทั่วไปและการควบคุมระบบงาน โดยมีระดับการควบคุมภายในทางด้านการแบ่งแยกหน้าที่สูงที่สุด ซึ่งจะช่วยป้องกันความเสี่ยงและช่วยให้การควบคุมภายในของระบบสารสนเทศจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนกิจกรรมการควบคุมภายในที่จำเป็นและเหมาะสมกับหน่วยงานราชการมากที่สุดคือ ด้านการควบคุมซอฟต์แวร์ระบบ เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมภายในกับระดับการควบคุมระบบสารสนเทศทางการบัญชี พบว่า มีความสัมพันธ์ กล่าวคือ ถ้าหน่วยงานราชการมีสภาพแวดล้อมการควบคุมที่ดีจะสร้างรากฐานที่ดีให้กับระบบการควบคุมภายใน ซึ่งจะส่งผลให้องค์ประกอบการควบคุมภายในดีขึ้น จึงเสนอแนะว่าการวางระบบการควบคุมภายในในระบบสารสนเทศทางการบัญชีควรคำนึงถึง พันธกิจ เป้าหมาย ลักษณะการดำเนินงาน ลักษณะขององค์กรเพื่อช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน

2. จากการศึกษาถึงระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า ระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ระบบควบคุมภายในเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษาจัดให้มีขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานของหน่วยงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงานมีการสนับสนุนและส่งเสริมระบบการควบคุมภายในของหน่วยงานเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์โดยการค้นหาและนำเอาวิธีการควบคุมเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมีนโยบาย ระเบียบ และวิธีปฏิบัติ รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ในการลดหรือควบคุมความเสี่ยง ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินมีการตรวจสอบติดตาม และประเมินผลการรายงานข้อมูลเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยมีผู้บริหารให้การสนับสนุน การพัฒนาระบบสารสนเทศในการรายงานทางการเงินรวมถึงการกำหนดลำดับการควบคุม การสอบทานความรับผิดชอบในการรายงานผลการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งให้หน่วยตรวจสอบภายในมีบทบาทในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการดำเนินงานระบบควบคุมภายในเป็นภาระงานที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนและแนวทางที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับกรมบัญชีกลาง (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ระบบการควบคุมภายใน” หมายถึง นโยบายและวิธีการปฏิบัติ (การควบคุมภายใน) ซึ่งผู้บริหารของกิจการกำหนดขึ้น เพื่อช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้บริหารที่จะให้เกิดความมั่นใจเท่าที่จะสามารถทำได้ว่าการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหาร การป้องกันรักษาทรัพย์สิน การป้องกันและการตรวจพบทุจริตและข้อผิดพลาด ความถูกต้องและครบถ้วนของการบันทึกบัญชี และการจัดทำข้อมูลทางการเงินที่เชื่อถือได้อย่างทันเวลา เช่นเดียวกับ สำนักบัญชีและตรวจสอบภายใน (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่าระบบควบคุมภายใน หมายถึงระบบการควบคุมกระบวนการในการปฏิบัติงานที่คณะ ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจในระดับที่สมเหตุสมผลว่าการบริหารและการปฏิบัติงานจะสามารถบรรลุเป้าหมาย และให้เกิดผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งครอบคลุมถึงกระบวนการในการจัดการวิธีการหรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์การ

3. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายใน ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1 ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายใน ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก สภาพแวดล้อมของการควบคุมที่มีโครงสร้างขององค์กรที่ดี มีการกำหนดลำดับการบริหาร การควบคุมความรับผิดชอบ การรายงานผลการปฏิบัติงาน และความรับผิดชอบต่อบุคลากรในระดับต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคล และให้หน่วยตรวจสอบภายในมีบทบาทในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการควบคุมภายในเพื่อพัฒนาระบบการควบคุมภายในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน บรรลุวัตถุประสงค์ และปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลไปยังด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน

3.2 ด้านการประเมินความเสี่ยง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายใน ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีกระบวนการที่สำคัญที่ใช้ในการระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยง ที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ขององค์กร จะส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ซึ่งจะสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนของกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน โดยมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การรายงานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

3.3 ด้านกิจกรรมการควบคุม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีนโยบายระเบียบ และวิธีปฏิบัติ รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้นำไปปฏิบัติในการลดหรือควบคุมความเสี่ยง และได้รับการสนองโดยมีการปฏิบัติตาม โดยให้หน่วยตรวจสอบภายในมีบทบาทในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การรายงานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

3.4 ด้านสารสนเทศการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนการพัฒนาระบบสารสนเทศในแต่ละด้านโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงการทำงาน มีการสนับสนุนและส่งเสริมระบบการควบคุมภายในของหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และให้การสนับสนุนการพัฒนาระบบสารสนเทศในการรายงานทางการเงิน รวมไปถึงมีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย

3.5 ด้านการติดตามประเมินผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบควบคุมภายใน ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานโดยหน่วยตรวจสอบภายใน มีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภายนอก และผู้บริหารมีการประชุมความคืบหน้าของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านเป็นประจำทุกเดือน ส่งผลต่อด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงานโดยมีการตรวจสอบติดตามผล การปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงาน และจะนำมาซึ่งความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน โดยมีการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

สอดคล้องกับยุภา วิเศษศรี (2550) พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานของระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สภาพแวดล้อมองค์กร กิจกรรมการควบคุมสารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล และผลการดำเนินงานระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการดำเนินงานกับผลการดำเนินงานระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ พบว่า ปัจจัยการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อมองค์กรและด้านสารสนเทศและการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในทิศทางเดียวกันในระดับค่อนข้างสูง ปัจจัยการดำเนินงานด้านกิจกรรมการควบคุมและการติดตามประเมินผลมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานระบบควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ พบว่า ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมองค์กร เช่น จำนวนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณสำหรับการดำเนินงานมีไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานระบบควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุมผู้บริหารขาดการสนับสนุนให้บุคลากรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านสารสนเทศและการสื่อสารการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ยังไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายใน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามประเมินผล เนื่องจากปัจจัยองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดยมีสภาพแวดล้อมของการควบคุมเป็นรากฐานที่สำคัญขององค์ประกอบอื่น เป็นสิ่งจำเป็นที่มีอยู่ในการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ควรให้ความสำคัญและกำกับดูแลปัจจัยองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยให้ผู้บริหารที่กำกับดูแลรายงานผลระบบควบคุมภายในในแต่ละด้านให้หัวหน้าส่วนราชการทราบเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาถึงความสัมพันธ์ในปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในด้านอื่น ๆ เพื่อนำประยุกต์ใช้กับงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เช่น งานวิชาการ งานวิจัย และประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การบริหารงานของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินในการบริหารงบประมาณของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เช่น ทักษะความรู้ความสามารถ ภาวะผู้นำ ระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน เพื่อให้การบริหารงานของมหาวิทยาลัยเป็นรูปธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ และมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบควบคุมภายในมาใช้ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคล การสัมภาษณ์แบบกลุ่มจากผู้ปฏิบัติงานจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกไว้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนาระบบตรวจสอบภายใน. (2545). **แนวปฏิบัติระบบควบคุมภายในภาครัฐราชการ**. กรุงเทพฯ: สำนักบัญชีและตรวจสอบภายในกรมบัญชีกลาง.
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. (2544). **ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544**. กรุงเทพฯ : สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน.
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. (2545). **คำแนะนำ : การนำมาตรฐานการควบคุมภายในไปใช้ในเชิงปฏิบัติ**. ม.ป.ท. .
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. (2545). **การควบคุมภายใน, วิธีการป้องกันความเสียหายและความสูญเสีย**.เอกสารแนะนำการควบคุมภายในจัดทำขึ้นสำหรับแนะนำผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน.

สังเคราะห์งานวิจัยในจังหวัดศรีสะเกษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชานนท์ ไชยทองดี¹

บทคัดย่อ

การสังเคราะห์งานวิจัยในจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดศรีสะเกษในมิติต่างๆ ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบโดยใช้รูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยเอกสาร (documentary research) ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานการวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า

1. การวิจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติจำนวน 25 เรื่อง เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และเพื่อพัฒนารวมถึงการแก้ปัญหาทรัพยากร นอกจากนี้ยังศึกษาการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และการแก้ปัญหาสุขภาพ

2. การวิจัยด้านการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านการท่องเที่ยวจำนวน 20 เรื่อง เป็นการศึกษาโบราณสถานซึ่งพบมากในจังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ การศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้พื้นที่ศึกษาในเขตอีสานใต้ซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมกัน

3. การวิจัยด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น จำนวน 30 เรื่อง ซึ่งเน้นไปที่การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้ระบบนิเวศ และการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติดร่วมกันนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการป่า และการใช้ทรัพยากรชีวภาพในรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

4. การวิจัยด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว จำนวน 24 เรื่อง ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการอบรมเด็กในชุมชน การศึกษาการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของเด็ก และเยาวชน การศึกษาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับเด็ก

5. การวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ผลการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ จำนวน 24 เรื่อง ผลการศึกษา พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรม ความเชื่อ ภาษา ซึ่งเป็นการศึกษาในแง่ของการรวบรวม การอนุรักษ์ และการฟื้นฟู โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

6. การวิจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดศรีสะเกษรวมทั้งหมด 18 เรื่อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาและการจัดการทรัพยากรนั้นมีผู้ที่สนใจและศึกษาค้นคว้ามาก สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบัน นักวิชาการได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา และการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นตลอดจนการศึกษาในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา องค์การชุมชน อย่างชัดเจนเป็นจำนวนมากนอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้น วิกฤติและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนได้ ซึ่งภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความงามที่ จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพา ตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

7. การวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 เรื่อง จากการสังเคราะห์สรุปได้ว่างานเขียนส่วนใหญ่อยู่ในมิติ เศรษฐกิจและสังคม งานวิจัยเกือบทั้งหมดชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่เดิมแล้วในสังคมไทย ซึ่งมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มาจากศาสนาธรรมต่าง ๆ เชื่อมต่อสถาบันครอบครัว โรงเรียน ศาสนา เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การสังเคราะห์, การวิจัย, จังหวัดศรีสะเกษ

บทนำ

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ลักษณะภูมิประเทศทางตอนใต้ เป็นที่สูง มีประชากรประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย ซึ่งพูดภาษาถิ่นต่างกัน เช่น ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาขุย ภาษาเยอ และภาษาเขมร ประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน และนับถือผีมาแต่เดิม

จังหวัดศรีสะเกษได้กำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัด คือ “ประตูการค้าและการท่องเที่ยว สู่อารยธรรมขอมโบราณ ดินแดนเกษตรปลอดภัยได้มาตรฐาน” ภายใต้พันธกิจส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศอาเซียน เสริมสร้างสินค้าเกษตรปลอดภัย และได้มาตรฐาน รวมถึงการเพิ่มมูลค่าอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรส่งเสริมสุขภาวะ การศึกษา การกีฬา และเพิ่มความร่มรื่นของพื้นที่สีเขียวสร้างความมั่นคง ความเป็นระเบียบ และความสงบเรียบร้อย ของบ้านเมืองบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัดให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีบทบาทและ หน้าที่หลักในการจัดการศึกษา และพัฒนานคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ มีภูมิคุ้มกัน มีคุณภาพ จึงได้กำหนดกรอบการพัฒนามหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันและ การคาดการณ์ในอนาคต เพื่อยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยในการผลิต และพัฒนาบุคลากรที่มี คุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้

และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของหลักธรรมาภิบาล และเครือข่ายทางการศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ และแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเป็นมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบด้านการศึกษาดุติศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ จึงเกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการวิจัย ดังเป้าประสงค์การพัฒนามหาวิทยาลัยด้านการวิจัยที่ว่า

“งานวิจัยและงานสร้างสรรค์นำไปพัฒนาท้องถิ่น และประเทศชาติได้อย่างแท้จริง”

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยฯ ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการวิจัยให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสู่สากล สามารถบูรณาการบุคคล และทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพการวิจัย และองค์ความรู้ด้านการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดศรีสะเกษ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการสังเคราะห์งานวิจัยในศรีสะเกษโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเพื่อทบทวนงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อสังเคราะห์งานวิจัยบนฐานของข้อมูลของจังหวัดศรีสะเกษ อันจะเป็นพื้นฐานในการวิจัยในด้านต่าง ๆ รวมถึงสามารถนำไปบูรณาการในการพัฒนาจังหวัดฯ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยบนฐานของพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดศรีสะเกษที่มีการเผยแพร่ในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ หอสมุดสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน ตลอดจนเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยเริ่มต้นการวิจัยตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2557 – 30 กันยายน 2558 ครอบคลุมงานวิจัยตั้งแต่ พ.ศ. 2522 – พ.ศ.2557

ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

ได้เผยแพร่ความรู้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจได้ศึกษาข้อมูล และเรียนรู้นำไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

1.1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ

รายงานงานวิจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรแบบยั่งยืน ของจังหวัดศรีสะเกษ

1.1.1 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2522 มี 1 เรื่องคือ

กุลยา วิรารัตน์. (2522). การศึกษาเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาการเกษตรนิคมสร้างตนเอง ปรีอใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

1.1.2 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2531 มี 1 เรื่องคือ

ทิพาพันธ์ สุนทรพิพิธ. (2531). การสร้างแบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัด ศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหิดล.

1.1.3 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2549 มี 3 เรื่องคือ

ครรชิต พิระภาค. (2549). พลวัตของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำ และดินในเขตป่าบุ่ง ป่าทามในลุ่มน้ำมูลตอนกลาง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หทัยชนก นันทพานิช. (2549). การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณ พื้นที่ชุ่มน้ำสบมูล ชี จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

อนงค์นุช ไชยโชติ. (2549). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อราคาที่ดินการเกษตร ในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

1.1.4 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2551 มี 2 เรื่องคือ

ศิริพร เผือกยิ้ม. (2551). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตข้าวหอมมะลิ โดยใช้ปุ๋ยพืชสดในพื้นที่ ตำบลไผ่ อำเภอรามัน จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วระเดช ภาวัตเวคินและประวุฒิ เพิ่มทรัพย์. (2551). ผลสัมฤทธิ์แนวทางส่งเสริม การเกษตรเบ็ดเสร็จ : ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

1.1.5 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2552 มี 5 เรื่องคือ

ณรงค์ คงบำรุง. (2552). กระบวนการพัฒนาอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยประชาชนบ้านหนองบัว หมู่ที่ 6 ตำบลโนนสูง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

อิษราภรณ์ หงส์ทอง. (2552). ผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพ เกษตรกรกลุ่มปลูกหอมแดง ตำบลบึงบอน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทวีชัย ใจพร. (2552). การจัดการป่าชุมชนโดยชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนดงบก บ้านโนนหนองสิม ตำบลเขิน อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ภาสกร นันทพานิช. (2552). การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม ของเกษตรกรเพื่อพัฒนาการเกษตรของชุมชน : กรณีศึกษาการพัฒนาการปลูกพริกปลอดสารพิษ บ้านอีปาด ตำบลอีปาด อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ปรียาพร โคตรมงคล. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

1.1.6 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2553 มี 5 เรื่องคือ

นันทิดา เหมือนมาตย์. (2553). ผลของการเรียนรู้ต่อการใช้สารเคมีกลุ่มมอร์แกโนฟอสเฟตในการปลูกผักกาดขาวของเกษตรกรตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุภาพร นามวงศ์. (2553). กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมในการลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จตุพล ทองบุตร. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พัฒนศักดิ์ พรหมศรี. (2553). พัฒนาการปลูกข้าวนาปรังขององค์การบริหารส่วนตำบลลุง อำเภอศีลาจาด จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประทวน วราพัฒน์. (2553). รูปแบบการบริหารจัดการการปลูกพริกของเกษตรกรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทาม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.1.7 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2554 มี 6 เรื่องคือ

สมควร สีสวนและธนพนธ์ธิดสังข์. (2554). ศึกษาผลการประเมินโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปีงบประมาณ 2554 กรณีศึกษา : วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

ผ่อง เทพพร. (2554). การจัดการธุรกิจยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอยุทธยา จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

สมพร โกศล และคณะ. (2554). ระยะเวลาที่เหมาะสมในการอนุบาลลูกปลาเทโพด้วยอาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ดทดแทนไรแดง. ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดศรีสะเกษ.

ดาวรุ่ง แซ่ควั และคณะ. (2554). โครงการศึกษาการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนบ้านระกา ตำบลโคกเพชร อำเภอยุทธยา จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ลินจง โพชาริ. (2554). การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านชำดามย์ ตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พัทธยา ชุมสงคราม. (2554). ผลการใช้ชุดการสอนเรื่องวิกฤตการณ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกันทรลักษ์วิทยา จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

1.1.8 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2555 มี 2 เรื่องคือ

จิราพร ทรงพระ. (2555). การใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ตำบลเมืองแคน อำเภอรามัญ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จุริภรณ์ อาจาสาลี. (2555). ผลของการประยุกต์ใช้โปรแกรมความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร อำเภอมือเืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

งานวิจัยที่ศึกษาในด้านทรัพยากรธรรมชาติส่วนหนึ่งเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาพลวัตของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำและดินในเขตป่าบุ่ง ป่าทามในกลุ่มน้ำมูลตอนกลาง โดยเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำมูล ชี ในจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี รวมถึงการศึกษาชนิดพันธุ์พืช และการฟื้นตัวระบบนิเวศน์ป่าทาม/ป่ารอยต่อในเขตป่าชุมชน ตำบลหนองแคน อำเภอรามัญ จังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้การจัดการป่าชุมชนโดยชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนดงบก บ้านโนนหนองสิมตำบลเงิน อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ

งานวิจัยที่รวบรวมดังกล่าวยังทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์แนวทางส่งเสริมการเกษตรเบ็ดเสร็จ : ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ และการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ตำบลเมืองแคน อำเภอรามัญ จังหวัดศรีสะเกษ อันนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านขำตารมย์ ตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

งานวิจัยในประเด็นดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม- นิยมปลูกพืชเศรษฐกิจและทำข้าวนาปี อาทิ

- ราคาสินค้าเกษตรผันผวนและตกต่ำ
 - เกษตรอินทรีย์ถดถอยอย่างต่อเนื่องเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง
- ทำให้นโยบายของแต่ละรัฐบาลไม่ได้รับการตอบสนองนโยบาย
- เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ภาครัฐได้จัดหาน้ำเพื่อบรรเทาผลกระทบจากภัยแล้ง
 - เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญส่งผลให้เกิดความแห้งแล้งผิดปกติเป็นระยะเวลานาน
 - เกิดผลิตภัณฑ์สินค้าออร์แกนิกเพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากสภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำทำให้

การขายสินค้าทางการเกษตรและอาหารชะลอตัวลงและถดถอย สินค้าทางการเกษตรจึงปรับตัวสูงขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ในจังหวัดศรีสะเกษ มีผู้ศึกษาและทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนใหญ่นำมาจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ และป่าไม้มากที่สุด เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้ง

นอกจากนี้ยังพบว่าการทำวิจัยเกี่ยวกับเกษตรนั้นมุ่งส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ อาทิ ยางพารา หอมแดง พริก และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ทั้งยังมุ่งวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารเคมีและผลกระทบจากการใช้สารเคมีอีกด้วย

1.2 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

รายงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ

1.2.1 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2543 มี 2 เรื่องคือ

พรศิริ วิรุณพันธ์. (2543). การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เพ็ญศรี เจริญวานิช และคณะ. (2543). การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ คือ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.2.2 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2547 มี 1 เรื่องคือ

สุเทพ พันประสิทธิ์ และคณะ. (2547). กลยุทธ์การจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชายแดนไทยและกัมพูชา กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

1.2.3 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2550 มี 8 เรื่องคือ

กฤษฎา พินศิริ และคณะ. (2550). โครงการศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กุลดี ละม้ายเงิน. (2550). ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำห้วยขนุน ชุมชนภูผาหมอก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

เชิดศักดิ์ ฉายถวิล และคณะ. (2550). การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในเขตพื้นที่อีสานใต้ กับประเทศกัมพูชา : ผ่านเส้นทางช่องสง่า ถึงจังหวัดเสียมเรียบ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ธานินทร์ ไชยเย็น และคณะ. (2550). มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน : กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

บัญชา นาคทอง และคณะ. (2550). โครงการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ประดิษฐ์ ศิลบุตร และคณะ. (2550). ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภูมิจิต เรืองเดช และคณะ. (2550). การปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความต้องการพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทย กรณีศึกษา 19 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ. (2550). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

1.2.4 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2551 มี 3 เรื่อง คือ

ประวุดิ เพิ่มทรัพย์. (2551). ทรรศนะของเกษตรกรต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว : เพื่อเชื่อมต่อจุดผ่านแดนช่องสงฆำบ้านไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ลำพิ่ง บัวจันอัฐ. (2551). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจจากผลกระทบด้านการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาโครงการถนนคนเดินจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

อรรัตน์ แก้วดวงงาม. (2551). ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการท่องเที่ยวเชิงของชุมชนลาว ตำบลสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

1.2.5 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2552 มี 1 เรื่อง คือ

พัชรรัตน์ หารไชย. (2552). การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อกำหนดแนวนโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับจังหวัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผน ภาคและเมืองมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

1.2.6 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2554 มี 2 เรื่อง คือ

นาวิ ชื่นใจ. (2554). พฤติกรรมและความต้องการที่มีต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศของประชาชนจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลินจง โพชาริ. (2554). การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านชำตารมย์ ตำบลตระกาจ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.2.7 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2555 มี 1 เรื่อง คือ

ชื่นกมล เมฆกัลป์จาย. (2555). การศึกษาภาพสะท้อนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวผามออีแดงและอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหารในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

1.2.8 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2556 มี 1 เรื่อง คือ

เมธาวี ศิริวงศ์. (2556). ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมกรณีศึกษางานเทศกาลประเพณีแซนโฌนาตา อำเภอกุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

1.2.9 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2557 มี 1 เรื่อง คือ

อภิญา ธิปเทศ. (2557). แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าประเด็นที่มีการศึกษาวิจัยจะเน้นไปที่การส่งเสริมพัฒนา และการแก้ปัญหาในการท่องเที่ยว

การวิจัยพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มลดลงโดยพิจารณาจากการวิจัยของกองวิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ได้สำรวจไว้เมื่อ พ.ศ.2549-2551 นอกจากนี้ยังพบว่าจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวต่ำเมื่อเทียบกับทั่วประเทศ

1.3 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น

รายงานวิจัยด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น

1.3.1 การศึกษาวิจัยที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ มี 1 เรื่องคือ

ลิสสา ศรีไพล และคณะ. (ม.ป.ป.). โครงการหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง : การจัดกระบวนการเรียนรู้การทำมาหากินของชุมชนในพื้นที่ป่าบุง-ป่าทาม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเพี้ยมาต (รัฐราษฎร์พิทยาคาร) ตำบลหนองแค อำเภอรามันศรีสะเกษ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

1.3.2 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2544 มี 1 เรื่อง คือ

ครรชิต ศรีนพวรรณ. (2544). การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าและการใช้ทรัพยากรชีวภาพของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำมูล อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

1.3.3 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2546 มี 3 เรื่องคือ

ดุสิต สมุทธะภพวงศ์. (2546). กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมไฟป่าสงวนแห่งชาติเขาพระวิหาร : กรณีหมู่บ้านภูมิซรอล อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สมคิด คำผม. (2546). ปัญหาในการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภوخุขัน จังหวัดศรีสะเกษ.มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์)

เสถียร เชื้อลี. (2546). ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะ ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น : ศึกษากรณีอำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.3.4 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2548 มี 1 เรื่องคือ

หนูเวียง วงศ์ประเทศ. (2548).แนวคิดและวิธีการจัดการป่าสาธารณประโยชน์ของชุมชน : กรณีศึกษาป่าโนนแดง บ้านโนนเขวา ตำบลโนนเขวา อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

1.3.5 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2549 มี 1 เรื่องคือ

วินัย ดวงแก้ว. (2549). บทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

1.3.6 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2550 มี 4 เรื่องคือ

เฉลิมวุฒิ บุตรประโคน. (ปีที่วิจัย 2550). ศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านในอนาคต ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคำเนียม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ชูวิทย์ นาเพีย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ปัญหาความยากจน : กรณีศึกษาอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

หทัยชนก นันทพานิช. (2550). การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณ พื้นที่ชุ่มน้ำสบมูล-ชี จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

อุตร ธรรมวงศ์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษา ความสะอาด ในท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลโพนเขวา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.3.7 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2551 มี 1 เรื่อง คือ

สุพิศ วันทะวงษ์. (2551). บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

1.3.8 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2552 มี 2 เรื่อง คือ

สมบัติ เขียว. (2552). แนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนศิระหอโศก ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สมบุญ พรหมลิ. (2552). ความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์)

1.3.9 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2553 มี 5 เรื่อง คือ

แดง คาวี และคณะ. (2553). การศึกษาวิถีชีวิตชนชาติพันธุ์เกี่ยวกับการฟื้นฟู ปลาอุ่มน้ำบ้านใหญ่ ตำบลเมืองคง อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

เพ็ญประภา ดันวงศ์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลกับคุณลักษณะส่วนบุคคล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ภริดา สาริบุตร. (2553). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วรรณเพ็ญ พละศักดิ์. (2553). คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลเงิน อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุภาพร นามวงศ์. (2553). กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมในการลดใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์)

1.3.10 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2554 มี 6 เรื่อง คือ

เชมรัตน์ วงษ์มะณี. (2554). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพสำหรับประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชำ อำเภอมือเกรงศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จำรูญ นาคนวน. (2554). โครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการองค์การทางการเงินชุมชนเพื่อจัดสวัสดิการชุมชนบ้านร่งระ ตำบลตูม อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).

ธนิต เลิศพันธุ์พรหม. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ให้กับกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ผ่อง เทพพร. (2554). การจัดการธุรกิจยางพาราของเกษตรกรในเขตอำเภอนายูง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ศิริรัตน์ จันตรี. (2554). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุรพล ตั้งคนสกุล. (2554). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมของผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

1.3.11 การศึกษาวิจัยปีที่วิจัย 2555 มี 6 เรื่อง คือ

จตุพล ทองบุตร. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกร ในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ธิดินันท์ คำเสียง. (2555). คุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของประชาชน ในเขตอำเภอบึงนาราง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

บังอร ปัญญา. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตอำเภอ ตามแนวชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พรณธิภา หาญสินธุ์. (2555). การพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พรพนา พิลากรณ์. (2555). การบริหารงานพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

วีรินทร์ อุทัยดา. (2555). บทบาทของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอบึงนาราง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

การวิจัยในด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ประเด็นที่มีการศึกษา วิจัย คือ การส่งเสริมและการพัฒนา รวมถึงการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ สิ่งแวดล้อม

1.4 ประเด็นที่เกี่ยวข้องการวิจัยด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว

รายงานวิจัยด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว

1.4.1 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2511 มี 1 เรื่องคือ

พระมหาไพฑูรย์ หาญสามัคคี. (2511). ความคิดเห็นของพระสงฆ์ และครูพี่เลี้ยง ในการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

1.4.2 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2534 มี 1 เรื่องคือ

น้ำทิพย์ พุ่มไม้ทอง. (2534). การสำรวจคุณภาพชีวิต และความต้องการทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวส่วยเขมรในบ้านแจแง และบ้านชำ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

1.4.3 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2539 มี 1 เรื่องคือ

โกวิท จันทร์หอม. (2539). ปัญหาการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัดจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.4.4 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2541 มี 1 เรื่องคือ

ทวีทรัพย์ แผลงศรี. (2541). การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองของ เด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จังหวัดศรีสะเกษ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

1.4.5 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2542 มี 1 เรื่องคือ

ปัทมาภรณ์ แซ่ฮ่วน. (2542). พฤติกรรมการเลี้ยงดูด้านโภชนาการเด็ก 0-5 ปี ที่มีภาวะขาดโปรตีนและพลังงานของครอบครัวในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.4.6 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2545 มี 1 เรื่องคือ

พระมหาไตรวิทย์ จอมวงศ์. (2545). ศักยภาพของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาแก่ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ชนบท : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอยุพันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหิดล.

1.4.7 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2548 มี 1 เรื่อง คือ

เสาวนีย์ ภิณฑรัตน์. (2548). พัฒนาแบบฝึกกิจกรรมส่งเสริมความจำของเด็กปฐมวัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

1.4.8 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2549 มี 1 เรื่องคือ

กานู กองรักษา. (2549). การพัฒนาดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียน กลุ่มเสี่ยง โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.4.9 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2550 มี 1 เรื่องคือ

ปรีชา ทองอินทร์. (2550). การศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก ในโครงการโรงเรียนเพื่อเด็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

1.4.10 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2551 มี 2 เรื่องคือ

ประกายเพชร สุภะเกษ. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการติดเกมคอมพิวเตอร์และสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายในเขตอำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ฐพัชร คันสร. (2551). ประสบการณ์ในการจัดการความปวดแบบเฉียบพลันของเด็กวัยเรียน โดยครอบครัว : กรณีศึกษาโรงพยาบาลศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.4.11 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2552 มี 2 เรื่อง คือ

มาณวิกา บุญรินทร์. (2552). ผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบรูปภาพที่มีต่อความสามารถในการจับใจความของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านโนนไหล่ - หนองเล็ง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมัย คำโท. (2552). การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยตึก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.4.12 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2553 มี 3 เรื่อง คือ

นิยม ธรรมบุญ. (2553). การพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านภูมิศาลา ตำบลโคกเพชร อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

น้ำฝน สุนสาย. (2553). การพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ระดับปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระกา ตำบลโคกเพชร อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อัญชลี เอี่ยมยิ้ม. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานแบบวาดไปเล่าไปที่มีต่อความสามารถในการพูดเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านค้อกำแพง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

1.4.13 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2554 มี 4 เรื่อง คือ

กุสุมา มีศิลป์. (2554). พฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. โรงพยาบาลศรีสะเกษ.

พรรณี โคษาราช. (2554). ผลของโปรแกรมการจัดกิจกรรมตามแนวคิดจิตปัญญาในการพัฒนาและเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุทธาพร ชุขันธิน. (2554). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ต่อการคุ้มครองเด็กและสตรีที่ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมภาณ สืบวงศ์. (2554). ผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานสองภาษาที่มีต่อความสามารถในการพูดภาษาไทยกลางของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านโนนสังวิทยาการ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

1.4.14 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2555 มี 4 เรื่อง คือ

กฤษฎาภรณ์ ทิพใส. (2555). การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตุม (นพค.15 กรป.กลางอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จันทร์เพ็ญ กุญ. (2555). การศึกษาเด็กและเยาวชน กระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดศรีสะเกษ. กลุ่มงานเวชกรรมสังคม.

นพพร สุขชีวี. (2555). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเยาวชน ในเขตอำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วชิระศักดิ์ ชันติวงษ์. (2555). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ในตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

งานวิจัยที่พบจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ของนักศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการติดเกมคอมพิวเตอร์และสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายนอกจากนี้ยังมีการศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก และครอบครัว ได้แก่ รวบรวมเครื่องข่ายยุติความรุนแรงเด็ก สตรี ปัจจัยที่พบมากที่สุด

ปัจจัยของปัญหาที่สูงที่สุดจากการสังเคราะห์งานวิจัยทั้งหมด คือ ปัญหาการติดยาเสพติด ปัญหาการใช้ความรุนแรงและปัญหาตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดทฤษฎีการจูงใจ พอร์เตอร์และลอว์เลอร์ (Porter & Lawler) เห็นว่าผลจากการปฏิบัติงานก่อให้เกิดผลลัพธ์หรือรางวัล ซึ่งรางวัลเหล่านี้ประกอบด้วย รางวัลภายนอก (Extrinsic Rewards) ซึ่ง ได้แก่ รายได้และการเลื่อนตำแหน่ง ส่วนรางวัลภายใน (Intrinsic Rewards) ได้แก่ การยอมรับตัวเอง และความรู้สึกถึงความสำเร็จ ซึ่งแต่ละคนจะประเมินผลถึงความเสมอภาคหรือความยุติธรรมของรางวัลกับความพยายามที่จะได้ใช้ไปรวมทั้งระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หากรู้สึกว่าร่วรางวัลที่ได้รับมีความยุติธรรม บุคคลนั้นก็จะมีคามพึงพอใจในงาน

1.5 การวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

รายชื่องานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

1.5.1 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2532 มี 1 เรื่องคือ

สอาด ทุนภิรมย์. (2532). วัฒนธรรมการทำงานของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย: ศึกษากรณีบ้านพะวร อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.5.2 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2545 มี 1 เรื่อง คือ

เอมอร โกลละสุต. (2545). ปัญหาในการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.5.3 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2546 มี 1 เรื่อง คือ

ทองคำ จันทรโสภา. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมโรงเรียนกับการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

1.5.4 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2547 มี 1 เรื่องคือ

วลีรัตน์ มั่นทุราษ. (2547). การศึกษาวิเคราะห์นันทนาการพื้นบ้านเขมรถิ่น ตำบลศรีสะเกษ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

1.5.5 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2548 มี 2 เรื่องคือ

ปิยะวัฒน์ พันธมาศ. (2548). ภาษาภูไทที่บ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วีรดา ไชยพรรณนา. (2548). การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

1.5.6 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2550 มี 4 เรื่อง คือ

วินัย จำปาอ่อน. (2550). บทบาทของหนังประโมทัยในฐานะเป็นสื่อทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ประจวบ จันทรหมื่น. (2550). การบูรณาการคติความเชื่อในวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาของชาว ส่วย เขมร ลาว เยอ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดูแลลูกหลานในสภาวะการณเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ลดาวลย์ มะลิไทย. (2550). การศึกษาสภาพ และปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาศรีสะเกษ อโศก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิศเวศ อุดมเดชานันติ. (2550). การศึกษาวัฒนธรรมทางภาษา : กรณีชื่อหมู่บ้านนามเมือง อำเภอกุสุมาลย์ และอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

1.5.7 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2551 มี 5 เรื่อง คือ

วรรณิกา นาโสภ. (2551). ความเป็นอยู่ในบริบทพหุวัฒนธรรม: ศึกษากรณีหมู่บ้านใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรศิริ วิรุณพันธ์. (2551). การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัดพระธาตุเรืองรอง. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ประสพ ศรีสมบุรณ์. (2551). ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

อุรารัตน์ แก้วดวงงาม. (2551). ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลาว ต.สระกำแพงใหญ่ อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

เจษฎารัฐ สิงห์คำ. (2551). ความต้องการของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเมืองน้อย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.5.8 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2552 มี 4 เรื่อง คือ

สุพรรณษา อติประเสริฐกุล. (2552). ความเป็นอยู่ในบริบทพหุวัฒนธรรม : ศึกษากรณีหมู่บ้านใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชื่น ศรีสวัสดิ์. (2552). รูปแบบและการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมของหนังบักตื้อต่อสังคมในชนบทอีสานตอนล่าง: อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุรพล ชาเสน. (2552). ตลาดการเมืองภาคประชาชนยุคประชาธิปไตยเต็มใบ : วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพหุชนของประชากรในจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร ศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ประจวบ จันทร์หมื่น. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองกับบทบาทของประชาสังคมในระบบการเมืองท้องถิ่น กรณีศึกษาตำบลเสียว อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

1.5.9 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2553 มี 1 เรื่อง คือ

วิภาณี เผือกบัวขาว. (2553). รูปแบบชุมชนที่เหมาะสมของวัฒนธรรมตาลโตนดในราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

1.5.10 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2555 มี 1 เรื่อง คือ

จุติภพ ป้องสีดา. (2555). ดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.5.11 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2556 มี 1 เรื่อง คือ

บุรณ์เชน สุขคุ้ม. (2556). วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

1.6 การวิจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ

1.6.1 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2545 มี 1 เรื่อง คือ

บุญเลิศ มรกต และคณะ. (2545). การศึกษาหัตถกรรมจักสานครุฑน้อย บ้านสะอาง ตำบลห้วยเหนือ อำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.6.2 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2549 มี 1 เรื่องคือ

ชัชวาล อ่อนละมุล. (2549). ดนตรีในพิธีกรรมมะมั่วตของหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านทุ่งใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

1.6.3 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2550 มี 2 เรื่องคือ

เชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2550). ดนตรีประกอบการรักษาด้วยพิธีกรรม “เรื่อนมะมั่วต” ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

ประจวบ จันทร์หมื่น. (2550). การบูรณาการคติความเชื่อในวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาของชาวส่วย เขมร ลาว เยอ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดูแลลูกหลานในสภาวะการณเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

1.6.4 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2551 มี 3 เรื่อง คือ

ธีราภรณ์ นำทอง. (2551). เรือนมะมั่วต : ทางเลือกในการจัดการสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – เขมร. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ล่อ ไชโยธธา. (2551). ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนตำบล โคกจาน อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ.วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พวงคำ ทองทั่ว และคณะ. (2551). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาพิธีแซนโดนตา อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ.

1.6.5 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2552 มี 1 เรื่อง คือ

ดาวรุ่ง แซ่ไคว้ และคณะ. (2552). ศึกษาการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนบ้านระกา ตำบลโคกเพชร อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกว.).

1.6.6 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2554 มี 1 เรื่อง คือ

ประดิษฐ์ ศิลาบุตร. (2554). เยอศรีสะเกษ: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

1.6.7 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2555 มี 2 เรื่อง คือ

ขวัญชีวัน ปานสาย.(2555). วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์เยอ กรณีศึกษาบ้านสำโรง ตำบลพรหมสวัสดิ์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ชลธิชา ประทุม.2555. การศึกษาใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการผลิตแบบยั่งยืน กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโนนทราย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ.

1.6.8 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2556 มี 1 เรื่อง คือ

จักรพันธ์ โสมเกษตริน. (2556). โครงการการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพืชสมุนไพร และพันธุ์ไม้แห่งลุ่มน้ำห้วยสำราญ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

การวิจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษรวมทั้งหมด 18 เรื่อง งานวิจัยที่พบตั้งแต่ พ.ศ. 2536-2556 จากงานวิจัยที่พบตั้งแต่ พ.ศ. 2536-2556 แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาและการจัดการทรัพยากรนั้น มีผู้ที่สนใจและศึกษาค้นคว้ามากใน พ.ศ. 2550 ซึ่งพบจำนวน 7 เรื่อง จากนั้น พ.ศ. 2555 และ 2556 มีการค้นคว้ามากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบัน นักวิชาการได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา และการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

1.7 งานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง

1.7.1 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2545 มี 1 เรื่องคือ

เสกสรรค์ สามสี. (2545). การประเมินโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

1.7.2 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2549 มี 1 เรื่องคือ

สมปอง รินทอง. (2549). สภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

1.7.3 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2552 มี 2 เรื่องคือ

ณรงค์ คงบำรุง. (2552). กระบวนการพัฒนาอาชีพ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยประชาชนบ้านหนองบัว หมู่ที่ 6 ตำบลโนนสูง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ศิริพงษ์ สิมสีดา. (2552). กลไกการนำแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงสู่นโยบายของ องค์การบริหารส่วนตำบล. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

1.7.4 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2553 มี 2 เรื่องคือ

จันทร์ทิพ เจียมพงษ์. (2553). การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนรัชมังคลาภิเษก. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ปรีศนา กลั่นเขตรกรรม. (2553). การศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินการ บูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแกนนำหลักสูตรบูรณาการ เศรษฐกิจพอเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

1.7.5 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2554 มี 1 เรื่องคือ

ชนานันท์ มั่นธูภา. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษไปปฏิบัติ. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

1.7.6 การศึกษาวิจัย พ.ศ. 2555 มี 1 เรื่องคือ

อัจฉราพร ภักดีสมัย. (2555). การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านบกห้วยโนน อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมดได้นำหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการตัดสินใจ และการกระทำ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาการทำมาหากินของประชาชนโดยวิธีเรียบง่ายอย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และระบบนิเวศน์โดยรวมของธรรมชาติ ตลอดจนสภาพสังคม ชุมชน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษาความครอบคลุมประเด็นในการวิจัยใน 7 ด้าน ซึ่งพบว่าด้านการท่องเที่ยวมีความโดดเด่น ซึ่งโดยมากเป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนา อาจมีสาเหตุมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบ หากพิจารณาจากสถิติการท่องเที่ยวพบว่ามียานวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง และศักยภาพการท่องเที่ยวที่ต่ำ จึงมีงานวิจัยที่เร่งพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติ การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับท้องถิ่น และบทบาทสตรี

จากข้อมูลผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การวิจัยและพัฒนามีความสำคัญต่อการพัฒนาในทุก ๆ ศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มสาขาการศึกษา ล้วนแล้วต้องการสร้างนวัตกรรมใหม่ขึ้นมาเพื่อพัฒนาศาสตร์ของตน และนำไปสู่การแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงพัฒนามีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง เพราะเนื่องจากการวิจัยเชิงพัฒนา เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่ใช้การพัฒนาและประเมินผล ควบคู่ไปกับการวิจัยเพื่อให้ได้นวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่มาใช้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ (นิโบล นิมกิงรัตน์, 2543) กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นกระบวนการที่ใช้การพัฒนาและประเมินผล ขั้นตอนส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปทางการประเมินผลและผลผลิตจุดมุ่งหมายในการวิจัยและพัฒนาจะแตกต่างจากการวิจัยทั่วไป คือ วิจัยทั่วไปนั้นมุ่งแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ แต่การวิจัยพัฒนานั้นมุ่งเกี่ยวกับการพัฒนาผลผลิตให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ และสาลิ ทองทิพ, 2534) กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นการวิจัยประยุกต์เป็นขั้นที่กระทำต่อจากการวิจัยบริสุทธิ์ เป็นการนำความรู้จากการวิจัยบริสุทธิ์ไปวิจัยต่อ และพัฒนาเป็นเทคนิค หรือวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาอย่างได้ผล และทิสนา แคมณี (2540) กล่าวถึง การวิจัยและพัฒนา (research and development) คือ การวิจัยที่มุ่งเอาความรู้จากการวิจัยบริสุทธิ์ไปวิจัยต่อ โดยพัฒนาเป็นเทคนิคหรือวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาและทดลองใช้จนเป็นผลที่น่าพอใจ แล้วจึงนำไปเผยแพร่ใช้ในวงกว้างเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยในจังหวัดศรีสะเกษที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
2. ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในจังหวัดศรีสะเกษ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ มะโนรัมย์ และรัชช มณีผ่อง. (2549). **บทสำรวจสถานภาพผลงานวิจัยทางสังคมวิทยา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่าง พ.ศ. 2543-2546**. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- เกียรติสุตา ศรีสุข. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สาขาวิชาประเมินผลและวิจัย การศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตราภา กุณทลบุตร. (2550). **การวิจัยสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เบญจวรรณ นาราสัจ. (2552). **งานศึกษากัมพูชาที่มีในประเทศไทย : สำรวจสถานภาพองค์ความรู้**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แพรว ศิริดำเกิง เอกรินทร์ พึ่งประชา กุลศิริ อรุณภาค. (2547). **โครงการประเมินและ สังเคราะห์ สถานภาพองค์ความรู้การวิจัยวัฒนธรรมในประเทศไทย วัฒนธรรมย่อยกับวัฒนธรรม ชายขอบและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- ธนัน อนุมานราชชน. (2544). **การวิจัยเชิงปริมาณทางสังคมศาสตร์**. เชียงใหม่: เชียงใหม่พิมพ์สวย.
- นลินี ต้นธูวณิตย์ และจันทนา สุระพินิจ. (2538.) **รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้ เรื่ององค์กรชาวบ้าน**. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญยัง หมั่นดี (2541) **การประเมินสถานภาพองค์ความรู้จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2552). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ระวิวงศ์ และประดิษฐ์ ศิลาบุตร (2543). **การประเมินสถานภาพองค์ความรู้จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรุนแรงของผู้ป่วยโรคสครับไทฟัส ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ

Factor Related to Severity of Patient Scrub Typhus Disease in Sisaket Province

วนิดา หาจักร¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นแบบการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบย้อนหลังในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้าน อายุ เพศ อาชีพ ระยะเวลาก่อนการมาพบแพทย์ อาการและอาการแสดง ภาวะแทรกซ้อน ต่อความรุนแรงของโรคสครับไทฟัส กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 ราย ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคสครับไทฟัส และเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในโรงพยาบาลศรีสะเกษ (พ.ศ. 2556-พ.ศ. 2557) เก็บรวบรวมโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบบันทึกลักษณะความเจ็บป่วย และแบบประเมินความรุนแรงของโรคสครับไทฟัส วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 2-79 ปี ($X = 40.8 \pm 2.2$) โดยร้อยละ 54.6 เป็นเพศชาย มีแผลคล้ายรอยบุหรี่ ร้อยละ 30 พบมากที่บริเวณหน้าท้อง มากกว่าครึ่งตรวจพบเชื้อในกระแสเลือด (ร้อยละ 54.6) ส่วนใหญ่เข้ารับรักษาในโรงพยาบาลช่วงสิงหาคมถึงตุลาคม มีระดับความรุนแรงของโรคน้อย (ร้อยละ 83.8) และมีความรุนแรงของโรคมาก (ร้อยละ 5.4) ภาวะแทรกซ้อนที่พบมากคือภาวะช็อค เกล็ดเลือดต่ำ และตับอักเสบตามลำดับ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุดคือผู้ป่วยที่มีเกล็ดเลือดต่ำกับความรุนแรงของโรค ($r = .658, p < 0.05$) รองลงมาคือภาวะไตวายกับความรุนแรงของโรค ($r = .579, p < 0.05$)

จากผลการศึกษาควรมีการรณรงค์ความรู้แก่กลุ่มเสี่ยง รับรู้ถึงวิธีการป้องกันการติดเชื้อ และความรู้เรื่องโรคอาการแสดงที่เกิดขึ้น ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น โดยการจัดเป็นโครงการ การให้ความรู้ตามหอกระจายข่าว แผ่นพับ คู่มือ โดยมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ สครับไทฟัส, ความรุนแรงของโรค, ศรีสะเกษ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ABSTRACT

This study was retrospective analytic study research. The objective of this study was to examine factors related to age, sex, occupation, onset of illness, sign and symptom, complication, on severity to scrub typhus disease. The sample consisted of 130 patients with diagnosis Scrub typhus disease by doctors and admit in Sisaket Hospital (2014-2015). Data were collected through 3 research instruments : a demographic questionnaire; Information illness; The Sequential Organ Failure Assessment: SOFA score. Data were analyzed by using descriptive statistics, Pearson product moment correlation coefficient.

The finding indicated that of the participants aged 2-79 years old ($X = 40.8 \pm 2.2$), 54.6% of them were men. Common clinical features included fever; An eschar was present 30% in area of abdominal and sample had scrub typhus titter positive 54.6%. There was a clear seasonal trend; 54.6% of cases were seen soon after the rainy season during the months of August to October. Mild severity scrub typhus was present in 83.8% and High severity 5.4%. Complication were seen in Anemia; Thrombocytopenia and Hepatitis. Thrombocytopenia could correlation severity scrub typhus disease with statistical significance at 0.05 ($r=.658$) and renal failure had correlation severity scrub typhus disease ($r=.579$)

Based on the finding, the author suggests that healthcare providers educate vulnerable groups perceive how to prevent Infection and perceive sign and symptom, complication of scrub typhus disease. By organizing a project, The knowledge-based broadcast, tower guide brochure with continuous tracking

Keywords: Scrub typhus, Severity, Sisaket

บทนำ

โรคสครับไทฟัส (scrub typhus: สครับไทฟัส) เป็นโรคประจำถิ่นในชนบทแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทย เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญโรคหนึ่งของประเทศไทย จากการจัดลำดับทั้งประเทศพบว่าจังหวัดศรีสะเกษมีอันดับที่ 10 ของจังหวัดที่มีอัตราการป่วยโรคสครับไทฟัสด้วยอัตราการป่วย 45.61 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบทถึงร้อยละ 82.36 และจากการคาดการณ์ว่าอัตราการป่วยเป็นโรคสครับไทฟัสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มสูงขึ้น (สำนักโรคบาตวิทยา, 2556) โรคสครับไทฟัสเกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรียที่เรียกว่า *Orientia tsutsugamushi* ซึ่งเป็นปรสิตอาศัยอยู่ในตัวไร ตัวไรเหล่านี้อาศัยเป็นปรสิตของสัตว์ในตระกูล (Rodent) เช่น หนูชนิดต่างๆ รวมทั้งหนูนา โรคนี้มีระยะฟักตัวนาน 5-20 วัน แต่ส่วนใหญ่มักจะอยู่ระหว่าง 8-19 วัน ผู้ป่วยจะเริ่มมีไข้สูงแบบเฉียบพลัน หนาวสั่นได้ ปวดศีรษะมากบริเวณขมับ หน้าผากและท้ายทอย ปวดเมื่อยตามตัวมาก คลื่นไส้ อาเจียนและไอ บางรายปวดท้องและท้องเสียร่วมด้วยจะตรวจพบชีพจรเต้นช้าไม่สัมพันธ์กับไข้ที่สูง (relative bradycardia) และเยื่อตาแดง (conjunctival suffusion) ในช่วงสัปดาห์แรกของโรค ตรวจพบตับม้ามโตได้ประมาณร้อยละ 25-50 ของผู้ป่วยเมื่อเข้าสู่สัปดาห์ที่ 2 ของโรค ในรายที่มีอาการรุนแรงจะตรวจพบอาการเหลือง (jaundice) เลือดออกที่ใต้เยื่อตาขาว (subconjunctival hemorrhage) และมีเลือดออกผิดปกติคือเลือดกำเดาไหลได้ (Agarwal et al., 2014) จากการตรวจจากแพทย์ผู้ชำนาญโรคนี้จะพบแผลเนื้อตายนี้ได้ถึงประมาณ 70-90 % ของผู้ป่วย และแผลนี้ใช้เป็นตัวช่วยแพทย์ในการวินิจฉัยได้เป็นอย่างดี สีดำคล้ำคล้ายถูกบุหรี่จี้ เรียกว่า Eschar จากการศึกษพบว่าผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคสครับไทฟัสมีรอย eschar ถึงร้อยละ 97 ในผู้ป่วยวัยผู้ใหญ่ (Karanth et al., 2014) ซึ่งพบว่าในผู้ป่วยเด็กมี eschar ร้อยละ 44.4

นอกจากนั้นอาการของโรคสครับไทฟัสจะมีอาการไข้เฉียบพลันหากไม่ได้รับการรักษาอาจทำให้เสียชีวิตได้ การรักษาอาจล่าช้าได้เนื่องจากโรคใช้รากสาดใหญ่มีอาการความคล้ายคลึงกับการติดเชื้ออื่นๆ (Varghese et al., 2014) ในรายที่อาการรุนแรงและอาจเสียชีวิตได้จากโรคปอดอักเสบพบได้ประมาณ 25-40% ผู้ป่วยจะมีอาการไอ หายใจเร็ว และพบความผิดปกติของปอด เอ็กซเรย์ปอดซึ่งอาจรุนแรงมากในผู้สูงอายุมีบางรายเกิดปอดอักเสบเฉียบพลัน ความผิดปกติทางระบบประสาทพบได้ประมาณร้อยละ 13 ของผู้ป่วยมีภาวะสมองอักเสบ (โรคสมองอักเสบ) หรือเยื่อหุ้มสมองอักเสบ อาจมีกล้ามเนื้อหัวใจอักเสบส่วนใหญ่มักจะไม่มีอาการผิดปกติใด ๆ ยกเว้นในรายที่มีอาการรุนแรงจะทำให้เกิดภาวะการทำงานของหัวใจล้มเหลวได้ จากการศึกษผู้ป่วยที่เคยเป็นโรคใช้รากสาดใหญ่มิโอกาสเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจถึงร้อยละ 37 อาจก่อให้เกิดการอักเสบของไต และเกิดไตวาย อาจก่ออาการช็อกจากมีภาวะลิ่มเลือดเกิดกระจายในหลอดเลือดทั่วตัว ความรุนแรงของโรคใช้รากสาดใหญ่ขึ้นกับสายพันธุ์ย่อยของแบคทีเรียที่ก่อโรค ผู้ป่วยที่หายจากโรคแล้วสามารถพบการกลับเป็นซ้ำของโรค (relapse) ซึ่งอาการจะรุนแรงน้อยกว่าการติดเชื้อครั้งแรกและมักจะสัมพันธ์

กับระยะเวลาการให้สั้นเกินไป (Agarwal, et al., 2014; Anand & Garg, 2015; Basavaraja, Shivananda, & Bharath Kumar Reddy, 2013; Karanth, et al., 2014) นอกจากนี้ ผู้ป่วยยังอาจเกิดการติดเชื้อใหม่ (Reinfection) และเป็นโรคได้อีก ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาเร็วและถูกต้องจะมีอัตราการเสียชีวิตต่ำลงเหลือร้อยละ 3-22 ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค สตรีที่ตั้งครรภ์และป่วยเป็นโรคจะทำให้เกิดภาวะแท้งบุตร (Sengupta, Benjamin, & Prakash, 2014)

โรคสครับไทฟัสเป็นโรคประจำถิ่นและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษที่มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อร่างกายของผู้ป่วยที่ได้รับเชื้อโรคอาจเกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ จำนวนวันนอนในโรงพยาบาลที่เพิ่มขึ้นรัฐต้องเสียงบประมาณในการรักษาผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ในระยะเวลาการรักษาผู้ป่วยไม่สามารถทำงานและเสียรายได้จากการทำงาน ขาดทรัพยากรบุคคลในการคิดงานสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศ และจากการออกนิเทศนักศึกษาวิชาฝึกปฏิบัติการสาธารณสุขพบว่าผู้ป่วยจำนวนมากเข้ารับการรักษาระยะประชาชนจำนวนมากไม่รู้จักรักษาโรคสครับไทฟัสว่าเกิดจากอะไร การป้องกันโรคอย่างไร และจะพบอาการอย่างไร จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคสครับไทฟัสเป็นลักษณะงานวิจัยในเชิงสำรวจอาการและชนิดของเชื้อที่พบในประเทศไทยซึ่งพบการทำงานวิจัยในกลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือซึ่งมีพื้นที่และภูมิอากาศที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงของโรคสครับไทฟัสในเขตจังหวัดศรีสะเกษเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแนวทางในการป้องกันโรคสครับไทฟัสที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นให้มีจำนวนลดลงหรือลดความรุนแรงของโรคหากประชาชนรู้เท่าทันโรคมาพบแพทย์ได้เร็วขึ้นส่งผลต่อการรักษา

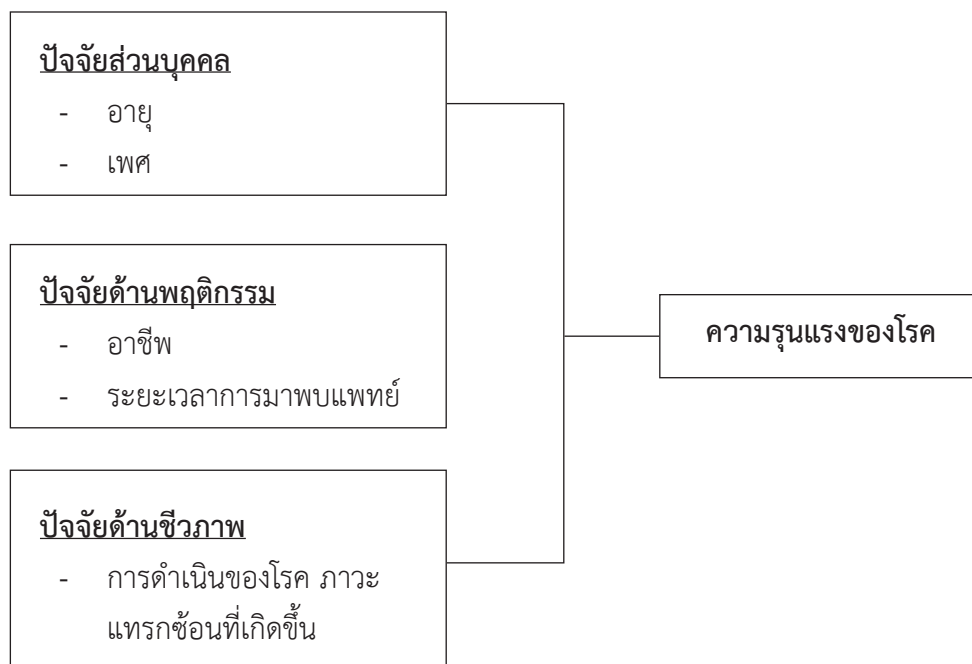
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้าน อายุ เพศ อาชีพ ระยะเวลาก่อนการมาพบแพทย์ (Onset) อาการและอาการแสดง ภาวะแทรกซ้อน ต่อความรุนแรงของโรคสครับไทฟัส
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้าน อายุ เพศ อาชีพ ระยะเวลาก่อนมาพบแพทย์ (Onset) อาการและอาการแสดง ภาวะแทรกซ้อน ต่อความรุนแรงของโรคสครับไทฟัส

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบย้อนหลัง (retrospective analytic study) ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้าน อายุ เพศ อาชีพ ระยะเวลาก่อนการมาพบแพทย์ (Onset) อาการและอาการแสดง ภาวะแทรกซ้อน ต่อความรุนแรงของโรคสครับไทฟัส ในผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์เป็นโรคสครับไทฟัส และเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลในโรงพยาบาลศรีสะเกษ (พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2557)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จะเป็นพื้นฐานในการหาแนวทางการป้องกันโดยการให้ความรู้แก่ประชากรกลุ่มเสี่ยงเพื่อลดอัตราการระบาดของโรคสครับไทฟัสที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น และนำมาเผยแพร่โดยการตีพิมพ์ในวารสารด้านสุขภาพ รวมทั้งเป็นข้อมูลให้กับสถานพยาบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โรงพยาบาล และบุคลากรทางด้านสุขภาพ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นผู้ป่วยทั้งเพศชายและหญิงทุกช่วงวัย ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคสครับไทฟัส และเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศรีสะเกษ

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria)

ผู้ป่วยทั้งเพศชายและหญิงทุกช่วงวัย ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็น scrub typhus ณ โรงพยาบาลศรีสะเกษ และเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศรีสะเกษ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2557

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ชุด ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกการเจ็บป่วย

ส่วนที่ 3 แบบประเมินความรุนแรงของกลุ่มอาการติดเชื้อ ประเมินแรกรับเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลประเมินโดยใช้แบบประเมิน The Sequential Organ Failure Assessment: SOFA score (Vincent et al., 1998) ระดับคะแนนแต่ละข้อ 0 ถึง 4 คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0-24 คะแนน ระดับคะแนน 0 เป็นเกณฑ์ปกติ ระดับคะแนนน้อยมีความรุนแรงน้อย และคะแนนมากมีความรุนแรงมากขึ้น specificity ที่ 65.5 และ sensitivity ที่ 75.6 (Routsi et al., 2007) Reliability ที่ 0.889 (Arts, Keizer, Vroom & Jonge, 2005)

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยจากคณบดี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีสะเกษ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลวิจัย
2. ภายหลังได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายเวชระเบียน เพื่อชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อและคัดเลือกลุ่มประชากรจากระบบเวชระเบียนของผู้ป่วยค้นหาโดยใช้ข้อมูลเลขประจำตัวโรงพยาบาล (Hospital Number: HN) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ถึง 31 ธันวาคม 2557 และให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายเวชระเบียนค้นหาแฟ้มประวัติผู้ป่วยทั้งหมด
4. การเก็บข้อมูลผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมด้วยตนเองทั้งหมด โดยการศึกษาจากแฟ้มประวัติและนำมากรอกในแบบสอบถามให้สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ป่วยได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและประวัติความเจ็บป่วย โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 130 ราย เป็นเพศชาย 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานอายุ 20-60 ปี ร้อยละ 59.2 และอายุน้อยกว่า 15 ปีร้อยละ 20 (Max= 92, Min = 2, Mean = 40.8, S.D. = 2.2) อาชีพทำนาร้อยละ 68.5 ผู้ป่วยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองฯ ร้อยละ 30.8 รองลงมาผู้ป่วยอาศัยอยู่อำเภอขุนหาญร้อยละ 8.9

2. ลักษณะความเจ็บป่วยด้วยโรคสครับไทฟัส

กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการเจ็บป่วยก่อนมาโรงพยาบาล 3 วัน ร้อยละ 28.5 (Max=20, Min=1, S.D.=3.2) มีแผลคล้ายรอยบุหรี่ (Eschar) ร้อยละ 30 ซึ่งพบที่ตำแหน่งหน้าท้องจำนวน 14 ราย อาการแสดงที่พบมากคือปวดเมื่อยตามร่างกายร้อยละ 24.6 ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีผลตรวจทางห้องปฏิบัติการจำเพาะกับเชื้อสครับไทฟัส (Scrub typhus titer) พบเชื้อในกระแสเลือด (positive) ร้อยละ 54.6 ผู้ป่วยจำนวนมากที่เข้ารับการรักษาในช่วงเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม ภาวะแทรกซ้อนที่พบมากคือภาวะช็อคร้อยละ 50.8 รองลงมาคือเกล็ดเลือดต่ำ และตับอักเสบ ผลการรักษาผู้ป่วยที่ป่วยด้วยโรคสครับไทฟัส แล้วเสียชีวิตร้อยละ 3.8 ปฏิเสธการรักษาร้อยละ 1.5 และส่งต่อร้อยละ 0.8

3. ความรุนแรงของผู้ป่วยโรคสครับไทฟัส

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรุนแรงของโรคระหว่าง 0-18 คะแนน จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน (Mean= 3.46, S.D.=3.8) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงของโรคน้อยร้อยละ 83.8 ระดับความรุนแรงของโรคปานกลางร้อยละ 10.8 และระดับความรุนแรงของโรคมากร้อยละ 5.4

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรุนแรงของผู้ป่วยโรคสครับไทฟัส

จากการศึกษาวิจัยพบว่าเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นทั้งหมด กับความรุนแรงของโรคสครับไทฟัส จะพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุดคือผู้ป่วยที่มีเกล็ดเลือดต่ำกับความรุนแรงของโรค ($r = .658, p < 0.05$) รองลงมาคือภาวะไตวายกับความรุนแรงของโรค ($r = .579, p < 0.05$)

การอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 130 ราย เป็นเพศชาย 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.6 อายุระหว่าง 20-60 ปี ร้อยละ 59.2 อายุเฉลี่ย 40.8 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จากการศึกษาผู้ป่วยสครับไทฟัสในประเทศไทยปี 2555 พบว่าผู้ป่วยโรคสครับไทฟัสเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อัตราส่วนผู้ป่วยเพศชายต่อเพศหญิง 1.4:1 พบผู้ป่วยได้ทุกกลุ่มอายุ กลุ่มอายุที่พบจำนวนผู้ป่วยสูงสุด คือ 35-44 ปี (ปฐวี มาวิริยะ และโรม บัวทอง, 2555) สาเหตุที่พบในเพศชายมากกว่าเพศหญิงเกิดจากเพศชายในวันทำงาน 20-60 ปี ต้องออกไปทำงานนอกบ้านมีโอกาสสัมผัสกับพาหะนำโรคได้มากกว่า

จากผลการศึกษาพบว่าผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศรีสะเกษส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองฯ เนื่องจากเป็นเขตในพื้นที่การดูแลของโรงพยาบาลศรีสะเกษ อำเภอที่ส่งตัวผู้ป่วยโรคสครับไทฟัส มาทำการรักษาต่อที่โรงพยาบาลศรีสะเกษมากที่สุดคือ อำเภอขุนหาญ ซึ่งชาวขุนหาญมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรทำนา ทำสวนผลไม้ และสวนยางพารา จากข้อมูลดังกล่าวสัมพันธ์กับอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่พบมากที่สุดคืออาชีพเกษตรกรร้อยละ 68.5 สอดคล้องกับการศึกษาของปฐวี มาวิริยะ และโรม บัวทอง (2555) ผู้ป่วยมีอาชีพเกษตรกรสูงสุดร้อยละ 45.24 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศเกาหลีผู้ป่วยมีอาชีพเกษตรกรร้อยละ 47.8 (Kim, et al., 2010)

ระยะเวลาของอาการก่อนมาโรงพยาบาลเป็นเวลา 3 วัน สาเหตุเนื่องจากผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานหากเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอาจส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ได้รับ และโรคสครับไทฟัสมีระยะฟักตัวของโรค ปกติ 10-12 วัน อาจแตกต่างกันได้ตั้งแต่ 6-21 วัน ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจะมีรอยแผลคล้ายบุหรี่จี้ (Eschar) ร้อยละ 30 ต่อมาสะเก็ดแผลจะหลุดออกและแผลจะค่อย ๆ หายไปเองเหลือเป็นแผลเป็นให้เห็น แม้ผู้ป่วยจะไม่ได้รับการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ แผล eschar นี้พบได้ร้อยละ 48-82 สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาในเด็กที่ป่วยเป็นสครับไทฟัส พบ Eschar ร้อยละ 44.4 (Krishnan, Pillai, K.E, A, & Bindusha) พบได้ทุกส่วนของร่างกาย แต่พบได้บ่อยที่รักแร้ ขาหนีบ บริเวณสะโพกใกล้บริเวณอวัยวะเพศและต้นคอ อาจตรวจพบ eschar มากกว่า 1 ตำแหน่งได้จากการศึกษาพบมากที่สุดบริเวณหน้าท้องร้อยละ 10.8 ผู้ป่วยมีอาการไข้ร้อยละ 76.9 อาการอ่อนเพลียร้อยละ 18.5 ปวดศีรษะร้อยละ 20 ไอร้อยละ 15.4 กินได้น้อยร้อยละ 15.4 หนาวสั่นร้อยละ 20 ปวดเมื่อยตามร่างกายร้อยละ 24.6 ปวดท้องร้อยละ 10.8 สัมพันธ์กับการศึกษา George M. Varghese และคณะ (2014) ได้ทำการศึกษาในประเทศอินเดียได้ในปี 2005-2010 ผู้ป่วยจำนวน 623 คน อาการที่พบในผู้ป่วยคือ อาการไข้ร้อยละ 100 คลื่นไส้ อาเจียนร้อยละ 54 หายใจหอบเหนื่อยร้อยละ 49 ปวดศีรษะร้อยละ 46 ไอร้อยละ 36 การศึกษารังนี้พบว่า ผู้ป่วยสครับไทฟัสที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลศรีสะเกษมีภาวะแทรกซ้อนดังนี้ ไตวาย (Renal failure) ร้อยละ 26.9 เกล็ดเลือดต่ำ (Thrombocytopenia) ร้อยละ 39.2 ความดันโลหิตต่ำ (Septic shock) ร้อยละ 15.4 พร่องออกซิเจน (Hypoxia) ร้อยละ 12.3 ตับอักเสบ (Hepatitis) ร้อยละ 39.2 เยื่อหุ้มสมองอักเสบ (Meningitis) ร้อยละ 1.5 ซีด (Anemia) ร้อยละ 50.8 สัมพันธ์กับงานวิจัยของ Manish Kumar และคณะ (2012) ได้ทำการศึกษาในประเทศอินเดีย พบว่ามีเด็กจำนวน 35 คน ที่เข้ารับการรักษาด้วยโรคสครับไทฟัสในเดือนกุมภาพันธ์ 2010 ถึง กุมภาพันธ์ 2011 อายุตั้งแต่ 1.5-12 ปี มาด้วยอาการบวมร้อยละ 60 หายใจหอบร้อยละ 23 ตับโตร้อยละ 91 ความดันโลหิตต่ำร้อยละ 34 มี eschar ร้อยละ 11 ภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยวัยเด็กที่ติดเชื้อสครับไทฟัสคือ ภาวะช็อกร้อยละ 34 ไตวายร้อยละ 20 ตับอักเสบร้อยละ 31 และเกล็ดเลือดต่ำร้อยละ 61 เช่นเดียวกับการศึกษาพบว่าผู้ป่วยมีภาวะแทรกซ้อนคือตับโต และเยื่อหุ้มสมองอักเสบ (Agarwal et al., 2014) จากภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นหากผู้ป่วยได้รับการรักษาไม่ถูกต้อง

อาจทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตได้ ซึ่งในการศึกษาพบว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยโรคศรับไพบจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.8 ปฏิเสธการรักษาร้อยละ 1.5 ส่งต่อการรักษาต่อที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ร้อยละ 0.8

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความรุนแรงของโรคระหว่าง 0-18 คะแนน จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน (Mean= 3.46, S.D.=3.8) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงของโรคเล็กน้อยร้อยละ 83.8 ระดับความรุนแรงของโรคปานกลางร้อยละ 10.8 และระดับความรุนแรงของโรครุนแรงร้อยละ 5.4 สัมพันธ์กับการศึกษาของ Vijay Kumar Agarwal และคณะ (2014) ได้การศึกษาผู้ป่วยโรคศรับไพบในประเทศอินเดีย ในช่วงปี 2012-2013 จำนวนผู้ป่วย 96 ราย พบว่า เป็นผู้ป่วยเพศชายร้อยละ 48.9 ส่วนใหญ่มีอายุ 39 ปี ผู้ป่วยมีระดับความรุนแรงของโรคศรับไพบในระดับเล็กน้อยร้อยละ 52.1 และมีระดับความรุนแรงปานกลาง ร้อยละ 55.3 เสียชีวิต 2 ราย ผลการรักษาในการศึกษารังนี้ส่วนใหญ่ผู้ป่วยจำหน้ากลับบ้าน เนื่องจากผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานสุขภาพร่างกายยังสามารถต่อต้านเชื้อโรคและยาที่ใช้รักษายังมีประสิทธิภาพในการรักษาเป็นอย่างดี จึงทำให้ไม่เกิดการดื้อยา และจากข้อมูลผู้ป่วยมาพบแพทย์เมื่อมีอาการส่วนใหญ่ 1-3 วัน เมื่อเกิดอาการทำให้การดำเนินของโรคยังดำเนินไปไม่มาก การทำลายอวัยวะต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย จึงทำให้ผลของการรักษามีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรุนแรงของผู้ป่วยโรคศรับไพบ

จากการศึกษาวิจัยพบว่าเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นทั้งหมด กับความรุนแรงของโรคศรับไพบ จะพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุดคือผู้ป่วยที่มีเกล็ดเลือดต่ำกับความรุนแรงของโรค ($r = .658, p < 0.05$) รองลงมาคือภาวะไตวายกับความรุนแรงของโรค ($r = .579, p < 0.05$) ตับอักเสบ ($r = .572, p < 0.05$) ภาวะพร่องออกซิเจน ($r = .456, p < 0.05$) ความดันโลหิตต่ำ ($r = .456, p < 0.05$) นอกจากนั้นอาชีวะมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงของโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .230, p < 0.05$) สอดคล้องกับการศึกษาของ George M. Varghese และคณะ (2014) ได้ทำการศึกษาในประเทศอินเดียตอนใต้ในปี 2005-2010 ผู้ป่วยจำนวน 623 คน อาการที่พบในผู้ป่วยคือ อาการไข้ร้อยละ 100 คลื่นไส้อาเจียนร้อยละ 54 หายใจหอบเหนื่อยร้อยละ 49 ปวดศีรษะร้อยละ 46 ไอร้อยละ 36 eschar ร้อยละ 79 ผู้ป่วยมีภาวะอวัยวะเสียหายที่มากกว่า 2 อวัยวะ (Multiple organ dysfunction syndrome) ร้อยละ 34 มีภาวะปอดอักเสบร้อยละ 33.7 ต้องใส่เครื่องช่วยหายใจร้อยละ 29.5 จากการทำนายผู้ป่วยที่มีภาวะช็อก ระบบประสาทสมองเสียหายที่ ไตวายสามารถทำนายอัตราการเสียชีวิตได้ตามลำดับ นอกจากนั้นยังสัมพันธ์กับงานวิจัยของ Varghese V. และคณะ (2016) ได้ทำการศึกษาผู้ป่วยโรคศรับไพบจำนวนผู้ป่วย 623 ราย อายุเฉลี่ย 45 ปี ระยะเวลาการเจ็บป่วยก่อนมาโรงพยาบาล 9 วัน มาด้วยอาการ ไข้ หายใจลำบาก คลื่นไส้/อาเจียน และปวดศีรษะ มี Eschar ร้อยละ 43 เกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงได้แก่ ภาวะปอดอักเสบเฉียบพลันร้อยละ 33.7 ความดันโลหิตต่ำต้องได้รับยาเพิ่มความดัน

ร้อยละ 23.1 ตับอักเสบระดับ bilirubin > 2.5 gm/dl ร้อยละ 29.2 เยื่อหุ้มสมองอักเสบร้อยละ 18.8 และไตวายระดับ Creatinine > 2.5 gm/dl ร้อยละ 13.8 ความรุนแรงของโรคสครับไทฟัสทำให้เกิดอวัยวะเสียหายที่มากกว่า 2 อวัยวะ ร้อยละ 63 ปัจจัยที่ทำนายความรุนแรงของโรคสครับไทฟัส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ หายใจลำบาก หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตต่ำ ตับอักเสบระดับ Creatinine ที่สูงขึ้น ความผิดปกติของน้ำไขสันหลัง และปอดอักเสบเฉียบพลัน ปัจจัยที่ทำนายอัตราการเสียชีวิตผู้ป่วยโรคสครับไทฟัสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ระดับความรู้สึกตัว ตับอักเสบ ความดันโลหิตต่ำต้องการยาเพิ่มความดันโลหิต ระดับ serum Creatinine > 2.5 mg/dl การใช้เครื่องช่วยหายใจ ผู้ป่วยที่ได้รับเชื้อโรค *Orientia tsutsugamushi* จะเกิดภาวะ sepsis เป็นปัญหาสำคัญที่คุกคามทั้งชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโดยตรง กล่าวคือ เป็นการตอบสนองของร่างกายต่อ toxin ของเชื้อโรคทำให้เกิดการปรับตัวของร่างกาย โดยการแสดงออกคือ ภาวะไข้ หายใจเร็ว หัวใจเต้นเร็ว เป็นอาการและอาการแสดงทางคลินิกที่บ่งชี้ถึงการเริ่มต้นของภาวะ sepsis ถ้าปฏิกิริยาตอบสนองของร่างกายรุนแรงมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเชื้อโรคเข้าสู่กระแสโลหิตได้ การควบคุมปฏิกิริยาของร่างกายล้มเหลว ทำให้เกิดการเสียชีวิตของอวัยวะสำคัญได้ ซึ่งเรียกภาวะนี้ว่า severe sepsis หากการสูญเสียดำเนินต่อไปจะเข้าสู่ภาวะ septic shock ซึ่งภาวะความดันโลหิตลดลง การไหลเวียนระดับเนื้อเยื่อไม่เพียงพอ จะนำไปสู่การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ล้มเหลว และเสียชีวิตหากไม่ได้รับแก้ไขอย่างรวดเร็ว

ผลการวิจัยดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพบว่า ภาวะเกล็ดเลือดต่ำ ภาวะไตวาย ตับอักเสบ ภาวะพร่องออกซิเจน ความดันโลหิตต่ำ สามารถอธิบายความรุนแรงของโรคสครับไทฟัสได้

บรรณานุกรม

- สำนักโรคบาตวิทยา.(2556).สรุปรายงานสถานการณ์โรคที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยา.สืบค้น วันที่ 1 พฤศจิกายน 2557, <http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR2013/annual.php>
- สำนักโรคบาตวิทยา.(2557).สรุปรายงานสถานการณ์โรคที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยา.สืบค้น วันที่ 1 พฤศจิกายน 2557, <http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR2013/annual.php>
- สุนิรัตน์ คงเสรีพงศ์. (2543). *เวชบำบัดวิกฤต* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- Arts, D. G. T., Keizer, N. F. d., Vroom, M. B., & Jonge, E. d. (2005). **Reliability and accuracy of Sequential Organ Failure Assessment (SOFA) scoring**. Crit Care Med, 33(9), 1988-1994.
- Agarwal, V. K., Reddy, G. K. M., Krishna, M. R., Ramareddy, G., Saroj, P., & Bandaru, V. C. S. S. (2014). **Predictors of scrub typhus: a study from a tertiary care center**. Asian Pacific Journal of Tropical Disease, 4, Supplement 2, S666-S673. doi: [http://dx.doi.org/10.1016/S2222-1808\(14\)60704-0](http://dx.doi.org/10.1016/S2222-1808(14)60704-0)

- Anand, A. C., & Garg, H. K. (2015). **Approach to Clinical Syndrome of Jaundice and Encephalopathy in Tropics.** *Journal of Clinical and Experimental Hepatology*, 5, Supplement 1, S116-S130. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jceh.2014.05.007>
- Basavaraja, G. V., Shivananda, & Bharath Kumar Reddy, K. R. (2013). **Acute respiratory distress syndrome (ARDS) in children with Rickettsial infection – A timely diagnosis saving lives.** *Pediatric Infectious Disease*, 5(3), 119-121. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.pid.2013.03.005>
- Chung, W.S., Lin, C.L., Hsu, W.H., Kao, C.H. (2014). **Scrub typhus increases the risk of developing acute coronary syndrome: a nationwide cohort study.** *Heart*. 100(23):1844-50.
- Griffith, M., Peter, J.V., Karthik, G., Ramakrishna, K., Prakash, J.A., Kalki, R.C., Varghese GM., et al. (2014). **Profile of organ dysfunction and predictors of mortality in severe scrub typhus infection requiring intensive care admission.** *Indian J Crit Care Med*, 18(8): 497-502.
- Karanth, S. S., Marupudi, K. C., Sama, V. P. R., Gupta, A., Ballal, K., & Kamath, A. (2014). **Predictors of severity of scrub typhus in the Indian subcontinent.** *Asian Pacific Journal of Tropical Disease*, 4, Supplement 2, S674-S678. doi: [http://dx.doi.org/10.1016/S2222-1808\(14\)60705-2](http://dx.doi.org/10.1016/S2222-1808(14)60705-2)
- Kaushik, R.M., Kaushik, R., Bhargava, A.(2014). **Multiple Escars in scrub typhus.** *Trop Med Health*, 42(2): 65-6.
- Krishnan, R., Pillai, R. K., K.E, E., A, S., & Bindusha, S. **Pediatric scrub typhus in Southern Kerala: An emerging public health problem.** *Clinical Epidemiology and Global Health*. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.cegh.2016.03.003>
- Kim, S., Kim, J. S., & Lee, H. (2010). **Epidemiological Characteristics of Scrub Typhus in Korea, 2009.** *Osong Public Health and Research Perspectives*, 1(1), 55-60. doi: 10.1016/j.phrp.2010.12.012
- Knaus, W.A., Draper, E.A., Wagner, D.P.,immerman, J.E (1985). **“APACHE II: a severity of disease classification system”**. *Critical Care Medicine* 13 (10): 818–Janardhanan,J., Trowbridge, P. & Varghese G.M. (2014). **Diagnosis of scrub typhus.** *Expert Rev Anti Infect Ther.*,12(12):1533-40.

- Routsis, C., M. Pratikaki, C. Sotiropoulou, E. Platsouka, V. Markaki, O. Paniara, et al. (2007). **Application of the Sequential Organ Failure assessment (SOFA) score to bacteremic ICU patient.** *Infection*, 35, 240-244.
- Sengupta, M., Benjamin, S., & Prakash, J. A. (2014). **Scrub typhus continues to be a threat in pregnancy.** *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 127(2), 212. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijgo.2014.06.014>
- Sarangi, R., Pradhan, S., Debata, N. c., & Mahapatra, S. **Clinical profile of scrub typhus in children treated in a tertiary care hospital in eastern India.** *Pediatrics Polska*. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.pepo.2016.04.005>
- Sriwongpan, P., Krittigamas, P., Kantipong, P., Kunyanone, N., Patumanond, J., Namwongprom, S. (2013). **Clinical indicators for severe prognosis of scrub typhus.** *Risk Manag Healthc Policy*, 6: 43-9.
- Suputtamongkol, Y., Suttinont, C., Niwatayakul, K., Hoontrakul, S., Limpai boon, R., Chierakul, W., Losuwanaluk, K., Saisongkork, W. (2009). **Epidemiology and clinical aspects of rickettsioses in Thailand.** *Ann. N. Y. Acad. Sci.*, 1166 :172-9.
- Tseng, C.C., Tung, H.H., Wu, S.F., Wang, T.J., (2012). **Acute respiratory distress syndrome following scrub typhus: a case report.** *J Am Acad Nurse Pract*, 24(3) :160-5.
- Varghese, G. M., Trowbridge, P., Janardhanan, J., Thomas, K., Peter, J. V., Mathews, P., . . . Kavitha, M. L. (2014). **Clinical profile and improving mortality trend of scrub typhus in South India.** *International Journal of Infectious Diseases*, 23, 39-43. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijid.2014.02.009>
- Vincent, J.-L., de Mendonca, A., Cantraine, F., Moreno, R., Takala, J., Suter, P., et al. (1998). **Use of the SOFA score to assess the incidence of organ dysfunction/failure in intensive care unit: Results of a multicenter, prospective study.** *Critical Care Medicine*, 26(11), 1793-1800.
- Zhang, L., Zhao, Z., Bi, Z., Kou, Z., Zhang, M., Yang, L., & Zheng, L. (2014). **Risk factors associated with severe scrub typhus in Shandong, northern China.** *International Journal of Infectious Diseases*, 29, 203-207. doi: 10.1016/j.ijid.2014.09.019

แบบเสนอขอส่งบทความเพื่อการตีพิมพ์

การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับต้องมีเนื้อเรื่องสมบูรณ์ในฉบับ เขียนต้นฉบับเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ พิมพ์ต้นฉบับด้วยกระดาษขนาด A4 ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้เป็นตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวอักษรขนาด 16 ตั้งค่าน้ำกระดาษด้านบน (TOP) 2.5 เซนติเมตร ขอบล่าง (bottom) 2.5 เซนติเมตร ขอบซ้าย (left) 3 เซนติเมตร ขอบขวา (right) 2.5 เซนติเมตร และ**ควรมีความยาวไม่เกิน 10 หน้า (ใส่เลขหน้าทุกหน้า)**

คำแนะนำในการเขียนบทความวิจัย

1. ชื่อเรื่อง/บทความ (title) มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาด 18 ตัวหนา
2. ชื่อ/ที่อยู่ผู้เขียน (author name & affiliation) มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยระบุชื่อผู้เขียนพร้อมด้วยสถานที่ทำงาน/ หน่วยงาน และ e-mail ของแต่ละคนที่มีส่วนในงานวิจัยนั้น เรียงตามลำดับความสำคัญ
3. บทคัดย่อ (abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง ใช้ภาษาให้รัดกุมเป็นประโยคสมบูรณ์ และควรจบกล่าววัตถุประสงค์ ข้อค้นพบและสรุปผลที่ได้จากงานวิจัยนั้น ๆ โดยให้เขียนเป็นความเรียง ไม่ควรมีคำย่อ ควรจะมีย่อหน้าเดียว โดยเขียนเป็นความเรียง ความยาวไม่เกิน 300 คำ
4. คำสำคัญ (keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ
5. บทนำ (introduction) เป็นส่วนของความสำคัญที่นำไปสู่การวิจัย สรุปความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา การตรวจเอกสาร พร้อมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และไม่ควรใส่ตารางหรือรูปภาพ
6. วิธีดำเนินการวิจัย (materials and methods) อธิบายเครื่องมือ และวิธีดำเนินการวิจัย ให้กระชับและชัดเจน ให้บอกรายละเอียดสิ่งทีนำมาศึกษา จำนวน ลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา การสุ่มตัวอย่าง วิธีหรือมาตราที่ใช้ศึกษา วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้
7. ผลการวิจัย (results) บรรยายสรุปผลการวิจัยอย่างกระชับ หลีกเลี่ยงการใช้คำซ้ำซ้อน ซึ่งมีความหมายตรงกับคำอธิบายที่มีอยู่แล้วในตารางหรือรูปภาพประกอบ แต่ได้สาระครบถ้วนอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นการตาราง เพื่อให้ทราบว่ตารางนั้นสื่อถึงเนื้อหาเรื่องใด ส่วนภาพและแผนภูมิควรมีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง การเรียงลำดับภาพ ตาราง หรือแผนภูมิ ควรเรียงลำดับเนื้อหาของงานวิจัยและต้องมีการแปลความหมายของผลที่ค้นพบหรือวิเคราะห์

8. อภิปราย (discussion) วิเคราะห์ เปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่มาก่อนหน้าอย่างมีหลักการ
อาจมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต และแนวทางที่จะนำไปใช้ประโยชน์

9. ข้อเสนอในการใช้ประโยชน์และการใช้วิจัยในครั้งต่อไป

10. คำขอบคุณหรือกิตติกรรมประกาศ (acknowledgment) ควรจะมีเพื่อแสดงคำขอบคุณ
สำหรับแหล่งทุนสนับสนุนหรือผู้ช่วยเหลืองานวิจัยและเตรียมเอกสาร

11. เอกสารอ้างอิง (references) เรียงลำดับเอกสารภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ
และเรียงลำดับตามตัวอักษร ตามจำนวนผู้เขียน กรณีผู้เขียนคนเดียวกันให้เรียงตามปี

12. ส่งไฟล์เอกสาร DOC หรือ PDF มาที่ ya_non2992@hotmail.co.th,
junjira2mu@hotmail.com

การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่องของบทความวิจัย

การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่องเป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง เริ่มต้นด้วย
ชื่อผู้แต่ง แล้วตามด้วยปีที่เผยแพร่เอกสารนั้น ถ้าเป็นเอกสารภาษาอังกฤษให้ใช้เพียงนามสกุลนำหน้า
แล้วตามด้วยปีที่เผยแพร่เอกสาร ถ้ามีผู้แต่ง 2 คนให้ใส่ชื่อทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” ถ้าเป็นภาษา
อังกฤษใช้ “&” แต่ถ้ามากกว่า 2 คน ให้ใช้ชื่อเฉพาะคนแรก แล้วตามด้วย “และคณะ” ถ้าเป็นภาษา
อังกฤษให้ใช้ “etal..” เช่น (อเนก และคณะ, 2548) หรือ อเนก และคณะ (2548) (Cauliflower &
Flower, 2008) (Lerdau et al., 2012) หรือ Lerdau et al. (2012) กรณีที่เป็น ผู้แต่งคนเดียวกัน
ให้ใช้อักษรกำกับ เช่น (Lopez et al., 2008 a, b) แล้วแต่โครงสร้างประโยค การเรียงลำดับของ
เอกสารอ้างอิงให้เรียงตามปีที่พิมพ์ก่อน แล้วตามด้วยการเรียงลำดับตัวอักษร เช่น (Owen et al.,
2003; Loreto et al., 2007; Monsoon et al., 2007)

เอกสารที่อยู่ระหว่างการตีพิมพ์ (in press) ในกรณีที่ได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์โดยวารสาร
นั้นแล้ว ใช้คำว่า in press และใส่ในรายการอ้างอิง เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (unpublished citation)
ได้แก่ (abstract) รวมทั้งเอกสารที่เพิ่งจะส่งเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ (submitted) การติดต่อสื่อสาร
ระหว่างบุคคล (personal communication) การสังเกตโดยบุคคล (personal observation)
ให้อ้างไว้ในเนื้อหาของบทความด้วย โดยระบุเป็น unpublished เช่น (Frost & Liang, unpublished;
Norby, pers. Comm.; Fitter pers. obs.) แต่ไม่ต้องใส่ในรายการอ้างอิงเอกสารท้ายเล่ม

การอ้างอิงเอกสารท้ายเล่มให้อ้างอิงตามหลักเกณฑ์ระบบ APA (American Psychological Association)

1. การเขียนรายการอ้างอิงจากหนังสือ

ชื่อ – สกุลผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์. เช่น
กองชัย อภิวัฒน์รังสรรค์. (2523). **บริษัทข้ามชาติ: โฉมหน้าใหม่จักรพรรดินิยม** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Stack, G., & Campbell, J. (Eds.). (2000). **Engineering the human genome: An exploration of the science and ethics of altering the genes we pass to our children**. New York: Oxford University Press.

2. การเขียนรายการอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ระดับวิทยานิพนธ์ ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา
ชื่อคณะ ชื่อมหาวิทยาลัย. เช่น
อภิรักษ์ ไม้งาม. (2541). **คุณลักษณะของแรงงานตามความต้องการของผู้ประกอบการโรงงาน
อุตสาหกรรมในจังหวัดชลบุรี**. ปริญญาโท กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

3. การเขียนรายการอ้างอิงจากบทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์).// ในชื่อบรรณาธิการ (ถ้ามี).// ชื่อหนังสือ.// เลขหน้า.// เมืองที่พิมพ์.//
สำนักพิมพ์. เช่น
ชัยพร วิชชาวุธ. (2518). **การสอนในระดับอุดมศึกษา**. ในการสอนและการวัดผลการศึกษา, หน้า 1 – 30.
พระนคร : ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, ปีที่.// (เล่มที่).// เลขหน้า. เช่น
ประภาวดี สืบสนธิ์. (2533). **การพัฒนาการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
ในประเทศไทย**. วารสารห้องสมุด, 34 (9), 14 – 31.

Baldwin, C.M., Bevan, C., & Beshalske, A. (2000). **At-risk minority populations in a church-based clinic: Communicating basic needs**. Journal of Multicultural Nursing & Health, 6(2), 26 – 28.

5. เอกสารวิชาการอื่น ๆ

ชื่อผู้เขียน หรือหน่วยงาน.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่องหรือชื่อหนังสือ.// ประเภทเอกสาร.// สถาบันหรือหน่วยงานที่จัดพิมพ์, เมืองที่พิมพ์. จำนวนหน้าทั้งหมด. เช่น
ทวีศักดิ์ ชโยภาส. (2544). **แมลงศัตรูปาล์มน้ำมันในประเทศไทย**. เอกสารวิชาการ. กองกัญและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร, กรุงเทพฯ. 126 หน้า.

6. การเขียนรายการอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ต และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// (ประเภทของสื่อ).// สถานที่ผลิต:/ชื่อผู้ผลิตหรือผู้เผยแพร่.// วัน เดือน ปี ที่เข้าถึงข้อมูล.// จาก/ชื่อ แหล่งข้อมูลหรือที่อยู่ที่ใช้สืบค้นในอินเทอร์เน็ต. เช่น
ไพโรจน์ อุลิต. (2546). **บทเรียนออนไลน์ วิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์**.

<http://it.ripa.ad.th/courseware2/> เข้าถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547.

Chou, L., McClintock, R., Moretti, F., & Nix, D.H. (1993). **Technology and education: New wine in new bottles: Choosing pasts and imagining educational future**. <http://www.ilt.columbia.edu/publications/newwine1.html>
Retrieved August 24, 2000. Institute for Learning Technologies: Columbia University.

แบบเสนอขอส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
 ตำแหน่ง.....วุฒิการศึกษา.....
 สถานที่ทำงาน.....
 ชื่องานวิจัย (ภาษาไทย).....
 ชื่องานวิจัย (ภาษาอังกฤษ).....

สถานที่ติดต่อที่สะดวก (กรอกข้อมูลที่อยู่เพียงสถานที่เดียวเท่านั้น)

ที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่.....หมู่.....ตรอก/ซอย.....
 ถนน.....แขวง/ตำบล.....
 เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....โทรสาร.....
 โทรศัพท์.....มือถือ.....

ที่ทำงาน

เลขที่.....หมู่.....ตรอก/ซอย.....
 ถนน.....แขวง/ตำบล.....
 เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....โทรสาร.....
 โทรศัพท์.....มือถือ.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

☐

เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

☐

เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความ

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

